

Viduslatvijas reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns 2024-2028

Noslēguma ziņojums

(Rīgas valstspilsēta, Ādažu, Bauskas, Ķekavas,
Mārupes, Ogres, Olaines, Ropažu, Salaspils un
Siguldas novads)

Rīga 2024

Saturs

KOPSAVILKUMS	5
1. Informācija par Plānā ietvertajām pašvaldībām	7
2. Atkritumu apsaimniekošanas reģionālā plāna mērķi	10
3. Reģiona atkritumu apsaimniekošanas sistēmas raksturojums	15
3.1. Pašvaldību saistošie noteikumi	16
3.2. Sadzīves atkritumu apsaimniekotāji	17
3.3. Pašvaldību teritorijā radītais atkritumu daudzums	22
3.4. Atkritumu rašanās novēršana	29
3.5. Sadzīves atkritumu savākšana	41
3.5.1. Nešķiroti sadzīves atkritumi	41
3.5.2. Dalīti vākti sadzīves atkritumi	42
3.5.2.1. Publiski pieejamā informācija par sadzīves atkritumu dalītu vākšanu	44
3.5.2.2. Pašvaldību anketās sniegtās ziņas par sadzīves atkritumu dalītas vākšanas sistēmu	55
3.5.2.3. Sadzīves atkritumu dalītas vākšanas infrastruktūras raksturojums pašvaldībās	58
3.5.2.4. Depozīta iepakojuma savākšana	62
3.6. Sadzīves atkritumu šķirošana, pārstrāde, reģenerācija un apglabāšana	64
3.6.1. Šķirošana	64
3.6.2. Pārstrāde un reģenerācijas darbības	69
3.7. Valsts vides dienesta konstatētie pārkāpumi atkritumu apsaimniekošanas jomā	75
4. Prognoze par atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā plānā ietverto atkritumu plūsmu attīstību plāna darbības laikā	76
4.1. Iedzīvotāju skaits	76
4.2. Radīto sadzīves atkritumu apjomi	78
4.3. Radītie bīstamie atkritumi	81
5. Mērķa rādītāji attiecībā uz radīto atkritumu daudzumu, pārstrādi, reģenerāciju un apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanu	82
6. Izvērtējums par atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstību, nepieciešamo infrastruktūru dalītai atkritumu savākšanai un pasākumiem tās darbības uzlabošanai, jaunām atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietām un iekārtām, esošo atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietu un iekārtu slēgšanu	87
6.1. Infrastruktūru dalītai atkritumu savākšanai un par pasākumiem tās darbības uzlabošanai	87
6.2. Nepieciešamās atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietas vai iekārtas	88

6.2.1. Atkritumu reģenerācijas ar enerģijas ieguvu	90
6.2.2. Atkritumu gazifikācijas, pirolīzes un depolimērāzija iekārtas	92
6.3. Esošo atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietu un iekārtu slēgšana	93
7. Pasākumi mērķu sasniegšanai	95
7.1. Pašvaldību plānotie pasākumi	95
7.2. AARC “Getliņi” plānotie pasākumi	97
8. Pienākumu un atbildības sadalījuma novērtējums starp iesaistītajām pusēm, kas atbildīgas par VLRAAP izpildi	98
9. Izvērtējums par VLRAAP paredzēto pasākumu īstenošanai pieejamo un papildus nepieciešamo finansējumu un tā avotiem (arī pašvaldību līmenī), tai skaitā izveidotās atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras uzturēšanas izmaksas	101
10. Priekšlikumi reģiona sadalīšanai atkritumu apsaimniekošanas zonās, priekšlikumi par saistošo noteikumu pamatprasībām	104
11. Izvērtējums par VLRAAP atbilstību normatīvajiem aktiem atkritumu apsaimniekošanas jomā un to, kādā veidā plānā iekļautie pasākumi veicinās normatīvajos aktos noteikto mērķu sasniegšanu	107

Saīsinājumi un terminu skaidrojums

AAL	Atkritumu apsaimniekošanas likums
AARC	Atkritumu apsaimniekošanas reģionālais centrs
AAVP2028	Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028.gadam
ADV	Atkritumu dalītā vākšana
ATR	Administratīvi teritoriālā reforma
BNA	Bioloģiski noārdāmie atkritumi
DRN	Dabas resursu nodoklis
DVA	Dalīti vāktie atkritumi
EEIA	Elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
LASUA	Latvijas Atkritumu saimniecības uzņēmumu asociācija
LR	Latvijas Republika
LVĢMC	SIA Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
MK	Ministru kabinets
NAIK	No atkritumiem iegūtais kurināmais
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
Plāns	Viduslatvijas atkritumu apsaimniekošanas reģionālais plāns 2023-2027 (Rīgas valstspilsēta, Ādažu, Bauskas, Ķekavas, Mārupes, Ogres, Olaines, Ropažu, Salaspils un Siguldas novads)
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
PVD	Pārtikas un veterinārais dienests
SN	Saistošie noteikumi
SRF	No atkritumiem iegūts kurināmā veids, ko izmanto speciālās kurināmā iekārtās vai tehnoloģiskos procesos, piemēram, cementa krāsnīs un jaunās paaudzes TEC rūpnīcās
VLAAR	Viduslatvijas atkritumu apsaimniekošanas reģions
VLRAAP	Viduslatvijas reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns
VVD	Valsts vides dienests

KOPSAVILKUMS

VLRAAP tiek izstrādāts, ievērojot AAL III nodaļu un MK 2021. gada 22. jūnija noteikumus Nr. 397 „Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas valsts un reģionālajiem plāniem un atkritumu rašanās novēršanas programmu” (turpmāk - MK noteikumi Nr. 397), kur noteikts plāna saturs, tā apspriešanas un apstiprināšanas kārtības prasības. Plāna izstrādes mērķis ir AAVP2028¹ noteikto mērķu un uzdevumu īstenošana VLAAR, lai veicinātu aprites ekonomikas principu īstenošanu reģionā, kā arī uzlabotu atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma kvalitāti un pieejamību, paredzot esošo tehnisko un organizatorisko risinājumu pilnveidošanu, kas aprakstīta Plāna 7. nodaļā:

- pasākumi, lai izvairītos no atkritumu radīšanas un veicinātu aprites ekonomikas principu ieviešanu (atkritumu radītāju informēšana, sabiedrības izglītošana, apziņas celšana, lietu un mantu apmaiņas centri, mājkompostēšanas veicināšana);
- ADV sistēmas attīstība (punktu, laukumu, apkalpes maršrutu skaita palielināšana un optimizēšana, viedās un pazemes ADV infrastruktūras izveide Rīgā, Mārupē un Siguldā);
- atkritumu sagatavošanas reģenerācijai un pārstrādei iekārtu un infrastruktūras modernizācija (būvniecības un lielgabarīta atkritumu pārstrādes līnijas modernizācija, AARC Getliņi, būvgružu un lielgabarīta šķirošanas laukumi Ropāžos, nešķiroto sadzīves atkritumu šķirošana un papildus jaudas arī šķiroto atkritumu pāršķirošanai Salaspilī);
- atkritumu pārstrādes un reģenerācijas infrastruktūras attīstība (kompostēšanas laukumi pašvaldībās un AARC Getliņi, polimēru saturošu atkritumu depolimerizācijas iekārtas būvniecība AARC Getliņi; katlu mājas – koka atkritumu sadedzināšanas iekārtas izbūve (uzņēmuma pašpatēriņam un ūdeņraža ražošanai AARC Getliņi));
- AARC Getliņi citas infrastruktūras un tehnoloģisko procesu attīstība (sadzīves atkritumu pārstrādes iekārtas laukuma izbūve, esošās šķirošanas rūpnīcas ēkas iegāde un transformācija par atkritumu apsaimniekošanas klasteri, jaunu atkritumu apglabāšanas šūnu būvniecība, notekūdeņu, t.sk. infiltrāta, attīrīšanas iekārtu un sistēmas rekonstrukcija, aktīvās atkritumu apglabāšanas šūnas slēgšana, vecā atkritumu kalna (izgāztuves daļas) sanācija piesārņojuma līmeņa mazināšanai, bioreaktora atrakšana un uzkrāto atkritumu pāršķirošana pēc 10 līdz 15 gadiem, kad noslēgsies gāzes savākšana no bioreaktora, biometāna ražošanas iekārtas būvniecība, papildus biroja ēkas un noliktavu izbūve, apsardzes ēkas pārbūve, zemes iegāde atkritumu poligona paplašināšanai, tehnikas un tehnoloģisko iekārtu iegāde, cita veida inovācijas);
- AARC Getliņi pakalpojuma attīstība (mūsdienīga klientu sistēmas portāla izstrāde un nākotnes procesu automatizācija, personāla prasmju attīstīšana (apmācības, mentorings)).

¹ Ministru kabinets. *Par Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2021.-2028. gadam.* 2021.

<https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam> (skatīts 2023. gada jūlijā).

VLRAAP izstrādes darba metodes

Plāns izstrādāts:

- 1) ievērojot LR un ES spēkā esošo normatīvo aktu prasības atkritumu apsaimniekošanas jomā un AAVP2028 paredzētos atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstības virzienus, mērķus un mērķu sasniegšanai veicamos uzdevumus;
- 2) ievērojot MK 2023. gada 13. jūnija noteikumos Nr. 301 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem" noteiktās VLAAR robežas, taču ietver 10 pašvaldības, jo 3 pašvaldībām (Jelgavas valstspilsētai, Jelgavas un Dobeles novadam) tiek izstrādāts atsevišķs atkritumu apsaimniekošanas plāns (skat. 1. nodaļu);
- 3) balstoties uz jaunākajiem publiskajos reģistros un datubāzēs pieejamiem datiem, kas raksturo reģiona sociāli ekonomiskos apstākļus, apsaimniekotos atkritumu apjomus, pieejamo infrastruktūru un citus indikatorus, un veiktās pašvaldību un atkritumu apsaimniekošanas komersantu aptaujas rezultātiem;
- 4) nodrošinot sabiedrības, organizāciju un institūciju informēšanu un viedokļu uzklauššanu, veicot konsultācijas ar reģiona pašvaldībām, kompetentajām iestādēm un reģionā strādājošajiem atkritumu apsaimniekošanas komersantiem;
- 5) saskaņā ar MK noteikumu Nr. 397 nosacījumiem.

Plāns izstrādāts 2023.gadā, veicot izmaiņas 2024.gada sākumā. Noslēguma ziņojumā tiek saglabāti pašvaldību plānotie pasākumi 2023.gadā, ņemot vērā to īstenošanas grafiku un VLRAAP būtību.

1. Informācija par Plānā ietvertajām pašvaldībām

Plāna izstrādes laikā ir mainījies normatīvais regulējums par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem. Līdz pat 2023. gada 16. jūnijam spēkā bija MK 2013. gada 25. jūnija noteikumi Nr. 337 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 337), kas noteica Latvijas teritorijas iedalījumu 10 atkritumu apsaimniekošanas reģionos. Ņemot vērā AAVP2028 plānoto pāreju no 10 uz 5 atkritumu apsaimniekošanas reģioniem un AAL Pārejas noteikumu 49. punktu, kā arī to, ka pēc divu gadu gaidīšanas 2023.gada 13. jūnijā MK ir pieņēmis jaunus noteikumus - MK noteikumi Nr.301 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 301), VLRAAP būtu izstrādājams vienotam VLAAR. Atbilstoši MK noteikumu Nr.301 pielikumam paredzēts, ka VLAAR ietver Rīgas un Jelgavas valstspilsētas pašvaldību, Ādažu, Bauskas, Dobeles, Jelgavas, Ķekavas, Mārupes, Ogres, Olaines, Ropažu, Salaspils, Siguldas novadu. Stājoties spēkā MK noteikumiem Nr.301, spēkā stājas arī AAVP2028 paredzētā atkritumu apsaimniekošanas reģionu optimizācijas reforma, tādējādi izveidojot piecu atkritumu apsaimniekošanas reģionu modeli.

Ņemot vērā to, ka Jelgavas valstspilsētas pašvaldība iepirkuma Nr. JVP 2022/108/AK rezultātā 29.11.2022. ir noslēgusi līgumu "Atkritumu apsaimniekošanas reģionālā plāna un vienota atkritumu apsaimniekošanas saistošo noteikumu projekta izstrāde"² par VLAAR Jelgavas valstspilsētas, Dobeles un Jelgavas novadu Atkritumu reģionālā plāna daļu 2023.-2027.gadam, šajā plānā tiek iekļautas pārējās pašvaldības atbilstoši MK noteikumu Nr.301 pielikumam, kas nav ietvertas augstāk minētā iepirkuma Nr. JVP2022/108/AK līguma izpildē. Plānā iekļauto pašvaldību uzskaitījums pieejams 1.1. tabulā. Plāns ir attiecināms uz Rīgas valstspilsētas pašvaldību (turpmāk – Rīgas valstspilsēta) un 9 novadu pašvaldībām, kur kopējais iedzīvotāju skaits 2022.gada vidū bija 995 981. Ņemot vērā Pierīgas sociāli ģeogrāfiskos apstākļus, plānā ietvertais reģions ir uzskatāms par visblīvāk apdzīvotāko teritoriju apvienojumu Latvijā – visu ietvērto pašvaldību teritorija veido 7227.84 km² jeb 11.2 % no kopējās Latvijas teritorijas (64593,79 km²), savukārt iedzīvotāju skaits sasniedz 995 891 jeb 48,28% no kopējā valsts iedzīvotāju skaita 2022.gadā (2 062 640 iedzīvotāju).

1.1. tabula. Plānā iekļautās VLAAR pašvaldības

Nr. p. k.	Pašvaldība	Pašvaldības administratīvajā teritorijā ietilpstošās teritoriālās iedalījuma vienības	Iedzīvotāju skaits pašvaldībā ³	Pašvaldības platība, km ² ⁴
1.	Rīgas valstspilsēta		678 978	304,03
2.	Ādažu novads	Ādažu pagasts, Ādažu pilsēta, Carnikavas pagasts	23 803	243,32

² Elektronisko iepirkumu sistēma. *Iepirkums JVP 2022/108/AK*. 2022. gada 24. oktobris.

<https://www.eis.gov.lv/EKEIS/Supplier/Procurement/88775> (skatīts 2023. gada jūnijā).

³ Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. *Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās*. Rīga: PMLP, 2022.

⁴ Oficiālās statistikas portāls. *Reģionu, novadu, pilsētu un pagastu kopējā un sauszemes platība gada sākumā 2022 - 2023*. 2022. https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENV_DR_DRT/DRT011/ (skatīts 2023. gada jūnijā).

Nr. p. k.	Pašvaldība	Pašvaldības administratīvajā teritorijā ietilpstošās teritoriālā iedalījuma vienības	Iedzīvotāju skaits pašvaldībā ³	Pašvaldības platība, km ² ⁴
3.	Bauskas novads	Bauskas pilsēta, Bārbeles pagasts, Brunavas pagasts, Ceraukstes pagasts, Codes pagasts, Dāviņu pagasts, Gailišu pagasts, Iecavas pagasts, Iecavas pilsēta, Īslīces pagasts, Kurmenes pagasts, Mežotnes pagasts, Rundāles pagasts, Skaistkalnes pagasts, Stelpes pagasts, Svitenes pagasts, Valles pagasts, Vecsaules pagasts, Vecumnieku pagasts, Viesturu pagasts	43981	2 174,92
4.	Ķekavas novads	Baldones pagasts, Baldones pilsēta, Baložu pilsēta, Daugmales pagasts, Ķekavas pagasts, Ķekavas pilsēta	32 549	444,26
5.	Mārupes novads	Babītes pagasts, Mārupes pagasts, Mārupes pilsēta, Salas pagasts	39 884	347,31
6.	Ogres novads	Birzgales pagasts, Ikšķiles pilsēta, Jumpravas pagasts, Krapes pagasts, Ķeguma pilsēta, Ķeipenes pagasts, Lauberes pagasts, Lēdmanes pagasts, Lielvārdes pagasts, Lielvārdes pilsēta, Madlienas pagasts, Mazozolu pagasts, Meņģeles pagasts, Ogres valstspilsēta, Ogresgala pagasts, Rembates pagasts, Suntažu pagasts, Taurupes pagasts, Tīnūžu pagasts, Tomes pagasts	61 776	1 839,42
7.	Olaines novads	Olaines pagasts, Olaines pilsēta	21 395	308,68
8.	Ropažu novads	Garkalnes pagasts, Ropažu pagasts, Stopiņu pagasts, Vangažu pilsēta	35 910	536,12
9.	Salaspils novads	Salaspils pagasts, Salaspils pilsēta	24 704	122,81
10.	Siguldas novads	Allažu pagasts, Inčukalna pagasts, Krimuldas pagasts, Lēdurgas pagasts, Mālpils pagasts, Mores pagasts, Siguldas pagasts, Siguldas pilsēta	32 911	1029,78
Kopā	10 pašvaldības		995 891	7227.84

Plānā iekļauto pašvaldību shematiskais attēlojums redzams 1.1. attēlā.



1.1. attēls. Plānā iekļauto pašvaldību shematiskais attēlojums

2. Atkritumu apsaimniekošanas reģionālā plāna mērķi

Latvijā nav noteikts kvotu sadalījums atkritumu apsaimniekošanas mērķu sasniegšanai, tādējādi uz plānā iekļautajām pašvaldībām pilnībā ir attiecināmi AAVP2028 noteiktie atkritumu apsaimniekošanas mērķi, kas attiecas uz AAVP2028 ieviešanas periodu.

Plāna virsmērķi:

1. **(M1) Novērst atkritumu rašanos** un nodrošināt kopējā radīto atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanu, izmantojot labākās pieejamās atkritumu rašanās novēršanas iespējas un labākos pieejamos tehniskos paņēmienus, palielinot resursu izmantošanas efektivitāti un veicinot ilgtspējīgāka patērētāju uzvedības modeļa attīstību;
2. **(M2) Nodrošināt atkritumu kā resursu racionālu izmantošanu**, balstoties uz aprites ekonomikas pamatprincipiem un veicinot to, ka resursi pēc iespējas tiek atgriezti atpakaļ ekonomiskajā aprītē tautsaimniecībai noderīgā veidā;
3. **(M3) Nodrošināt, ka radītie atkritumi nav bīstami** vai tie rada nelielu risku videi un cilvēku veselībai, veicinot attiecīgu produktu politiku, bīstamo un videi kaitīgo vielu ierobežojumus un pilnveidojot patērētāju informētību;
4. **(M4) Nodrošināt apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu** un atkritumu apglabāšanu cilvēku veselībai un videi drošā veidā.

Plāna kvalitatīvie un kvantitatīvie mērķi, kas saistīti ar ES direktīvu mērķiem:

1. mērķu grupas mērķi attiecas uz Direktīvu 2008/98/EK⁵:
 - 1.1. līdz 2023. gada 1. janvārim izveidota ADV sistēma tekstilmateriāliem;
 - 1.2. līdz 2025. gadam atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjomu palielināts vismaz līdz 55 % pēc masas;
 - 1.3. nodrošināta virzība uz mērķi, ka līdz 2030. gadam atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjoms tiek palielināts vismaz līdz 60 % pēc masas;
 - 1.4. līdz 2025.gada 1. janvārim izveidota ADV sistēma sadzīves bīstamajiem atkritumiem;
 - 1.5. līdz 2023. gada 31. decembrim nodrošināts, ka bioloģiskie atkritumi ir vai nu pārstrādāti rašanās vietā, vai dalīti savākti un nodoti pārstrādei;
 - 1.6. vismaz 70 % pēc svara nebīstamo būvgružu un ēku nojaukšanas atkritumi, sagatavoti atkārtotai izmantošanai, pārstrādei un citai materiāla reģenerācijai, tostarp aizbēršanai.
2. mērķu grupas mērķi attiecas uz Direktīvu 1999/31/EK⁶:
 - 2.1. nodrošināta virzība uz mērķi līdz 2035. gadam nodrošināt, ka poligonos apglabāto sadzīves atkritumu īpatsvars ir samazinājies līdz 10 % no kopējā radīto sadzīves atkritumu daudzuma (pēc svara).

⁵ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 2008/98/EK par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu*. 2008. gada 19. novembris. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0098> (skatīts 2023. gada jūlijā).

⁶ Eiropas Savienības Padome. *Direktīva 1999/31/EK par atkritumu poligoniem*. 1999. gada 26. aprīlis. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/31/oj/?locale=LV> (skatīts 2023. gada jūlijā).

3. mērķu grupas mērķi attiecas uz Direktīvu 94/62/EK⁷:
 - 3.1. līdz 2025. gada 31. decembrim tiek pārstrādāti 65% no izlietotā iepakojuma gadā un tiek sasniegti normatīvajos aktos noteiktie minimālie pārstrādes mērķi konkrētām atkritumu plūsmām;
 - 3.2. nodrošināta virzība uz mērķi, ka līdz 2030. gada 31. decembrim tiek pārstrādāti 70% no izlietotā iepakojuma gadā un tiek sasniegti normatīvajos aktos noteiktie minimālie pārstrādes mērķi.
4. mērķu grupas mērķi attiecas uz Direktīvu 2000/53/EK⁸:
 - 4.1. NTL savākšanas apmērs ir ne mazāk kā 50 % no attiecīgajā gadā realizēto transportlīdzekļu skaita;
 - 4.2. visu savāktu NTL sastāvdaļu un materiālu atkārtota izmantošana un pārstrāde notiek vismaz 85 % apmērā no NTL vidējās pašmasas;
 - 4.3. savāktu NTL sastāvdaļu un materiālu atkārtota izmantošana un reģenerācija notiek vismaz 95 % apmērā no nolietotu transportlīdzekļu vidējās pašmasas.
5. mērķu grupas mērķi attiecas uz Direktīvu 2012/19/ES⁹:
 - 5.1. līdz 2021. gada 13. augustam ir palielināts EEIA savākšanas apjoms līdz 40-45 % gadā, no to EEI vidējā svara, kuras ir laistas Latvijas tirgū trīs iepriekšējos gados;
 - 5.2. no 2021. gada 14. augusta ir palielināts EEIA atkritumu savākšanas apjoms līdz 65 % no to EEI vidējā svara, kuras ir laistas Latvijas tirgū trīs iepriekšējos gados;
 - 5.3. EEIA reģenerācija un pārstrāde notiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām.
6. mērķu grupas mērķi attiecas uz Direktīvu 2006/66/EK¹⁰:
 - 6.1. tiek savākti 45 % no iepriekšējos trīs gados tirgū laistā pārnēsājamo bateriju un akumulatoru vidējā svara¹¹.
7. mērķu grupas mērķi attiecas uz Direktīvu 2019/904/ES¹²:
 - 7.1. līdz 2025. gadam nodrošināta ADV izlietotā vienreizlietojamā plastmasas dzērienu iepakojumam – 77 % no attiecīgajā gadā tirgū laisto dzērienu attiecīgā iepakojuma apjoma pēc masas;

⁷ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu*. 1994. gada 20. decembris. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1994/62/oj/?locale=LV> (skatīts 2023. gada jūlijā).

⁸ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 2000/53/EK par nolietotiem transportlīdzekļiem*. 2000. gada 18. septembris. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2000L0053:20050701:LV:PDF> (skatīts 2023. gada jūlijā).

⁹ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 2012/19/ES par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA)*. 2012. gada 4. jūlijs. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0019> (skatīts 2023. gada jūlijā).

¹⁰ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 2006/66/EK par baterijām un akumulatoriem, un bateriju un akumulatoru atkritumiem un ar ko atceļ Direktīvu 91/157/EEK*. 2006. gada 6. septembris. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/66/oj/?locale=LV> (skatīts 2023. gada jūlijā).

¹¹ Eiropas Komisija. *Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par baterijām un bateriju atkritumiem, ar ko atceļ Direktīvu 2006/66/EK un groza Regulu (ES) 2019/1020*. 2020. gada 10. decembris. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0798> (skatīts 2023. gada jūnijā).

¹² Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva (ES) 2019/904 par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu*. 2019. gada 5. jūnijs. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/ALL/?uri=CELEX%3A32019L0904> (skatīts 2023. gada jūlijā).

7.2. līdz 2029. gadam nodrošināta ADV izlietotā vienreizlietojamā plastmasas dzērienu iepakojumam – 90 % no attiecīgajā gadā tirgū laisto dzērienu attiecīgā iepakojuma apjoma pēc masas.

Plāna mērķi, kas nodrošina dažādu nozaru politiku saskaņotību

Plāna pasākumi ir vērsti uz to, lai tiktu nodrošināta dažādu nozaru politiku saskaņotība un nozaru politikās savlaicīgi tiktu veiktas nepieciešamās izmaiņas Latvijas klimatneitralitātes sasniegšanai un ekonomikas zaļā kursa transformācijas ieviešanai.

Pasākumi mērķu sasniegšanai detalizēti aprakstīti 7. nodaļā.

Agrīnās brīdināšanas ziņojuma par Latviju ieteikumi

Latvijā esošā atkritumu apsaimniekošanas sistēma un tās trūkumi raksturoti Agrīnās brīdināšanas ziņojumā par Latviju, ko EK laidusi klajā 2023.gada 8.jūnijā¹³. Šajā ziņojumā dota virkne rekomendāciju atkritumu apsaimniekošanas snieguma uzlabošanas pasākumiem, kas saistīti ar pašvaldību spēju organizēt atkritumu apsaimniekošanas pasākumus, ieskaitot iedzīvotāju izpratnes veicināšanas pasākumus, izvairīšanos no atkritumu radīšanas, ADV sistēmas ieviešanu (skat. 2.1. tabulu).

2.1. tabula. Agrīnās brīdināšanas ziņojuma par Latviju ieteikumi

PĀRSKATS PAR IESPĒJAMIEM SNIEGUMA UZLABOŠANAS PASĀKUMIEM
Pārvaldība
1) Lai uzraudzītu, īstenotu un sasniegtu augstākus vākšanas rādītājus, par sadzīves atkritumu vākšanu atbildīgo struktūru, piem., pašvaldību, līmenī būtu jānosaka obligātie ADV mērķi vai rādītāji. Tos varētu papildināt finansiālas atlīdzības un sodu sistēma, kas iesaistītajām struktūrām tiktu piemērota atkarībā no tā, vai tās sasniedz vai nesasniedz mērķrādītājus.
Atkritumu rašanās novēršana
2) Jāveic pasākumi, kuri palīdzētu veicināt atkārtotu izmantošanu un novērst nepārstrādājamu sadzīves atkritumu rašanos.
3) Lai sasniegtu ES atkritumu rašanās novēršanas mērķus, ir jāveicina koordinācija starp centrālo valdību un pašvaldībām. Turklāt būtu pienācīgi jāuzrauga atkritumu rašanās novēršanas pasākumu īstenošana.

¹³ Eiropas Komisija. *Agrīnās brīdināšanas ziņojums par Latviju*. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=SWD%3A2023%3A187%3AFIN#> (skatīts 2023. gada jūlijā).

Dalītā vākšana

- 4) Jāuzlabo sniegums ADV (ieskaitot bioloģiskos atkritumus) jomā, jo lielai daļai iedzīvotāju nav piekļuves viegli pieejamiem atkritumu vākšanas pakalpojumiem. Lai nodrošinātu pārstrādājamo atkritumu augstu vākšanas rādītāju, Latvijai būtu jāveicina dažādu vākšanas režīmu kombinēšana ar dažādām vākšanas vietām un dažādām atkritumu plūsmām, ņemot vērā gan mājokļu veidus, gan to saistītās problēmas, piemēram, lielas daudzdzīvokļu ēkas, kur ir ierobežota vieta atkritumu glabāšanai.

Atkritumu apstrāde

- 5) Jāatbalsta sadzīves atkritumu sagatavošana atkārtotai izmantošanai un jāattīsta atkritumu apstrādes infrastruktūra, kas vērsta uz augstākajiem atkritumu hierarhijas līmeņiem. Ir vajadzīgi konkrēti plāni un darbības, piemēram, atbalsts kompostēšanai mājāsaimniecībās un bioloģisko atkritumu apstrādes jaudas kāpināšana, lai pilnībā pārstrādātu radītos bioloģiskos atkritumus. Pāreja uz apstrādes iekārtu jaudas palielināšanu jau ir sākusies / ir plānota.

Komunikācija un informētības veicināšana

- 6) Lai palielinātu iesaisti ADV, ir jā saglabā un jāpastiprina informētības veicināšanas pasākumi, kas īpaši pielāgoti dažādām mērķgrupām, piem., mājāsaimniecībām, komerciālajiem atkritumu radītājiem, skolotājiem un skolēniem. Būtu jāizstrādā tādu nacionālu komunikācijas materiālu kopums, kuri ir adresēti iedzīvotājiem, lauksaimniekiem un skolēniem izmantošanai vietējā līmenī, pauž skaidrus un konsekventus vēstījumus un ir īpaši vērsti uz bioloģiskajiem atkritumiem, kompostēšanu mājāsaimniecībās un atkritumu pareizu apsaimniekošanu, piem., šķirošanu.

Paplašināta ražotāju atbildība un ekonomiskie instrumenti

- 7) Lai sasniegtu augstākus pārstrādājamo frakciju vākšanas rādītājus un vienlaikus samazinātu atkritumu atlikumu apjomu, jāievieš sistēma "cik izmet, tik maksā" uzņēmumiem un mājāsaimniecībām. Vietējās iestādes varētu atbalstīt ar norādījumiem par to, kā veidot stimulu mehānismus un kā ieviest izmēģinājuma projektus vai no tiem mācīties.

8) Lai stimulētu atkritumu apsaimniekošanu, kurā galvenā uzmanība tiek pievērsta augstākajiem atkritumu hierarhijas līmeņiem, Latvijai būtu jāizmanto ekonomiskie instrumenti, piem., atkritumu poligonu nodokļu paaugstināšana līdz pietiekamam līmenim. Tas palīdzēs nodrošināt, ka atkritumu atkārtota izmantošana, sagatavošana atkārtotai izmantošanai un pārstrāde ir ekonomiski pievilcīga, un mazinās atkarību no atkritumu poligonu izmantošanas. Ekonomiskajam stimulam vajadzētu būt pienācīgi veidotam un pietiekami lielam, lai radītu “virzošu ietekmi”. Par visefektīvākajiem tiek uzskatīti atkritumu poligonu nodokļi, kas laika gaitā palielinās korelācijā ar konkrētiem mērķrādītājiem.

9) Intensīvāki centieni izveidot iepakojuma atkārtotas izmantošanas sistēmas sniegs ieguvumus videi un palīdzēs dalībvalstīm sasniegt ES iepakojuma pārstrādes mērķrādītājus.

Minētie ieteikumi ir attiecināmi uz atkritumu apsaimniekošanas darbībām VLAAR un uz tiem ir jābalstās, plānojot pasākumus turpmākajiem pieciem gadiem.

3. Reģiona atkritumu apsaimniekošanas sistēmas raksturojums

Šajā nodaļā raksturota esošā atkritumu apsaimniekošanas sistēma plānā iekļautajās pašvaldībās.

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas analīze veikta, balstoties uz atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēju datiem par faktiskajiem apsaimniekoto atkritumu apjomiem [LVĢMC valsts statistikas pārskats “Nr.3 – Atkritumi”¹⁴ (apkopojums pieejams 1. pielikumā)], un 2023.gada maijā veiktās pašvaldību aptaujas sniegtajiem datiem. Tā kā valsts statistiskajā pārskatā “Nr.3 - Atkritumi” apkopotā informācija nesatur reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas raksturošanai nepieciešamos datus (piemēram, par mājsaimniecības radīto atkritumu apjomu), ar mērķi iegūt precīzas ziņas par sadzīves atkritumu¹⁵ apsaimniekošanu tika veikta pašvaldību anketēšana¹⁶. Tomēr arī anketēšanā gūtā informācija nav izmantojama esošās reģiona atkritumu apsaimniekošanas sistēmas analīzei, jo ne visas pašvaldības spēja sniegt nepieciešamos datus. Lai iegūtu ticamāku sistēmas raksturojumu, trūkstošas vai nepilnīgas informācijas gadījumā, plāna izstrādāšanā tika izmantota aprēķinu pieeja, kur reģiona iedzīvotāju skaits tiek reizināts ar pieņemto vidējo atkritumu daudzuma svaru, ko radījis viens iedzīvotājs gadā Latvijā pēc OECD datiem¹⁷.

Tāpat esošās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas raksturojumam izmantoti “Agrīnās brīdināšanas ziņojuma par Latviju”¹⁸ galvenie konstatējumi, kas pilnībā attiecināmi arī uz VLAAR pašvaldībām. Tajos norādīts:

1. Pamatojoties uz atkritumu apsaimniekošanas jomā savāktu datu un esošo rīcībpolitiku analīzi, tiek uzskatīts, ka Latvijai ir risks nesasniegt 2025. gada mērķrādītāju 55% attiecībā uz sadzīves atkritumu sagatavošanu atkārtotai izmantošanai un pārstrādi un 2025. gada mērķrādītāju, kas paredz, ka 50% plastmasas iepakojuma atkritumu valstī tiek pārstrādāti. Bažas rada arī atšķirība starp pašreizējo rādītāju, kas raksturo atkritumu apglabāšanu poligonos Latvijā, un 2035. gadam noteikto mērķrādītāju, kas paredz, ka atkritumos tiek apglabāti ne vairāk kā 10 % valsts sadzīves atkritumu;
2. Sadzīves atkritumu pārstrādes rādītājs Latvijā pēdējos gados ir ievērojami palielinājies — no 25,2 % 2016. gadā līdz 39,6 % 2020. gadā. Šis kāpums galvenokārt skaidrojams ar to, ka atkritumi, ko eksportē pārstrādei, tika iekļauti pārstrādāto atkritumu statistikā. Lai gan atkritumu apglabāšanas rādītājs pēdējos gados ir ievērojami samazinājies – no 64,3 % 2016. gadā līdz 52,8 % 2020. gadā, Latvijā joprojām liels daudzums atkritumu tiek apglabāts poligonos.

Kopējais iepakojuma atkritumu pārstrādes rādītājs 2019. gadā bija 62,4 %, kas ir tuvu 2025. gada mērķrādītājam 65%. Arī tas, ka izlietotā iepakojuma pārstrādei nākotnē tiks

¹⁴ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. *Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g.* Rīga: LVĢMC, 2022.

¹⁵ *Sadzīves atkritumu daudzumu noteikšana veikta atbilstoši AAL definīcijai*

¹⁶ *Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu. 2023.(anketa pieejama 2. pielikumā)*

¹⁷ OECD. *Sadzīves atkritumi*. 2023. <https://data.oecd.org/waste/municipal-waste.htm> (skatīts 2023. gada jūlijā).

¹⁸ Eiropas Komisija. *Agrīnās brīdināšanas ziņojums par Latviju*. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=SWD%3A2023%3A187%3AFIN#> (skatīts 2023. gada jūlijā).

piemēroti jauni aprēķināšanas noteikumi¹⁹, varētu samazināt pārstrādes rādītājus (2020. gadā visa izlietotā iepakojuma pārstrādes rādītājs samazinājās līdz 61,4%). Konkrētu atkritumu materiālu pārstrādes rādītāji ir pārsnieguši to attiecīgos 2025. gada mērķrādītājus, izņemot plastmasas iepakojumu, kas ir 16,1 procentpunktu zem 2025. gada mērķrādītāja (2025. gada pārstrādes mērķrādītājs ir 52%).

3.1. Pašvaldību saistošie noteikumi

Latvijas pašvaldību SN par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu tiek pieņemti saskaņā ar AAL 8. panta pirmās daļas 3. punktu. SN nosaka sadzīves atkritumu apsaimniekošanas kārtību pašvaldības teritorijā, lai aizsargātu vidi, cilvēku dzīvību un veselību, nodrošinātu atkritumu dalītu savākšanu un reģenerāciju, kā arī veicinātu atkritumu rašanās samazināšanu, dabas resursu efektīvu izmantošanu, atkārtoti lietojamu materiālu atgriešanu apritē un apglabājamo atkritumu apjoma samazināšanu.

Pašvaldība saistošajos noteikumos par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā nosaka šīs teritorijas dalījumu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonās, prasības atkritumu savākšanai (arī minimālajam sadzīves atkritumu savākšanas biežumam), pārvadāšanai, pārkraušanai, šķirošanai un uzglabāšanai, prasības liela izmēra atkritumu, sadzīvē radušos bīstamo atkritumu un mājsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu apsaimniekošanai, prasības ADV organizēšanai (arī šo atkritumu savākšanas biežumam) un kārtību, kādā veicami maksājumi par atkritumu apsaimniekošanu, kā arī atbildību par šo saistošo noteikumu neievērošanu.

Visās reģiona pašvaldībās ir pieņemti un spēkā esoši SN par atkritumu apsaimniekošanu (skat. 3.1. tabulā).

3.1. tabula. Pašvaldību saistošie noteikumi par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu

Pašvaldība	SN pieņemšanas datums	SN numurs
Rīgas valstspilsēta	29.11.2019.	Nr. 87
Ādažu novads	22.06.2022.	Nr. 58/2022
Bauskas novads	30.06.2022.	Nr. 15
Ķekavas novads	06.10.2021.	Nr. 30/2021
Mārupes novads	25.05.2022.	Nr. 27/2022
Ogres novads	13.08.2020.	Nr. 15/2020
Olaines novads	26.04.2017.	Nr. SN5/2017

¹⁹ Eiropas Komisija. Īstenošanas lēmums (ES) 2019/1004, ar ko nosaka noteikumus, kā aprēķināt, verificēt un ziņot datus par atkritumiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/98/EK, un ar ko atceļ Komisijas Īstenošanas lēmumu C(2012) 2384. 2019. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D1004&from=EN> (skatīts 2023. gada jūlijā).

Pašvaldība	SN pieņemšanas datums	SN numurs
Ropažu novads	20.04.2022.	Nr. 15/22
Salaspils novads	17.05.2017.	Nr. 11/2017
Siguldas novads	24.02.2022.	Nr. 6

3.2. Sadzīves atkritumu apsaimniekotāji

Saskaņā ar SN un pašvaldību sniegto informāciju Ogres, Olaines, Salaspils novadā visa pašvaldības teritorija ir viena atkritumu apsaimniekošanas zona, kurā ir viens atkritumu apsaimniekotājs. Ādažu, Ķekavas, Mārupes novada teritorija ir sadalīta divās atkritumu apsaimniekošanas zonās; Ropažu novada teritorija sadalīta trīs zonās; Bauskas novada, Rīgas valstspilsētas un Siguldas novada teritorija – četrās atkritumu apsaimniekošanas zonās. Šāda situācija ir veidojusies arī ATR rezultātā, apvienojot pašvaldības, kurās iepriekš bija viena atkritumu apsaimniekošanas zona. Situācija varētu mainīties, kad iestāsies ar atkritumu apsaimniekotāju noslēgtā līguma termiņa beigas. Informācija par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas datiem 2021.gadā pašvaldībās atrodama 1. pielikumā, savukārt informācija par pašvaldību dalījumu zonās un pakalpojumu sniedzējiem ir apkopota 3.2.1. tabulā.

Sadzīves atkritumu apsaimniekotāji VLAAR pašvaldībās:

1. **Ādažu novadā**²⁰ ir 2 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonas –
 - 1.1. Ādažu pilsēta un Ādažu pagasts (apsaimnieko SIA Eco Baltia vide, līguma termiņš 02.06.2026.);
 - 1.2. Carnikavas pagasts (apsaimnieko SIA CleanR, līguma termiņš 01.06.2025.).
2. **Bauskas novadā**²¹ ir 4 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonas līdz jaunu līgumu noslēgšanai 2023.gadā –
 - 2.1. Bauska un pagastu apvienība (apsaimnieko Bauskas novada komunālserviss);
 - 2.2. Iecavas apvienība (apsaimnieko SIA Dzīvokļu komunālā saimniecība);
 - 2.3. Vecumnieku apvienība – Vecumnieku, Bārbeles, Kurmenes, Skaistkalnes, Stelpes, Valles pagasts (apsaimnieko SIA Eco Baltia vide);
 - 2.4. Rundāles apvienība (apsaimnieko SIA Vides serviss).

Pēc jaunu līgumu noslēgšanas visa teritorija būs viena zona, ko apsaimniekos pašvaldības kapitālsabiedrība SIA Vides serviss²². Uzņēmums nodarbojas ar nešķirotu un šķirotu atkritumu apsaimniekošanu, videi kaitīgo atkritumu apsaimniekošanu, nestandarta, celtniecības atkritumu un būvgružu izvešanu, asenizāciju jeb šķidro atkritumu izsūkņēšanu, azbestu saturošu būvmateriālu apsaimniekošanu, kā arī piedāvā iznomāt pārvietojamās tualetes.

²⁰ Ādažu novads. *Atkritumu apsaimniekošana*. 2023. gada 6. marts. <https://www.adazunovads.lv/lv/atkritumu-apsaimniekosana> (skatīts 2023. gada jūnijā).

²¹ Bauskas novads. *Atkritumu apsaimniekošana Bauskas novadā*. 2023. gada 8. marts. <https://www.bauskasnovads.lv/lv/zala-bauska> (skatīts 2023. gada jūnijā).

²² Vides serviss. *Atkritumu apsaimniekošana*. <https://www.videsserviss.lv/par-atkritumu-apsaimniekosanu> (skatīts 2023. gada jūnijā).

3. **Ķekavas novadā**^{23,24} ir 2 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonas –
 - 3.1. Ķekavas pagasts, Baložu pilsēta, Daugmales pagasts (apsaimnieko SIA CleanR, līguma termiņš 31.05.2025.);
 - 3.2. Baldones pilsēta un pagasts (apsaimnieko SIA CleanR, līguma termiņš 30.05.2025.).
4. **Mārupes novadā**^{25,26} ir 2 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonas –
 - 4.1. Babītes un Salas pagasts (apsaimnieko SIA Eco Baltia vide, līguma termiņš 30.11.2024.);
 - 4.2. Mārupes pilsēta un Mārupes pagasts (apsaimnieko SIA Eco Baltia vide, līguma termiņš 01.02.2025.).
5. **Ogres novadā**²⁷ ir noteiktas 2 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zona –
 - 5.1. Ogre, Lielvārde, Ķegums, Birzgales pagasts, Jumpravas pagasts, Krapes pagasts, Ķeipenes pagasts, Lauberes pagasts, Lēdmanes pagasts, Lielvārdes pagasts, Madlienas pagasts, Mazozolu pagasts, Ogresgala pagasts, Rembates pagasts, Suntažu pagasts, Taurupes pagasts, Tomes pagasts (apsaimnieko SIA Ķilupe un SIA Marss);
 - 5.2. Ikšķile, Tīnūžu pagasts, Lēdmanes pagasts, Meņģeles pagasts (apsaimnieko SIA CleanR).
6. **Olaines novadā**²⁸ ir 1 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zona –
 - 6.1. Olaines novads (apsaimnieko AS Olaines ūdens un siltums, līguma termiņš 16.11.2026.).
7. **Rīgas valstspilsētā**²⁹ ir 4 atkritumu apsaimniekošanas zonas –
 - 7.1. Rīgas Centra rajona un Rīgas Latgales priekšpilsētas administratīvā teritorija (Centra rajons un Latgales priekšpilsēta) (apsaimnieko SIA CleanR, līguma termiņš 18.02.2027.);
 - 7.2. Rīgas Kurzemes rajona administratīvā teritorija (Pārdaugavas Kurzemes rajons) (apsaimnieko SIA CleanR, līguma termiņš 18.02.2027.);
 - 7.3. Rīgas Zemgales priekšpilsētas administratīvā teritorija (Pārdaugavas Zemgales priekšpilsēta) (apsaimnieko Pilnsabiedrība „Lautus vide”, līguma termiņš 27.02.2027.);
 - 7.4. Rīgas Vidzemes priekšpilsētas un Rīgas Ziemeļu rajona administratīvā teritorija (Ziemeļu rajons un Vidzemes priekšpilsēta) (apsaimnieko SIA Eco Baltia vide, līguma termiņš 18.02.2027.).

²³ Ķekavas novads. *Vide un atkritumu apsaimniekošana*. 2022. <https://kekava.lv/vide-un-atkritumu-apsaimniekosana/> (skatīts 2023. gada jūnijā)

²⁴ *Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu*. 2023.

²⁵ Mārupes novads. *Atkritumu apsaimniekotājs*. 2021. <https://www.marupe.lv/lv/sabiedriba/vide-un-infrastruktura/atkritumu-apsaimniekosana/atkritumu-apsaimniekotajs> (skatīts 2023. gada jūnijā)

²⁶ *Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu*. 2023.

²⁷ Ogres novads. *Ogres novadā atkritumu apsaimniekošanu veic SIA Ķilupe, SIA Mars un SIA CleanR*. 2022. gada 21. septembris. <https://www.ogresnovads.lv/lv/jaunums/ogres-novada-atkritumu-apsaimniekosanu-veic-sia-kilupe-sia-mars-un-sia-clean-r> (skatīts 2023. gada jūnijā).

²⁸ Olaines novads. *Atkritumu apsaimniekošana*. <https://www.olaine.lv/lv/pakalpojumi-un-informacija/dzivesvieta-un-nekustamais-ipasums/atkritumu-apsaimniekosana#gsc.tab=0> (skatīts 2023. gada jūnijā)

²⁹ Rīgas Dome. *Atkritumu apsaimniekošana*. 2022. gada 13. aprīlis. <https://www.riga.lv/lv/atkritumu-apsaimniekosana> (skatīts 2023. gada jūnijā).

Visās četrās pilsētas zonās bīstamo atkritumu apsaimniekošanu publiskajos punktos veic AS "BAO", ar kuru noslēgtā līguma termiņš ir 03.09.2024.

8. Ropažu novadā pēc pašvaldības sniegtās informācijas 2024.gada janvārī ir noteiktas 3 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonas –

8.1. A zona – Stopiņu pagasta administratīvā teritorija (apsaimnieko SIA "CleanR", līguma termiņš 31.07.2025.);

8.2. B zona – Ropažu un Garkalnes pagastu administratīvā teritorija apsaimnieko SIA "CleanR", līguma termiņš 31.07.2025.);

8.3. C zona – Vangažu pilsētas administratīvā teritorija (apsaimnieko SIA "CleanR", līguma termiņš 30.06.2025.).

9. Salaspils novadā³⁰ ir 1 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zona –

9.1. Salaspils novads (apsaimnieko SIA Eco Baltia vide).

10. Siguldas novadā³¹ ir 4 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonas –

10.1. Siguldas pilsēta, Siguldas pagasts, Mores pagasts, Allažu pagasts (apsaimnieko Siguldas pilsētas SIA JUMIS, līguma termiņš 16.06.2033.);

10.2. Mālpils pagasts (apsaimnieko Siguldas pilsētas SIA JUMIS, līguma termiņš 01.05.2026.);

10.3. Inčukalna pagasts (apsaimnieko SIA CleanR, līguma termiņš 30.06.2025.);

10.4. Krimuldas pagasts, Lēdurgas pagasts (apsaimnieko SIA ZAAO, līguma termiņš 31.12.2026.).

Siguldas novada tīmekļa vietnē³² norādīta informācija, ka saskaņā ar Siguldas novada pašvaldības domes lēmumu Siguldas novadā atkritumu apsaimniekošanu nodrošina: SIA JUMIS (Siguldas pilsētas, Allažu, Mores, Mālpils un Siguldas pagasts), SIA ZAAO (Lēdurgas un Krimuldas pagasts), SIA CleanR (Inčukalna pagasts).

VLRAAP sabiedriskās apspriešanas laikā tika iegūta informācija par izmaiņām situācijā ar līgumiem par atkritumu apsaimniekošanu pašvaldību teritorijās. Informācija ir apkopota 3.2.1. tabulā.

³⁰ Eco Baltia vide. «Cenrādis Salaspilī.» *Eco Baltia vide*. 2023. https://www.ecobaltiavide.lv/wp-content/uploads/2022/07/EBV_WEB_CenuLapa_010722_SALASPILS_v01.pdf (skatīts 2023. gada jūnijā).

³¹ Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu. 2023.

³² Siguldas novads. *Atkritumu apsaimniekošana*. 2023. https://www.sigulda.lv/public/lat/siguldas_novads1/videl/atkritumu_apsaimniekosana1/ (skatīts 2023. gada jūnijā)

3.2.1. tabula. Atkritumu apsaimniekošanas organizācija pašvaldību teritorijās

Pašvaldība	Zonu skaits	Zonas tvērums	Apsaimniekotājs	Līguma termiņš
Rīgas valstspilsēta	4	Rīgas Kurzemes rajons	SIA CleanR	18.02.2027.
		Rīgas Centra rajons un Rīgas Latgales priekšpilsēta	SIA CleanR	18.02.2027.
		Rīgas Vidzemes priekšpilsēta un Rīgas Ziemeļu rajons	SIA Eco Baltia vide	18.02.2027.
		Rīgas Zemgales priekšpilsētas administratīvā teritorija (Pārdaugavas Zemgales priekšpilsēta)	Pilnsabiedrība Lautus vide	27.02.2027.
Ādažu novads	2	Ādažu pilsēta un pagasts	SIA Eco Baltia vide	02.06.2026.
		Carnikavas pagasts	SIA CleanR	01.06.2025.
Bauskas novads	SN nosaka 1 zonu, bet pagaidām – 4	Bauskas apvienība	Bauskas novada komunālserviss	Tiesvedība par iepirkumu ³³
		Rundāles apvienība		
		Iecavas apvienība		
		Vecumnieku apvienība		
Ķekavas novads	2	Ķekavas pagasts, Baložu pilsēta, Daugmales pagasts	SIA CleanR	31.05.2025.
		Baldones pilsēta un pagasts	SIA CleanR	30.05.2025.
Mārupes novads	2	Mārupes pilsēta un pagasts	SIA Eco Baltia vide	01.02.2025.
		Babītes un Salas pagasts	SIA Eco Baltia vide	30.11.2024.

³³ Bauskas dzīve. Bauskas novada pašvaldības iepirkums par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu turpināsies ar tiesāšanos. 2023. gada 4. novembris. <https://bauskasdzive.lv/vietejas-zinas/bauskas-novada-pasvaldibas-iepirkums-par-sadzives-atkritumu-apsaimniekosanu-turpinasies-ar-tiesasanos/> (skatīts 2023. gada novembrī).

Ogres novads	2 ³⁴ (SN nosaka 1 zonu)	Ogre, Lielvārde, Ķegums, Birzgales pagasts, Jumpravas pagasts, Krapes pagasts, Ķeipenes pagasts, Lauberes pagasts, Lēdmanes pagasts, Lielvārdes pagasts, Madlienas pagasts, Mazozolu pagasts, Ogresgala pagasts, Rembates pagasts, Suntažu pagasts, Taurupes pagasts, Tomes pagasts	SIA Ķilupe	Beztermiņa līgums līdz jauna līguma slēgšanai*
		Ikšķīle, Tīnūžu pagasts, Lēdmanes pagasts, Meņģeles pagasts	SIA CleanR	Esošais līgums tiek pagarināts līdz jauna līguma noslēgšanai
Olaines novads	1		AS Olaines ūdens un siltums	16.11.2026.
Ropažu novads	3	Ropažu un Garkalnes pagasts	SIA "CleanR"	31.07.2025.
		Stopiņu pagasts	SIA "CleanR"	31.07.2025.
		Vangaži	SIA "CleanR"	30.06.2025.
Salaspils novads	1		SIA Eco Baltia vide	30.09.2026.
Siguldas novads	4	Siguldas pilsēta, Siguldas pagasts, Mores pagasts, Allažu pagasts	SIA JUMIS	16.06.2033.
		Mālpils pagasts	SIA JUMIS	01.05.2026.
		Inčukalna pagasts	SIA CleanR	30.06.2025.
		Krimuldas pagasts, Lēdurgas pagasts	SIA ZAAO	31.12.2026.

*Neatbilstība AAL regulējumam, kas 18.panta 7.daļā nosaka: pašvaldība un atkritumu apsaimniekotājs slēdz uz laiku, kas nav īsāks par trim gadiem un nav ilgāks par septiņiem gadiem. Normatīvajos aktos par publisko un privāto partnerību noteiktajā kārtībā līgumu var slēgt uz laiku, kas nav ilgāks par 20 gadiem.

³⁴ Ogres novads. *Ogres novadā atkritumu apsaimniekošanu veic SIA "Ķilupe" un SIA "Clean R"*. 2023. gada 22. septembris. <https://www.ogre.net.lv/index.php/ogre-aktualitates/item/4423-ogres-novada-atkritumu-apsaimniekosanu-veic-sia-kilupe-un-sia-clean-r> (skatīts 2023. gada novembrī).

3.3. Pašvaldību teritorijā radītais atkritumu daudzums

Pašvaldību teritorijās rodas sadzīves atkritumi, tai skaitā bioloģiski noārdāmie atkritumi, ražošanas atkritumi, bīstamie atkritumi, naftas produktu atkritumi, bateriju un akumulatoru atkritumi, EEIA, nolietotie transportlīdzekļi, ārstniecības iestāžu un veterinārmedicīnas atkritumi, polihlorētos bifenilus un polihlorētos terfenilus saturoši atkritumi, būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumi, tai skaitā azbestu saturoši būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumi, atkritumi, kas satur ievērojamu daudzumu kritiski svarīgo izejvielu.

Esošās situācijas raksturojumam par pašvaldību teritorijā radīto atkritumu daudzumu izmantota pašvaldību sniegtā informācija un publiski pieejamie dati par 2021.gadu par atkritumu apsaimniekošanu pašvaldību teritorijās. Iepriekšējo gadu datus nav iespējams izmantot, jo tie sniedz informāciju par pašvaldībām pirms ATR un tos nav iespējams piemērot jaunajam teritorijas dalījuma. Ņemot vērā datu uzskaites nepilnības, ir iespējams sniegt informāciju tikai par radīto atkritumu daudzumu (skat. 3.3.1. tabulu). Valsts statistiskajā informācijā par atkritumu apsaimniekošanu uzkrātie dati netiek apkopoti tā, lai atspoguļotu saistību starp atkritumu klasi un pašvaldības teritoriju, kurā notikusi kāda no atkritumu apsaimniekošanas darbībām, kā arī dati par administratīvajām vienībām saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas darbībām pa atkritumu klasēm netiek apkopoti.

Tiek pieņemts, ka reģiona pašvaldībās savāktais ir arī radītais atkritumu daudzums.

3.3.1. tabula. Pašvaldību teritorijās radītais atkritumu daudzums 2021. gadā, t³⁵

Nr. p. k.	Pašvaldība	Sadzīves atkritumu daudzums	Bīstamo atkritumu daudzums
1.	Rīgas valstspilsēta	237 464,67	23 106,43
2.	Ādažu novads	16 352,34	403,80
3.	Bauskas novads	284 039,89	125,28
4.	Ķekavas novads	50 207,21	141,90
5.	Mārupes novads	8 5045,72	2 336,50
6.	Ogres novads	51 157,69	249,83
7.	Olaines novads	24 323,58	720,15
8.	Ropažu novads	409 569,82*	3 509,83
9.	Salaspils novads	64 784,50	147,84
10.	Siguldas novads	27 437,55	307,48
Kopā		1 250 382,97	31 049,04

³⁵ LVĢMC. Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g. Rīga: LVĢMC, 2022.

*Dati netiek izmantoti tālākos aprēķinos, jo nav ticami, atkritumu daudzums pārsniedz pat Rīgas valstspilsētas teritorijā radīto atkritumu daudzumu; dati uzskatāmi par Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkumā par 2021.g. ieviešuos kļūdu.

Atbilstoši publiski pieejamiem statistikas datiem plānā iekļautajās pašvaldībās 2021. gadā radītais sadzīves atkritumu daudzums ir **1 250 382,97 tonnas jeb 65,8 %** no Latvijas kopējā daudzuma (1 900 177,763 tonnas) un radītais bīstamo atkritumu daudzums – **31 049,04 tonnas jeb 27,9%** no Latvijas kopējā daudzuma (111 180,683 tonnas).

Saskaņā ar iepriekš minēto datu avota informāciju viena iedzīvotāja vidējais gadā radītais sadzīves atkritumu daudzums plānā iekļautajās pašvaldībās veido 1255 kg/iedz./gadā. Tas ievērojami pārsniedz AAVP28 noteikto lielumu 2028. gadam – 409 kg/iedz./gadā³⁶. Tomēr šī informācija ir tikai daļēji izmantojama reģiona atkritumu apsaimniekošanas sistēmas novērtēšanai, jo Valsts statistiskā pārskata³⁷ datus pie sadzīves atkritumiem ir iekļauti visi atkritumi, kas nav klasificējami kā bīstami³⁸, tostarp ražošanas atkritumi, kas pēc savas būtības nav sadzīves atkritumi un nerodas māsaimniecībās vai tām pielīdzināmos apstākļos.

Reģionā radīto sadzīves atkritumu daudzumu ietekmē gan teritorijas salīdzinoši blīvā pilsētīpa apbūve lielākajā daļā pašvaldību, gan tas, ka plānā iekļauto pašvaldību budžetos ir lielākie ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) un nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN), kas liecina par iedzīvotāju pirktspēju un patērētāju paradumiem, kas saistāmi ar to (skat. 3.3.2. tabulu). Tikai divi no plānā iekļautajiem novadiem – Bauskas un Ogres novads – ir ar salīdzinoši plašu lauku teritoriju, kurās iedzīvotāju paradumi ir atšķirīgi no pilsētas un ciematu tipa apbūves teritorijas iedzīvotājiem. Tāpat jāņem vērā, ka radīto atkritumu daudzumu ietekmē arī iedzīvotāju mobilitāte no pārējās Latvijas teritorijas.

3.3.2. tabula. Plānā iekļauto pašvaldību rangs pēc IIN un NĪN 2021.gadā³⁹

Pašvaldība	Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju 2021. gadā, EUR	Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju 2021. gadā, EUR	Kopā IIN un NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, 2021. gadā, EUR	Pašvaldības rangs Latvijā
Bauskas novads	558	100	658	19
Olaines novads	681	66	747	12

³⁶ Ministru kabinets. *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam*. 2021. gada 22. janvāris. <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam> (skatīts 2023. gada jūnijā).

³⁷ LVĢMC. *Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g.* Rīga: LVĢMC, 2022.

³⁸ Ministru kabinets. *Noteikumi par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus Nr. 302*. 2011. <https://likumi.lv/ta/id/229148-noteikumi-par-atkritumu-klasifikatoru-un-ipasibam-kuras-padara-atkritumus-bistamus> (skatīts 2023. gada jūnijā).

³⁹ Valsts kase. *Dati par pašvaldību budžeta IIN un NĪN ieņēmumiem 2021.gadā*.

Ogres novads	715	67	782	11
Salaspils novads	744	79	822	10
Siguldas novads	781	89	870	8
Rīgas valstspilsēta	890	162	1052	6
Ķekavas novads	1002	120	1122	5
Ādažu novads	996	140	1136	4
Mārupes novads	1091	164	1255	2
Ropažu novads	1164	124	1288	1

Lai gūtu precīzākus datus par plānā iekļauto pašvaldību teritorijā savāktu atkritumu daudzumu, 2023.gada maijā tika veikta pašvaldību aptauja. Pašvaldību sniegtās ziņas par darbībām ar sadzīves atkritumiem apkopotas 3.3.3. tabulā. Ogres novads nepiedalījās sākotnējā aptaujā, tāpēc informācija tika iegūta veicot aprēķinus, kas balstās uz OECD datiem par atkritumu daudzumu uz iedzīvotāju (478 kg) un iedzīvotāju skaitu pašvaldībā (1.1. tabula).

3.3.3. tabula. Savāktais atkritumu daudzums pašvaldību teritorijā 2021.-2022.gadā, t⁴⁰

Pašvaldība	Savāktais atkritumu daudzums	
	2021. gadā	2022. gadā
Rīgas valstspilsēta	224 493	229 347
Ādažu novads	9246	9317
Bauskas novads	6428	8901
Ķekavas novads	9402	9815
Mārupes novads	12 143	12 429
Ogres novads	29 529*	29 529*
Olaines novads	7729	7091
Ropažu novads	7275	8027
Salaspils novads	7757	8015
Siguldas novads	11 822	9463
Kopā	325824	331934

*savāktais SA daudzums Ogres novadā pēc iepriekš minētiem aprēķiniem

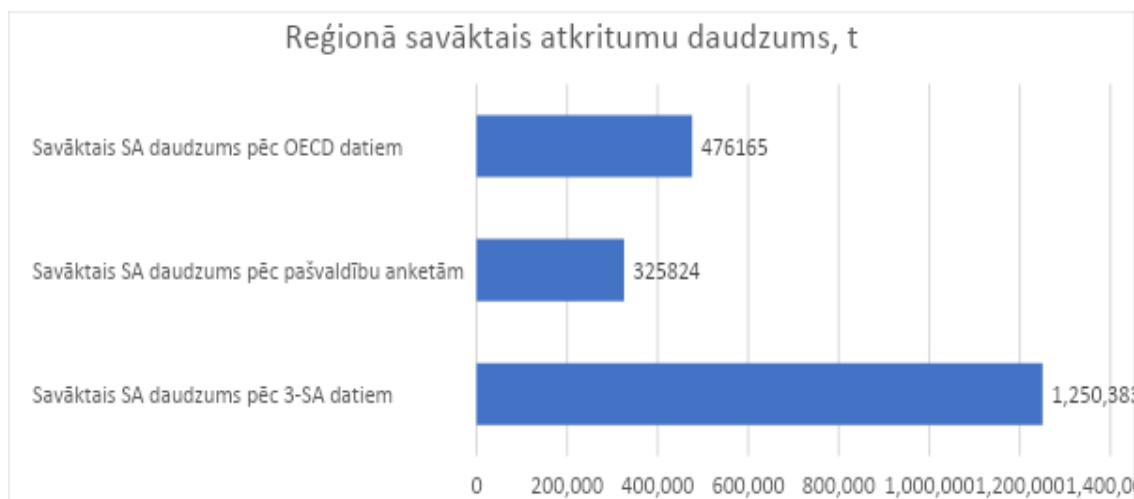
⁴⁰ Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu. 2023.

Salīdzinot datus no valsts apkopotās statistikas informācijas ar datiem no pašvaldību aptaujā sniegtajām ziņām, redzams, ka 2021. gadā savākto sadzīves atkritumu daudzums atšķiras vairākkārtīgi: 1 250 383 tonnu statistiskajā informācijā un 325 330 tonnu pašvaldību anketās (skat. 3.3.1. attēlu). Tāpat ar datiem, kas ilustrē reģiona pašvaldībās viena iedzīvotāja radīto atkritumu daudzumu, – daudzums variē no 327 kg pašvaldību aptaujās līdz 1255 kg valsts statistikas pārskatā. Šādai attiecībai nav pamatojuma, un dati nav vērtējami kā ticami.

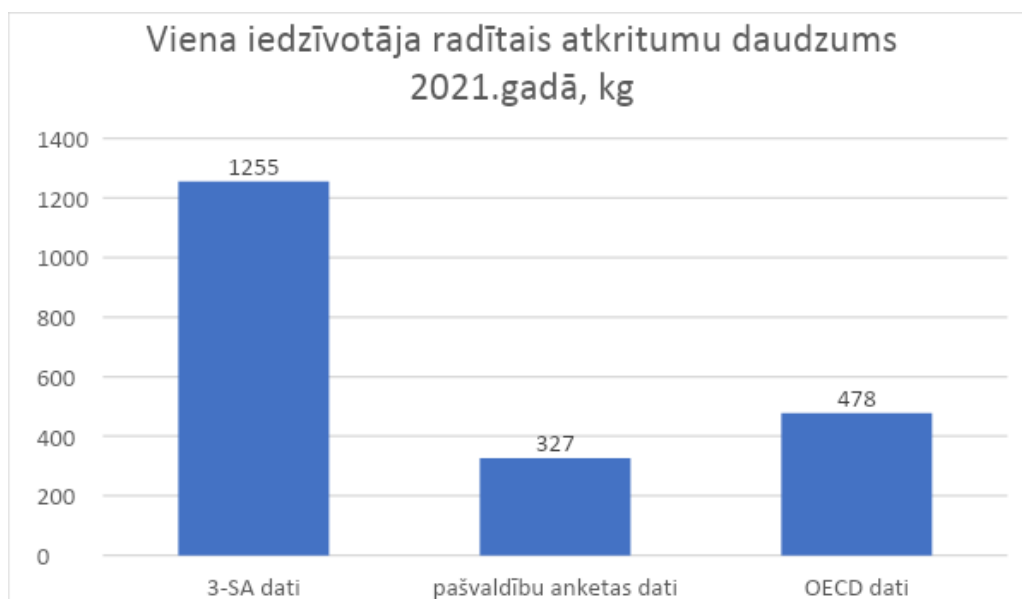
Šo secinājumu apstiprina arī VLRAAP apspriešanas laikā saņemtie Rīgas valstspilsētas komentāri, ka anketēšanas laikā iesniegtie dati nav bijuši korekti un kopējais savākto sadzīves atkritumu daudzums Rīgas valstspilsētas teritorijā ir šāds:

- 2021. gadā - 303 451,45 tonnas,
- 2022. gadā - 305 750,65 tonnas,

kas kopējos VLAAR savākto sadzīves atkritumu daudzumu pietuvina VLRAAP izmantotajam OECD rādītājam un tādējādi liecina par labu izmantotajai atkritumu daudzumu aprēķinu metodei.



3.3.1. attēls. Savāktais atkritumu daudzums plānā ietvertajās pašvaldībās 2021.gadā, t



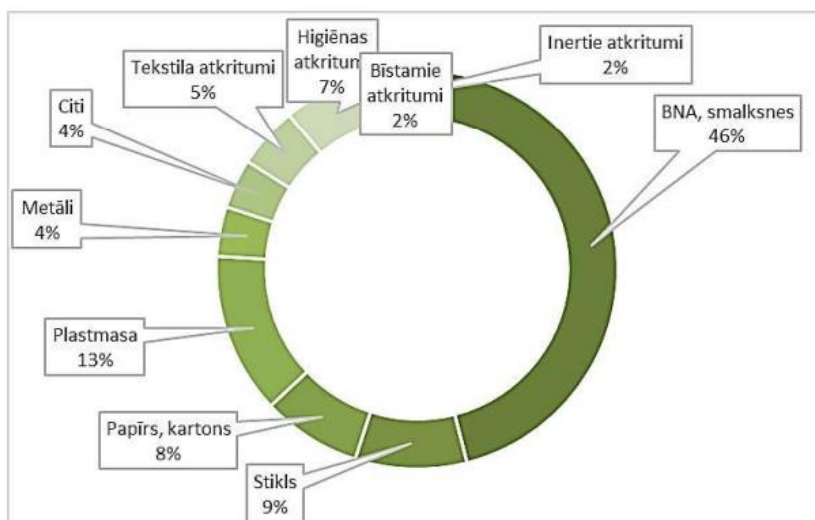
3.3.2. attēls. Viena VLAAR iedzīvotāja radītais atkritumu daudzums 2021.gadā, kg

Nemot vērā to, ka VLAAR iekļautās pašvaldības ir ar augstākajiem IIN un NĪN rādītājiem (skat. 3.3.2. tabulu) Latvijā, ir maz ticams, ka šajās pašvaldībās dzīvojošie rada mazāku daudzumu nekā uzrāda OECD dati⁴¹ par vidēji Latvijas iedzīvotāju radīto atkritumu daudzumu. Visticamāk, ka šis daudzums ir lielāks. Tādēļ arī šie dati nevar tikt izmantoti turpmākajiem aprēķiniem, jo neatspoguļo patieso situāciju pašvaldībās.

Atbilstoši 2018. gadā publicētajam pētījumam “Pētījums par Rīgas pilsētas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstības perspektīvām”⁴² sadzīves atkritumu sastāvā Rīgas pilsētā, kas pēc iedzīvotāju skaita veido 68,18 % no kopējā VLAAR iedzīvotāju skaita (skat. 1.1. tabulu), lielāko īpatsvaru dalīti savākto materiālu apjomā veido dalīti savāktie papīra atkritumi jeb 48,7% un stikls jeb 32,6%, savukārt plastmasa kopējā apjomā veido 18,7%. Dalīti savākto pārstrādei derīgo atkritumu apjoms kopējā savākto sadzīves atkritumu plūsmā veido 11,7%; nešķirotu atkritumu sastāvs attēlots 3.3.3. attēlā.

⁴¹ OECD. *Sadzīves atkritumi*. 2023. <https://data.oecd.org/waste/municipal-waste.htm> (skatīts 2023. gada jūlijā)

⁴² SIA “Geo Consultants” un SIA “Konsorts”. *Pētījums par Rīgas pilsētas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstības perspektīvām*. Rīgas domes Mājokļu un vides departaments, 2018.



3.3.3. attēls. Nešķirotu sadzīves atkritumu morfoloģiskais sastāvs Rīgas pilsētā pēc svara, %

Dati par Rīgas pilsētas sadzīves atkritumu sastāvu ir līdzīgi tiem, kas iegūti pētījumā “Ceļā uz efektīvu atkritumu apsaimniekošanu Latvijā: atkritumu sastāva empīrisks novērtējums”⁴³. Kopsavilkums par atkritumu frakciju īpatsvaru sniegts 3.3.4. tabulā. Abos pētījumos atšķirīgs ir izlietotā iepakojuma daudzums kopējā sadzīves atkritumu plūsmā, kas liecina par salīdzinoši sliktu atkritumu dalītās vākšanas sistēmu Rīgā, kur atšķirotā veidā tika iegūti 11,7% pret Latvijā vidēji novērtētajiem 25,6%.

3.3.4. tabula. Sadzīves atkritumu sastāvs Latvijā, %

Atkritumu veids	Īpatsvars, %
Sadzīves atkritumi	72,52
Bioloģiski noārdāmi atkritumi	29,22
Papīrs, kartons	4,65
Koksne	0,56
Higiēnas preces	6,30
Tekstils	5,04
Āda, gumija	0,76
Stikls	1,14
Inertie atkritumi	2,08
Mīkstā plastmasa	1,41
Blīva plastmasa	0,82

⁴³ Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūts. *Towards Efficient Waste Management in Latvia: An Empirical Assessment of Waste Composition*. Rīga: RTU, 2019.

Grīdas paklāji	0,48
Melnais metāls	0,62
Krāsainais metāls	0,21
Smalkne	19,23
Iepakojums	25,55
Dzērienu iepakojums	1,37
Papīrs, kartons (iekpojums)	3,44
Stikla iepakojums	8,0
Koka iepakojums	0,16
Mīkstā plastmasa (iekpojums)	1,58
Mīkstā plastmasa (maisīni)	3,73
Blīva plastmasa (iekpojums)	4,48
Melnais metāls (iekpojums)	1,39
Krāsainais metāls (iekpojums)	0,76
Kompozītmateriālu iepakojums	0,64
Sadzīves bīstamie atkritumi	1,93
Baterijas, akumulatori	0,23
EEIA	0,54
Ķīmiskas vielas	1,16

Kā liecina pētījuma rezultāti, sadzīves atkritumi nešķīrotā veidā satur 32,9% pārstrādājamu materiālu un 29,2% bioloģisku atkritumu. Pētījuma autori secina, ka aptuveni 60% no Latvijas nešķīrotu sadzīves atkritumu plūsmas var tikt savākti ADV sistēmā, nodrošinot atgūto materiālu augstu kvalitāti un stimulējot aprites ekonomiku.

Secīgi interpretējot pieejamo informāciju atbilstoši iepriekš minētajiem pētījumiem, secināms, ka dati par reģionā radīto atkritumu daudzumu var ievērojami atšķirties (skat. 3.3.1. attēlu un 3.3.5. tabulu). Reģiona pašvaldībās savākto atkritumu lielāko daļu veido bioloģiski noārdāmi atkritumi, iepakojums un smalkne. Iespējamie radītie šo atkritumu daudzumi ir no 95 206 līdz 365 362 tonnu BNA un no 83 248 līdz 319 473 tonnu iepakojuma.

Saskaņā ar LVĢMC Valsts statistiskā pārskata kopsavilkuma atskaiti par pārstrādāto nebīstamo atkritumu daudzumu var uzskatīt ar pārstrādes darbībām R1-R11 pastrādātos atkritumu daudzumus (izslēdzot pārstrādes darbības, kas attiecas uz kūsmēsli pārstrādi, koksnes sadedzināšanu, digestāta un dūņu izmantošanu lauksaimniecībā u.c., kā arī atkritumu poligonos ziņoto atkritumu daudzumu ar kodu R3D, kas apglabāti ar gāzes savākšanu). Kopējais pārstrādāto sadzīves atkritumu apjoms 2021. gadā ir 1 219 312,19 tonnas jeb 64% (no kopējiem radītajiem sadzīves (nebīstamajiem) atkritumiem – 1 900 177,763 tonnām).

3.3.5. tabula. Aprēķinātais reģionā 2021.gadā radītais atkritumu daudzums pa frakcijām, t

Atkritumu veids	Atkritumu daudzums reģionā		
	3-SA dati	Pašvaldību dati	OECD dati ⁴⁴
Nešķiroti sadzīves atkritumi	906778	236288	345315
Bioloģiski noārdāmi atkritumi	365362	95206	139136
Papīrs, kartons	58143	15151	22142
Koksne	7002	1825	2667
Higiēnas preces	78774	20527	29998
Tekstils	63019	16422	23999
Āda, gumija	9503	2476	3619
Stikls	14254	3714	5428
Inertie atkritumi	26008	6777	9904
Mīkstā plastmasa	17630	4594	6714
Blīva plastmasa	10253	2672	3905
Grīdas paklāji	6002	1564	2286
Melnais metāls	7752	2020	2952
Krāsainais metāls	2626	684	1000
Smalkne	240449	62656	91567
Iepakojums	319473	83248	121660
Dzērienu iepakojums	17130	4464	6523
Papīrs, kartons (iekpojums)	43013	11208	16380
Stikla iepakojums	100031	26066	38093
Koka iepakojums	2001	521	762
Mīkstā plastmasa (iekpojums)	19756	5148	7523
Mīkstā plastmasa (maisiņi)	46639	12153	17761
Blīva plastmasa (iekpojums)	56017	14597	21332
Melnais metāls (iekpojums)	17380	4529	6619
Krāsainais metāls (iekpojums)	9503	2476	3619
Kompozītmateriālu iepakojums	8002	2085	3047
Sadzīves bīstamie atkritumi	24132	6288	9190
Baterijas, akumulatori	2876	749	1095
EEIA	6752	1759	2571
Ķīmiskas vielas	14504	3780	5524

3.4. Atkritumu rašanās novēršana

Atkritumu apsaimniekošanas galvenais mērķis ir samazināt atkritumu daudzumu un negatīvo ietekmi uz vidi un sabiedrību. Atkritumu daudzuma samazināšana ir efektīvs veids, kā sasniegt šo mērķi, jo palīdz aizsargāt dabas resursus, uzlabot dzīves kvalitāti un samazināt atkritumu apsaimniekošanas izmaksas. Tas nozīmē, ka tiek ražoti mazāk atkritumu vai tiek izmantoti ilgstspējīgāki un efektīvāki produkti. Paralēli pārstrādei, kad no atkritumiem tiek

⁴⁴ OECD. *Sadzīves atkritumi*. 2023. <https://data.oecd.org/waste/municipal-waste.htm> (skatīts 2023. gada jūlijā)

izgatavoti jauni produkti, un kompostēšanai, kad organiskie atkritumi tiek pārvērsti par auglīgu zemi, efektīvs pasākums atkritumu rašanās novēršanai ir pareizs iepirkšanās process, kad pircēji izvēlas produktus, kas ir ilgtspējīgi, videi draudzīgi un bez lieka iepakojuma. Pareiza iepirkšanās samazina patēriņam nepieciešamo produktu daudzumu un novērš atkritumu rašanos.

Sabiedrības un indivīda paradumu maiņa ir būtisks atkritumu samazināšanas faktors, jo tā ietekmē cilvēku izvēles un rīcību. Sabiedrības un indivīda paradumu maiņa var palīdzēt veicināt atkritumu daudzuma samazināšanu, ja tiks izmantoti efektīvi un piemēroti veidi, kā ietekmēt cilvēku izpratni, motivāciju un rīcību. Sabiedrības un indivīda paradumu maiņa var notikt dažādos veidos – tipiskie piemēri:

- **Izglītošana** – process, kad cilvēki tiek informēti par atkritumu samazināšanas ieguvumiem un metodēm. Izglītošana palīdz veidot apzinīgu un atbildīgu attieksmi pret atkritumiem. Izglītošanas piemērs ir skolu un sabiedrisko vietu kampaņas, kas māca cilvēkiem, kā atkārtoti izmantot, kompostēt un izvairīties no liekiem pirkumiem;
- **Motivācija** – process, kad cilvēki tiek rosināti vai atalgoti par atkritumu daudzuma samazināšanu. Motivācija palīdz palielināt cilvēku interesi un iesaistīšanos atkritumu daudzuma samazināšanā. Motivācijas piemērs ir nodokļu atlaides, subsīdijas vai prēmijas par pārstrādāto materiālu nodošanu vai ilgtspējīgu produktu iegādi;
- **Regulēšana** – process, kad cilvēki tiek piespiesti rīkoties atbilstoši plānotajam (bieži ar tarifu palīdzību) vai sodīti par nepareizu atkritumu apsaimniekošanu. Regulēšana palīdz novērst cilvēku nevēlamo vai kaitīgo rīcību attiecībā uz atkritumiem. Regulēšanas piemērs ir likumi, noteikumi vai sankcijas.

Šajā apakšnodaļā tiks aprakstīti daži atkritumu samazināšanas veidi un to priekšrocības.

Aprites ekonomikas ideja ir vērsta uz to, lai cilvēki ražotu un patērētu pēc iespējas saprātīgāk; arī materiālus, kas paliek pāri pēc ražošanas un patērēšanas, nepieciešams izmantot pēc iespējas saprātīgāk, iespējami lielāku apjomu realizējot atkārtotā aprītē. Tomēr atslēgas vārds aprites ekonomikas kontekstā ir prevencija jeb novēršana, kas ir būtiskākais attiecībā uz cilvēku darbībām. Atkritumu gadījumā tas nozīmē, ka mērķis ir nevis vienkārši samazināt radīto atkritumu daudzumu, bet jau pirmsākumos novērst to, ka tiek ražots par daudz, tiek ražots tas, ko nepatērē, vai tiek ražoti nekvalitatīvi produkti, kas ātri saplīst un nonāk atkritumos. Latvijā nav normatīvo aktu, kas skaidrotu izvairīšanos no atkritumu radīšanas, arī ES līmenī attiecīgie direktīvas grozījumi palika tikai izstrādātu priekšlikumu veidā⁴⁵. AAVP2028 ir iekļauta 9.4. sadaļa “Plānotie atkritumu rašanās novēršanas pasākumi”, taču informācija ir vispārīga; līdzīgi tas ir arī AAVP2028 10. un 11. sadaļās, kas veltītas pārtikas atkritumu un izlietotā iepakojuma rašanās novēršanas programmām – pašvaldības nevar gūt priekšstatu par to, ar ko sākt un kā darīt. Jau sākumā ir jādomā un jārēķina, ko ražot, kādus izejmateriālus izmantot un vai tas ir nepieciešams, kā arī jāvērtē izmantoto pirmreizējo materiālu aizstāšanas alternatīvas. Tālāk jāvērtē, ko ikviens patērētājs ar saražoto iesāk, vai efektīvi to izmanto, kā arī tālākā atkritumu apsaimniekošana, kur galvenā ir šķirošana, lai nodrošinātu efektīvāku dažādu pārstrādājamo materiālu atkārtotu izmantošanu.

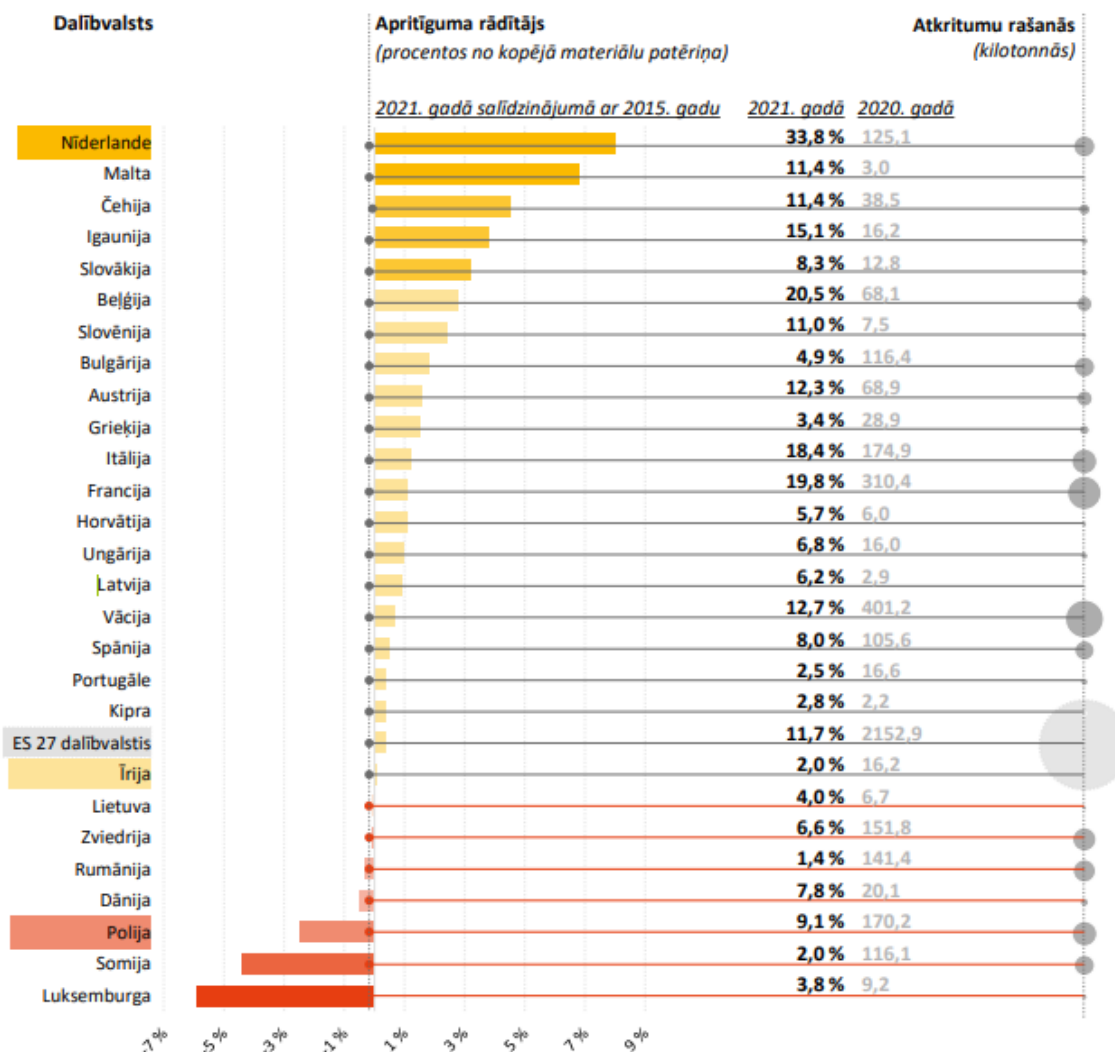
Arī Latvijas lielākā pašvaldība sper soļus aprites ekonomikas virzienā; 2023. gada oktobrī ir uzsākta Rīgas valstspilsētas pašvaldības aprites ekonomikas rīcības plāna 2026.–2030. gadam sagatavošana. Plāna izstrādi plānots pabeigt 2025. gadā. Tas noteiks pasākumus atkritumu rašanās novēršanai un aprites ekonomikas principu ieviešanai Rīgas valstspilsētas

⁴⁵ Eiropas Parlaments un Padome. *Priekšlikums Direktīvai, ar ko groza Direktīvas 2008/98/EK, 94/62/EK, 1999/31/EK, 2000/53/EK, 2006/66/EK*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A52014PC0397> (skatīts 2023. gada augustā).

pašvaldībā, kā arī ietvers sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstības plānu, lai nodrošinātu tādas sistēmas darbību, kas ir vērsta uz kvalitatīvu un visaptverošu atkritumu šķirošanu, atkalizmantojamu un pārstrādājamu materiālu maksimālu novirzīšanu no galējās noglabāšanas poligonā.

EK uzsver, ka Latvija ievērojami atpaliek resursu atkārtotas izmantošanas un pārstrādes mērķu īstenošanā, jo motivējošu instrumentu trūkums pašvaldībām kavē ieguldījumus ADV.

Nesen klajā laistajā Eiropas Revīzijas palātas Īpašajā ziņojumā “Aprites ekonomika lai gan ES rīkojas, dalībvalstu pāreja ir lēna”⁴⁶ ir atspoguļota ES dalībvalstu, tostarp Latvijas, virzība uz aprites ekonomiku 2015.–2021. gada periodā (skat. 3.4.1. attēlu).



3.4.1. attēls. Dalībvalstu virzība uz aprites ekonomiku 2015.–2021. gadā⁴⁷

⁴⁶ Eiropas Revīzijas palāta. Īpašais ziņojums 17/2023: Aprites ekonomika – lai gan Eiropas Savienība rīkojas, dalībvalstu pāreja ir lēna. 2023. <https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2023-17> (skatīts 2023. gada jūlijā).

⁴⁷ Eurostat. Dati par apritīgo materiālu izmantošanas rādītāju un atkritumu rašanos. 2022.

Apritīguma rādītājs mēra pārstrādāto un ekonomikā no jauna integrēto materiālu īpatsvaru. Kā redzams 3.4.1. attēlā, Latvija visā periodā ir uzrādījusi ļoti lēnu progresu – no 2015. līdz 2020. gadam tas ir 1% robežās, bet posmā 2020.-2021.gadam pieaugums ir 3,3%.

Pierīga ir uzrādījusi lielākās atkritumu šķirošanas problēmas, par ko liecina 2021.gada beigās veiktais VARAM pētījums par atkritumu šķirošanas paradumiem Latvijā, kurā gūtie rezultāti parāda, ka visvairāk atkritumu šķirotāju dzīvo Vidzemē un Zemgalē – tur vismaz 1 atkritumu veidu šķiro attiecīgi 90% un 83%. Kurzemē un Pierīgā šķirotāju īpatsvars ir 77%, Rīgā atkritumus šķiro 73% un Latgalē – 69%. Maksimālā uzmanība ir jāpievērš atkritumu neradīšanai – ja tos nerada, tie nav jāšķiro, nav jāmeklē pārstrādes iespējas, nav jādomā, ko darīt, ja nevar atrast pārstrādi vai tā ir neadekvāti dārga⁴⁸.

Nešķirotu sadzīves atkritumu masā ir divas dominējošas atkritumu grupas: bioloģiski noārdāmi atkritumi un iepakojums. Samazinot katru no tām, būtiski samazinās apglabājamo atkritumu daudzums. Līdz šim vairāk uzmanības ir pievērsts tieši iepakojuma samazināšanai, ieviešot sadzīves ADV sistēmas. Paplašinot tās ar bioloģiski noārdāmo atkritumu savākšanu, var panākt ļoti būtisku uzlabojumu apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanā. Savukārt iepakojumā dominē dažāda veida plastmasas, kuru daudzumu un dažādību var ietekmēt, tādējādi radot pozitīvu iespaidu arī uz pārstrādi un samazinot apglabājamo atkritumu daudzumu (skat. 3.3.4. un 3.3.5. tabulu).

Sadzīvē lietojamā iepakojuma samazināšana ir svarīga, lai samazinātu atkritumu daudzumu un veicinātu resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Ir pieejamas dažādas iespējas, kas paredzētas prioritārā iepakojuma samazināšanai:

1. Atkārtotas lietošanas un pārstrādes veicināšana – veicot atkārtotas lietošanas un pārstrādes programmas, tiek ierosināts izmantot iepakojumu vairākas reizes. Tas var ietvert veidu, kā pārstrādāt iepakojumu vietējā līmenī, lai tas varētu tikt izmantots kā cita produkta vai pat mākslas un amatniecības materiāls;
2. Pārdodamo preču minimalizēšana – veikali un ražotāji var samazināt iepakojuma daudzumu, kā arī radīt iepakojumu, kas izmantojams citiem mērķiem, nekā produkts.
3. Pāreja uz bioloģiski noārdāmiem iepakojumiem – bioloģiski noārdāmi iepakojumi no papīra, kartona vai koka ir videi draudzīgāki un tos var kompostēt, tādējādi mazinot atkritumu daudzumu un ietekmi uz vidi;
4. Inovatīvi iepakojuma materiāli – pētniecības un tehnoloģiju attīstība var radīt jaunu, videi draudzīgu iepakojuma materiālu. Piemēram, ir izstrādāti inovatīvi bioplasti, kas ir bioloģiski noārdāmi un droši kompostējami;
5. Pāreja uz vairāku produktu iepakojumu – veiksmīgs iepakojuma dizains, kas ļauj ievietot produktus vienā iepakojumā, palīdz samazināt iepakojuma daudzumu un resursu izšķērdēšanu;
6. Iepakojuma pielāgošana patērētāju vajadzībām – iepakojums var tikt pielāgots tā, lai atbilstu patērētāju vajadzībām un izmantošanai. Mazāki un vieglāki iepakojumi var samazināt atkritumu daudzumu;

⁴⁸ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. *Aptauja: 76% Latvijas iedzīvotāju iesaistās atkritumu šķirošanā, tomēr neliela daļa šķiro visus populārākos ikdienā radītos atkritumus.* 2022. https://www.varam.gov.lv/lv/jaunums/aptauja-76-latvijas-iedzivotaju-iesaistas-atkritumu-skirosana-tomer-neliela-dala-skiro-visus-popularakos-ikdiena-raditos-atkritumus?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (skatīts 2023. gada jūlijā).

7. Pāreja uz atkritumu samazināšanas stratēģijām – piemēram, zero waste (bezatkritumu) koncepts veicina pārdomas par atbildīgu produktu izvēli, kurus var izmantot atkārtoti un bez lieka iepakojuma.

Atkritumu samazināšana prasa sabiedrības un indivīda paradumu maiņu. Integrējot sabiedrības un indivīda ietekmes uz atkritumu radīšanu aspektus atkritumu apsaimniekošanā, var sasniegt panākumus ilgtspējīgas atkritumu pārvaldības jomā. Tālāk minēti konkrēti piemēri jau īstenotām iniciatīvām.

- 1) **Vienreizlietojamās plastmasas lietošanas samazināšana.** No 2021. gada 3. jūlija Latvijā spēkā stājas vienreizlietojamās plastmasas aizliegums, ko paredz Plastmasu saturošu izstrādājumu likums. Tā rezultātā Latvijā nevar laist tirgū šādas vienreizlietojamās plastmasas preces: vates kociņus, galda piederumus (dakšiņas, nažus, karotes, irbulišus), šķīvjus, salmiņus, dzērienu maisāmkociņus, kā arī baloniem piestiprināmus un to turēšanai domātus kociņus un to mehānismus. Tāpat aizliegti no putupolistirola izgatavoti pārtikas un dzērienu iepakojumi, to korķīši un vāciņi, dzērienu glāzes un to vāciņi, kā arī vienreizlietojamie un atkārtoti lietojamie no oksonoārdāmās plastmasas izgatavotie izstrādājumi.

Viens no iemesliem plastmasas ierobežošanai ir bisfenols A, kas ir komponents polimerizācijas reakcijā, kuru izmanto polikarbonāta ražošanā. Tas pazīstams kopš 1960. gada. Vēlāk tika atklāts, ka šī viela pēc savas uzbūves atgādina cilvēka dzimumhormonu struktūras, tādēļ iedarbojas uz receptoriem, uz kuriem iedarbojas vīrišķie un sievišķie dzimumhormoni. BPA var veicināt hormonālās sistēmas darbības traucējumus, tajā skaitā radīt reproduktīvās veselības problēmas, sirds un asinsvadu slimības, krūts un prostatas vēzi, 2. tipa diabētu un aptaukošanos, astmu, bērniem – smadzeņu darbības un uzvedības traucējumus. Kanāda bija pirmā valsts pasaulē, kura klasificēja bisfenolu A kā toksisku vielu un jau 2008. gadā aizliedza to izmantot zīdaiņu pudelītēs, ES – kopš 2011. gada⁴⁹. Francijā pilnīgs bisfenola A aizliegums attiecas arī uz pieaugušajiem paredzētajam pārtikas iepakojumam kopš 2015. gada. Pasākumi bisfenolu A saturošo materiālu lietojuma ierobežošanai īstenoti arī ASV, Kostarikā, Malaizijā, Filipīnās, Ķīnā, Japānā un citur. Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA) 2015. gadā pazemināja pieļaujamo BPA diennakts uzņemšanas daudzumu līdz 4 mikrogramiem uz ķermeņa masas kilogramu; šis rādītājs tiek regulāri atkārtoti vērtēts. Kopš 2017. gada ES bisfenols A tiek klasificēta kā viela, kura atstāj toksiskas sekas uz cilvēka reproduktīvo sistēmu ar bīstamības kategoriju 1B. Kopš 2018. gada marta visiem bisfenola A ražotājiem, importētājiem un piegādātājiem jāmarķē izstrādājumi, kuri satur šo bīstamo vielu, kā toksisku reproduktīvajai sistēmai.

Latvijā tiek īstenotas iniciatīvas, lai publiskos pasākumos atteiktos no plastmasas glāzēm, kas veido publisko pasākumu apjomīgāko atkritumu daļu. Tirgū pieejama virkne biodegradējamo polimēru grupu, kas iegūti no fosilajām un atjaunojamām izejvielām – tiem atšķiras fizikālās īpašības, sadalīšanās apstākļi un ilgums. Termins “biodegradējams” ne vienmēr nozīmē, ka šis ir dabai draudzīgs materiāls, kas sadalīsies vai būs piemērots kompostēšanai – ir jāizvērtē, vai materiāls ir

⁴⁹ Eiropas Komisija. Direktīva 2011/8/ES, ar ko groza Direktīvu 2002/72/EK attiecībā uz bisfenola A izmantošanu zīdaiņu ēdināšanai paredzētās plastmasas pudelītēs. 2011. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:026:0011:0014:LV:PDF> (skatīts 2023. gada jūlijā).

paredzēts rūpnieciskai vai mājas kompostēšanai. Ražotājam ir jāmeklē risinājumi, lai iepakojums un vienreizlietojamie trauki būtu atkārtoti lietojami un sava dzīves cikla beigās būtu pārstrādājami vai kompostējami. Publiskos pasākumos ir jāspēj sadarboties ražotājam, starpniekam (pārdevējam) un patērētājam, jo efektīvākais risinājums vienreiz lietojamo trauku aizstāšanai ir daudzkārtlietojamās taras lietošana, dodoties pēc maltītes. Lai arī biopolimēru, papīra vai pārstrādei derīgas plastmasas trauki ir populāri, tie, visticamāk, tāpat netiks pārstrādāti, jo tie satur ēdiena pārpalikumus un klasificējami kā sadzīves atkritumi, kas nonāk atkritumu poligonā. Ilgtermiņā Latvijai ir nepieciešams sekot līdzi Eiropas piemēram un attīstīt depoziņa sistēmu ne tikai kafijas krūzēm, bet arī gatavās pārtikas traukiem. Ir nepieciešama visu iesaistīto pušu sadarbība, lai atteiktos no lieka un pārmērīga iepakojuma lietošanas, veicinot iepakojuma vairākkārtēju izmantošanu.

Ir daudz piemēru, kā nelietot vienreizlietojamus traukus:

- Kustība “Street Food Latvia” 2019. gada maijā oficiāli uzsākusi sadarbību ar AS “Latvijas Zaļais punkts”, lai ieviestu vairākkārt lietojamās plastmasas glāzes, kuras apmaiņā pret depoziņa pieejamas “Street Food Latvia” pastāvīgās rezidences “Angārs” apmeklētājiem Tallinas ielas kvartālā.
- Alus darītava "Aldaris" 2019. gadā investēja vairāk nekā 30 000 eiro vairākkārt lietojamo glāžu depoziņsistēmas izstrādē ar mērķi samazināt vides piesārņojumu festivālu un dažādu publisku pasākumu laikā. Glāžu sastāvs nodrošinās iespēju tās izmantot atkārtoti līdz pat 1500 reizēm, nodot otrreizējai pārstrādei, turklāt tās ir pilnībā drošas cilvēku veselībai – to sastāvā nav bisfenols A. 2019.gadā, kad festivālā "Laba Daba" tika ieviesta depoziņa sistēma, atkritumu skaits samazinājās par 8,4 tonnām. Pasākumu apmeklētāji ir atsaucīgi – 95% glāžu tiek atgrieztas atpakaļ. Tāpat festivālā ir pieejami arī PET pudeļu sagatavju pelnu trauki, ko bez maksas var saņemt festivāla informācijas centrā. Tie ir kabatas izmēra pelnu trauki no pārstrādātas plastmasas, kas pēc festivāla atkal izmantojami jaunu pudeļu ražošanā. Tāpat arī ēdināšanas pakalpojumu sniedzējiem ir prasība neizmantot plastmasas traukus.
- Alus, iesala dzērienu un kvasa biedrība “Alus brālība”, kas rīko ikgadējo alus festivālu Vērmanes dārzā, arī izmanto depoziņglāžu sistēmu – apmeklētājiem ir iespēja iegādāties stikla degustācijas glāzi, proti, par glāzi tiek ieturēta papildu maksa, kura tiek atmaksāta tad, kad glāze tiek atdota atpakaļ tirgotājiem.
- Depoziņa sistēmu glāzēm masu pasākumu laikā piedāvā īstenot arī biedrība “Patapa”.
- Pašmāju uzņēmumi, piemēram, restorāns “Osta” un vīna bārs “Garage” Rīgā, saviem pastāvīgajiem klientiem ēdienus piegādā daudzkārtlietojamus traukus, kurus nākamās piegādes laikā paņem atpakaļ.
- 2019. gadā Rīgas TET maratonā visiem 29 000 skrējējiem, kuri pie Latvijas Nacionālā mākslas muzeja izvietotajā punktā atveldzējās, ūdens un izotoniskie dzērieni tika pasniegti glāzēs no atkārtoti pārstrādāta kartona, kas bioloģiski noārdās. Izlietotās glāzes un augļu pārpalikumi tika nodoti poligona Getliņi biodegradācijas šūnām, lai iegūtu biogāzi. 34 000 glāžu uzpildīšanai ūdens pudeļu vietā tika izmantotas ūdens cisternas (4770 litri ūdens un 330 litri izotoniskā dzēriena).
- 2023. gada jūnija pirmajā pusē Bauskā norisinājās festivāls "Zobens un Lemess". Turpinot līdzšinējo praksi un cenšoties pasākumu veidot iespējami videi draudzīgākā formātā, festivāls apmeklētājiem nodrošināja daudzkārtlietojamās glāzes un mobilos pelnutraukus.
- Vienreizlietojamo plastmasas trauku patēriņu iespējams regulēt, ja tiek veiktas izmaiņas pašvaldību saistošajos noteikumos. Siguldā pašvaldības saistošajos noteikumos

iestrādātas prasības, kas nosaka daudzkārtlietojamo vai videi draudzīgo vienreizlietojamo trauku izmantošanu publiskos pasākumos. Arī Rīgas dome, 2022. gada 14. decembrī grozot Rīgas domes saistošos noteikumus Nr. 43 “Par kārtību, kādā tiek saskaņota un organizēta ielu tirdzniecība”, ir ieviesusi aizliegumu tirdzniecības organizatoram un tirdzniecības dalībniekam ielu tirdzniecībā pasākuma laikā un īslaicīga rakstura ielu tirdzniecībā pārdot dzērienus glāzēs, kurām nav nodrošināta atkārtota lietošana, nosacījums stājas spēkā 2024. gada 1. janvārī. Tāpat arī Salaspils dome ar 2022. gada 25. augusta grozījumiem saistošajos noteikumos ir iestrādājusi regulējumu: “Publisko pasākumu organizētājs nodrošina, ka ēdieni/dzērieni netiek pasniegti/tirgoti plastmasu saturošos vienreizlietojamajos traukos. Pasākuma organizators pēc iespējas izvēlas alternatīvus risinājumus vienreizlietojamiem traukiem (piemēram, sniedz iespēju iegādāties ēdienus/dzērienus savos traukos, savlaicīgi informē par šo iespēju pasākuma dalībniekus /izmanto vairākkārt lietojamo trauku depoziētājsistēmu utt.). Publisko pasākumu organizētājs nodrošina iespēju apmeklētājiem uzpildīt dzeramo ūdeni savos traukos.”

- Līdzņemšanas trauku depoziētā sistēma darbojas arī pusdienu restorānos “Daily” – daudzkārt lietojami stikla trauki par saprātīgu vienreizēju iemaksu (skat. 3.4.2. attēlu), kuru vēlāk var atgūt.

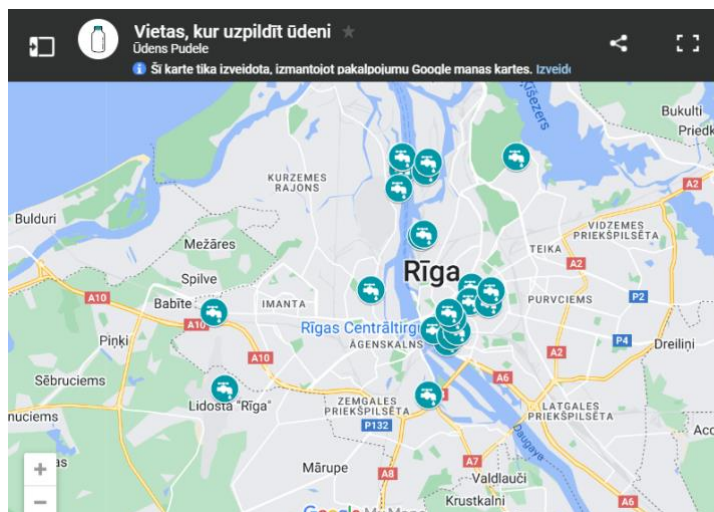


3.4.2. attēls. Piemērs depoziētā trauku lietošanai.

- 2) **Beziepakojuma tirdzniecība.** Lai atteiktos no lieka iepakojuma lietošanas, veiksmīgs risinājums ir beziepakojuma tirdzniecība – beziepakojuma veikali un atsevišķi beziepakojuma sveramās produkcijas stendi lielajos tirdzniecības centros, kur jāizmanto līdzatnestais iepakojums. Uzņēmēju bezatkritumu dzīvesveida veicināšanas pasākums ir arī beziepakojuma veikali. Pazīstamākie un senākie no tiem ir Rīgas veikali: “Burka”, “Turza”, “Zemesdraugs”. Tāpat tie atrodas arī Pierīgas pašvaldībās: Siguldā - “Riekstos” un Iksšķilē – “Brīvais veikals”. Ir arī beziepakojuma veikali, kas nodrošina tikai iepirkšanos tiešsaistē, piemēram, www.Zezero.lv un www.zalavarna.lv.
- 3) **Videi draudzīga pieeja viesmīlības nozarē.** Viesnīcās “Mercure Riga Centre Hotel”, “Pullman Riga Old Town” un “Ibis Riga Centre” ekoloģiska pieeja ir obligāta prasība. Viesnīcās darbojas iekšējā programma “Planet 21”, kas paredz pēc iespējas videi

draudzīgāku resursu izmantošanu. Tiek šķiroti atkritumi, konferenču laikā netiek izmantotas plastmasas glāzes vai pudeles, istabās ir jāievieto kartiņas, lai varētu darbināt gaismas slēdžus. Ekrānos gan istabās, gan liftos tiek rādīti pamācoši video par vidi. Viesnīcas mēnesī apmeklē aptuveni 5 līdz 10 tūkstoši viesu – ja kaut 10% viesu vienu dvieli izmantotu vairākas reizes, būtu panākts ekoloģisks progress. Šāda prakse ļauj ietaupīt resursus, un tiek atstāts mazāks ekoloģiskās pēdas nospiedums.

- 4) **Videi draudzīga pasākumu organizēšana.** 2023. gada 27. aprīlī Latvijas Nacionālajā dabas muzejā tika atklāta Latvijas Dabas fonda kampaņa “Ballīšu zvērs. Pret paša gribu” par dabai un klimatam draudzīgu pasākumu rīkošanu. Projektā “Game On: Neļausim klimata pārmaiņām uzvarēt!” ir izveidota digitāla rokasgrāmata, kurā apkopoti ieteikumi dabai un klimatam draudzīga pasākuma rīkošanai. Tajā aplūkotas piecas notikumu organizēšanas tēmas: ēdināšana, atkritumi, enerģija un ūdens, transports, vieta. Lietotājs var atzīmēt informāciju par plānoto pasākumu un iegūt individualizētus ieteikumus. Labas gribas memorandu par dabai un klimatam draudzīgu pasākumu organizēšanu parakstīja pārstāvji no Rīgas pašvaldības, festivāliem “LAMPA” un “Laba daba”, organizācijas “Mammamunteti.lv”.
- 5) **Brīvpieejas dzeramā ūdens uzpildes vietu darbība.** 2023. gada maijā Rīgā tika atsākta ziemas sezonā pārtrauktā 2022. gadā uzsāktā galvaspilsētas parkos ierīkoto brīvkrānu darbība. Brīvkrānos tiek piegādāts ūdens no pilsētas ūdensvada, kas ir tīrs, kvalitatīvs, lietošanai drošs un regulāri tiek pārbaudīts. Dzeramā ūdens pieejamības veicināšana ir Rīgas pašvaldības plānots pilsētas attīstības virziens sadarbībā ar uzņēmumu “Rīgas ūdens”, lai rīdziniekiem un galvaspilsētas viesiem varētu nodrošināt brīvi pieejamu kvalitatīvu dzeramo ūdeni. Tas ir gan aicinājums veldzēties ar Rīgas dzeramo ūdeni, gan samazināt plastmasas patēriņu. Iespēja uzpildīt dzeramā ūdens pudeles kopš 2020. gada marta ir pieejama arī vairākās vietās lidostā Rīga un citur pilsētā.



3.4.3. attēls. Ūdens uzpildes vietas

- 6) **Zero waste jeb bezatkritumu kustība.** Bezatkritumu dzīvesveids balstās uz pamatmērķi – samazināt apglabājamo atkritumu apjomu līdz minimumam. Lai to sasniegtu, bezatkritumu dzīvesveida piekritēji atsakās no nevajadzīgu lietu iegādes, izmanto lietas atkārtoti, remontē salūzušo, atkritumus nogādā uz atkārtotu pārstrādi, kompostē. Paradumi tiek mainīti atbilstoši bezatkritumu pieejas hierarhijai, kas atspoguļota 3.4.1. tabulā.

3.4.1. tabula. Bezatkritumu pieejas hierarhija

Atsakies!	Atsakies no videi kaitīgām lietām, kuras iespējams aizstāt ar videi draudzīgākām alternatīvām. Piemēram, atsakies no plastmasas maisiņiem, kokteiļsalmiņiem, neņem reklāmas bukletus, nelieto svētkos balonus.
Samazini!	Samazini patērēto lietu apjomu līdz minimumam, nepērkot neko lieku. Piemēram, nepērc jaunas modes preces, kuras tev nav vitāli vajadzīgas, neiegādājies vairāk pārtikas nekā spēj apēst.
Lieto atkārtoti!	Dod priekšroku lietām, kas kalpos ilgi un būs lietojamas daudz reižu, kā arī atbalsti lietotu preču iegādi. Piemēram, pērc kafiju savā termokrūzē, bet ūdeni lej savā atkārtoti uzpildāmā pudelē, dod priekšroku lietotu apģērbu un mēbeļu veikaliem, saremontē salūzušo elektroiekārtu, sašuj saplīsušās drēbes.
Pārstrādā!	Ja neizdodas atrast preces bez iepakojuma, tad dod priekšroku tādiem materiālu veidiem, kas ir piemēroti atkārtotai pārstrādei. Atceries sašķirotos iepakojumus, neglābjami saplēstās elektroiekārtas, videi kaitīgu preču atkritumus nogādāt pārstrādei!
Kompostē!	Radītie bioloģiskie atkritumi – augļu un dārzeņu mizas pēc kompostēšanas kļūs par vērtīgu mēslojumu augsnei.

Kā daļu no bezatkritumu dzīves veida popularizēšanas var uzskatīt arī SIA ZAAO ikgadēji organizēto pasākumu ADV laukumos – iespēju nodot vairs nevajadzīgo apģērbu, apavus, tekstilpreces atkārtotai lietošanai. Galvenā atšķirība no parasto tekstila materiālu savākšanas konteineru lietošanas ir tā, ka plašāka lietotāju skaita piesaistīšanai tiek izmantotas loterijas balvas. VLRAAP reģionā akcija notiek Siguldas novada Raganas ADV laukumā, ko apkalpo SIA ZAAO, bet ieteicama būtu šādu akciju organizēšana visa VLAAR. Tas ir lielisks piemērs, kā sadarbojoties dažādām iesaistītajām pusēm tiek popularizēts bezatkritumu dzīvesveids.

EKO laukumā Raganā norisinās akcija “Otrreiz modē”

Akcija
OTRREIZ MODĒ

2023. gada
1. līdz 30.
novembris

Dod iespēju sev nevajadzīgiem, bet lietošanai vēl derīgiem apaviem, apģērbam un mājas tekstilam piedzīvot otro dzīvi.

Nodod tos ZAAO EKO laukumos!

Akcija notiek ZAAO darbības reģiona EKO laukumos. Akcijas nolikums www.zaao.lv un pie EKO laukumu pārziņiem.

www.zaao.lv AJ POWER O3R purenn

Akcijas balvu fonds:

- Tvaika gludeklis Philips Stand Steamer 3000 (2 gab.)
- Gludeklis Philips 7000 (2 gab.)
- Brabantia veļas žāvēšanas statīvs HangOn 25m (2 gab.)
- Pūku nonēmejs ADLER AD 9617 (2 gab.)
- Purenn dāvanu komplekts (5 gab.)

www.sigulda.lv

3.4.4. attēls. Akcija tekstila, apģērbu un apavu nodošanai Siguldas novada Raganā

- 7) **Pārtikas apmaiņas skapji.** Jauns koncepts Latvijā ir pārtikas apmaiņas skapji, kas neļauj lietojamiem produktiem nonākt atkritumos. 2022.gada sākumā Latvijā bija reģistrētas sešas pārtikas apmaiņas vietas jeb skapji. PVD uzrauga šāda veida vietas, tāpēc pirms darbības uzsākšanas tā ir jāreģistrē. Ir jābūt atbildīgajai personai par pārtikas skapjiem – kādam ir regulāri jāuzrauga tas, kādi pārtikas produkti ir ievietoti, vai ir ievēroti produktu derīguma termiņi, vai ir ievērota uzglabāšanas temperatūra. Protams, jānodrošina, lai skapju vietas tiktu uzturētas tīras un labā kārtībā. Produktiem, kurus liek pārtikas skapī, jābūt ar derīgu lietošanas termiņu, oriģinālajos iepakojumos un svarīgi, lai tie nebūtu atvērti. Pārtikas apmaiņas skapju lietotāju materiālais statuss netiek kontrolēts – tos var lietot visi, kam rodas tāda vajadzība.

Arī pašvaldībām ir daudz lielākas iespējas labot sistēmiskas problēmas, piemēram, izvēloties veselībai drošākus produktus izglītības iestādēs. Rīgā 2023.gada pavasarī 68 Rīgas skolās tika testēta Igaunijā izstrādātā metode “Pārtikas atkritumu mērīšana skolu ēdnīcās”, kas ļāva secināt, kādi uzlabojumi ir jāveic izglītības iestāžu ēdināšanas servisa kvalitātes uzlabošanā. Rīgas skolās tika veikta ēdienu pārpalikumu monitorēšana un uzskaitē. Pēc iegūto datu analīzes ir izstrādāti ieteikumi par uzlabojumiem, kuri būtu jāveic gan ēdinātājiem, gan skolām.

- 8) **Būvmateriālu un remonta lietu aprites centri.** VLRAAP izstrādes laikā reģionā ir parādījies jauns atkritumu rašanās novēršanas veids. Tas ir 2023. gada oktobrī ADV šķirošanas laukumā Nomales, Brīvnieku ielā 11, Stopiņu pagastā, atklātais Latvijā pirmais būvgružu, būvmateriālu un remonta lietu apmaiņas punkts, ko ierīkojuši apsaimniekotāji SIA CleanR un SIA CleanR Verso⁵⁰. Apmaiņas punktā iedzīvotāji var bez maksas nodot, paņemt vai apmainīt atkārtotai lietošanai derīgus būvmateriālus un remonta lietas, kā arī interjera priekšmetus un strādājošu elektrotehniku. Tāpat tajā būs iespējams noteiktas kvalitātes būvgružus iemainīt pret grunti vai šķembām. Centrs darbību uzsācis pavisam nesen, bet tā darbība tiek vērtēta ļoti pozitīvi, regulāri paplašinās piedāvājuma lietu klāsts (skat. 3.4.4. attēlu).

⁵⁰ CleanR. *Būvgružu, būvniecības materiālu un remonta lietu apmaiņas punktā nodoti vairāk nekā 200 materiālu; aktuālie krājumi redzami [www.lietovelreiz.lv](https://cleanr.lv/clean-r/aktualitates/buvgruzu-buvniecibas-materialu-un-remonta-lietu-apmainas-punkta-nodoti-vairak-neka-200-materialu-aktualie-krajumi-redzami-www-lietovelreiz-lv/). <https://cleanr.lv/clean-r/aktualitates/buvgruzu-buvniecibas-materialu-un-remonta-lietu-apmainas-punkta-nodoti-vairak-neka-200-materialu-aktualie-krajumi-redzami-www-lietovelreiz-lv/> (skatīts 2023. gada novembrī).*



3.4.5. attēls. Būvmateriālu un remonta lietu aprites centrs Nomales

- 9) **Digitālā platforma www.lietovelreiz.lv**⁵¹, kuras mērķis ir mudināt sabiedrību iesaistīties aprites ekonomikā, sniedzot gan izglītojošu, gan arī praktisku informāciju par alternatīvām jaunu preču iegādei. Platforma ir izstrādāta kā viens no posmiem Eiropas Savienības Vides un klimata pasākumu programmas LIFE integrētajam projektam „No atkritumiem uz resursiem”, lai piedāvātu iedzīvotājiem uzzināt visu informāciju par aprites ekonomikas iespējām un jaunumiem Latvijā. Projekta ietvaros tiks izveidota tāda ekonomikas sistēma, kas plašai sabiedrības daļai nodrošinās iespēju izmantot resursus atkārtoti. Sistēmas izveide paredz arī remonta un pārstrādes centru izveidi pašvaldībās, kā arī elektrisko, elektronisko, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju iekārtu remontdarbību un nomas centru attīstību. Digitālo platformu izstrādā biedrība Zero Waste Latvija, sadarbojoties ar uzņēmumiem SIA ZAAO, SIA CleanR, SIA Eco Baltia Vide un biedrību Zaļā brīvība, kā arī iniciatīvu “Tīri.Labi. Pilsēta bez atkritumiem”. Platformas digitālais lietu katalogs redzams 3.4.5. attēlā.

⁵¹ Lieto vēlreiz. *Lietas ir jālieto! Dod tām vairāk iespēju un parūpējies, lai tās kalpotu Tev ilgāk!*
<https://www.lietovelreiz.lv/lv/par-mums> (skatīts 2023. gada novembrī).

Visas lietas

Katalogā atradīsī sev visu nepieciešamo remontdarbiem mājoklīm, dārzam, sadzīvei un citām vajadzībām. Šīs lietas ir pieejamas nomā, saņemamas bez maksas vai par simbolisku samaksu, jo ir sagatavotas aprīgtai vērtēztietošanai.

Meklēt ...

[VISI](#)
[REMONTAM, BŪVNICĪBAI](#)
[TEKSTILIZSTRĀDĀJUMI](#)
[BĒRŅU PRECES](#)
[SPORTS, TŪRISMS, HOBIJI](#)
[MĀJAI UN DĀRZAM](#)
[Pēc jaunāka](#)

MAIZES CEPŠANAS IERĪCE
 0 EUR / d Rīga

MAKARONU PAGATAVOŠANAS IERĪCE
 0 EUR / d Rīga

SALDĒJUMA MAŠĪNA
 0 EUR / d Rīga

3.4.6. attēls. Digitālās platformas lietovelreiz.lv lietu katalogs

10) **Rūpniecības uzņēmumu jeb industriālā simbioze.** Industriālā simbioze ir rūpniecības uzņēmuma blakusproduktu pārdošana vai nodošana tālāk citiem ražošanas uzņēmumiem, lai tie tiktu tālāk izmantoti par izejmateriālu citu produktu ražošanā vai enerģijas atgūšanā. Blakusproduktu izmantošana veicina augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanu no līdz šim neizmantotiem resursiem, tā veicinot uzņēmumu konkurētspēju un jaunu biznesa iespēju apguvi, veicina resursu efektīvāku izmantošanu, atkritumu apjomu samazināšanu un rūpniecības sektora mazāku ietekmi uz vidi. Plāna izstrādes brīdī VLAAR teritorijā ir vismaz viens uzņēmums, kas nodrošina industriālo simbiozi – sadzīves atkritumu poligons Getliņi.

Getliņos pieņem un pārstrādā arī būvgružus; tos pārstrādā, radot jaunas izejvielas būvniecības nozarei. Daļa jauniegūto izejvielu tiek izmantota pašu vajadzībām uzņēmumā – ceļu atjaunošanai un jaunu atkritumu apglabāšanas šūnu ierīkošanai –, atlikums tiek pārdots kā būvmateriāli brīvajā tirgū. 2022. gadā otrreizējai pārstrādei pieņemtas 47 861,19 tonnas būvgružu, no kurām 47 743,09 tonnas atgrieztas tautsaimniecībā kā otrreizējās izejvielas.

Poligonā gāze tiek iegūta divējādi – gan BNA pārstrādes kompleksā, gan atkritumu noglabāšanas šūnās. 2022.gadā pārstrādātas 79 180,7 tonnas bioloģisko atkritumu, no kurām saražotas 35 519,68 tonnas komposta. 2022. gadā Getliņi EKO no sašķīrotajiem bioloģiskajiem atkritumiem un bioloģisko atkritumu apstrādes stacijā ieguva 2 472 055 m³ biogāzes. Norādītajā laika posmā Getliņi EKO 10 012 672 m³ biogāzes ieguva no poligonā apglabātajiem atkritumiem – biogāzes izdalīšanās noris vairāk nekā 10 gadu, pakāpeniski samazinoties iegūtajam gāzes apjomam. Kopumā uzņēmums gadā saražo aptuveni 130 000 nm³ līdz 140 000 nm³ biogāzes – to var izmantot gan kā biodegvielu, pārvēršot to bioetanolā vai sadedzinot, gan iegūt no tās siltumu un elektroenerģiju.

Biogāze no poligona un bioloģisko atkritumu pārstrādes stacijas tiek attīrīta un nodota energoblokam, kur tā sadegot ģenerē elektroenerģiju un siltumu. Sadedzinot gāzi, Getliņi EKO gadā rada aptuveni 20 GWh siltuma un 31 GWh elektroenerģijas; 1/3 no energobloka saražotās elektroenerģijas izmanto poligona pašpatēriņam, savukārt

pārējās 2/3 tiek pārdotas Latvijas patērētājiem. Ja uzņēmumā izmantotā enerģija tiktu pilnībā pārdota, saražotās enerģijas apjoms segtu apmēram 5000 mājsaimniecību vajadzības.

Jaunradīto siltumu izmanto teritorijā esošo siltumnīcu apkurei, lai nodrošinātu pareizu klimatu gurķu un tomātu audzēšanai – 1,3 hektārus plašajās siltumnīcās ik gadu tiek izaudzētas 350 tonnas tomātu un 3 miljoni gurķu.

3.5. Sadzīves atkritumu savākšana

Atbilstoši AAL 8.panta nosacījumiem pašvaldības savā teritorijā organizē sadzīves atkritumu, tai skaitā sadzīvē radušos bīstamo atkritumu, arī mājsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu apsaimniekošanu.

3.5.1. Nešķiroti sadzīves atkritumi

VLRAAP izstrādes laikā nevarēja iegūt precīzu un ticamu informāciju par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu konkrētās pašvaldību teritorijās. Informācija, kas iegūta no publiski pieejamiem avotiem (LVĢMC Valsts statistiskā pārskata), par pašvaldību teritorijās strādājošajiem atkritumu apsaimniekotājiem, to savāktajiem atkritumu veidiem, atkritumu klasēm un daudzumiem pieejama 1. pielikumā. Daži apsaimniekotāji atskaitēs ir norādījuši pagastu teritorijas, kuras iekļautas 1. pielikuma apkopojumā, iekavās norādot pašvaldībā iekļauto teritoriju pēc ATR.

1. pielikumā esošais datu apkopojums uzrāda nepilnīgu informāciju par pakalpojuma efektivitāti pašvaldību teritorijā. Ir grūti veikt pilnvērtīgu analīzi, jo nav pieejama vienvērtīga informācija. Piemēram, gandrīz par visām pašvaldībām ir pieejami dati par nešķirotu sadzīves atkritumu savākšanu, izņemot Olaines novadu, kur dati pieejami tikai par jaukto iepakojumu. Tāpat ir zināms, ka visās pašvaldībās ADV sistēmas, bet nav pieejami dati par tajās apsaimniekoto atkritumu daudzumu. Salīdzinot datus par savākto atkritumu daudzumu pašvaldību teritorijās 1. pielikumā un 3.3.1. tabulā, ir redzamas valsts statistikas pārskatā publicēto datu nepilnības, kas liek informāciju vērtēt kritiski. Jāmin, ka tikai vienā pašvaldībā – Bauskas novadā – bijušais apsaimniekotājs SIA Vides serviss valsts statistikas pārskatā ir norādījis visu savākto atkritumu veidus, arī dalīti vākto atkritumu klases: izlietotais iepakojums, videi kaitīgu preču atkritumi, liela izmēra atkritumi un citi, tajā skaitā BNA. Par BNA dati ir sniegti arī Ropažu novada apsaimniekotāja SIA Garkalnes Komunālserviss sniegtajā atskaitē. Savukārt par ražošanas atkritumiem, pie kuriem atbilstoši AAL sniegtajai definīcijai pieder arī būvniecības atkritumi, ziņas sniedz daži mēroga ziņā nelieli apsaimniekotāji Rīgā un apsaimniekotāji Bauskas, Ķekavas, Ogres, Ropažu un Salaspils novadā – šāda informācija nav uzskatāma par pilnīgu. SIA Garkalnes Komunālserviss Ropažu novadā norāda arī citu mazskaitlīgu ražošanas atkritumu veidu – atkritumi no sietiem (190801 klase).

VLRAAP netiek analizēta informācija par tādiem atkritumu veidiem kā naftas produktu atkritumi, nolietotie transportlīdzekļi, ārstniecības iestāžu un veterinārmedicīnas atkritumi, polihlorētos bifenilus un polihlorētos terfenilus saturoši atkritumi un atkritumi, kas satur ievērojamu daudzumu kritiski svarīgo izejvielu, jo tie attiecas uz bīstamajiem atkritumiem, kuru apsaimniekošanu neorganizē pašvaldības. Tādēļ šo veidu atkritumi netiek iekļauti VLRAAP un to apsaimniekošanai netiek plānotas darbības.

Kopsavilkums

No publiski pieejamiem informācijas avotiem nav iespējams iegūt ticamus datus par dalīti savākto sadzīves atkritumu daudzumu pašvaldību teritorijās. Analizējot statistiskā pārskata datus⁵² sadalījumā pa pašvaldību teritorijām (skat. 1. pielikumā) konstatēts, ka dati ir nepilnīgi:

- Rīgas valstspilsētā papīra un kartona, plastmasas iepakojuma savākšanu nelielos apjomos veic tikai SIA Gofre; stikla iepakojumu savāc tikai SIA Priekuļu bloks; būvniecības atkritumus Rīgas teritorijā savāc tikai Ogres SIA Marss un SIA Ķilupe;
- Ādažu un Mārupes novadā tiek savākti tikai nešķiroti sadzīves atkritumi, nav norādīti nekāda veida dalīti vākti materiāli;
- Olaines novadā vienīgais savāktais atkritumu veids ir jauktais iepakojums;
- Salaspils novadā tiek nodrošināta 3 veidu atkritumu savākšana: nešķiroti sadzīves atkritumi, liela izmēra atkritumi un būvniecības atkritumi.

3.5.2. Dalīti vākti sadzīves atkritumi

Šajā nodaļā ir iekļauta informācija par esošo situāciju VLRAAP iekļautajās pašvaldību teritorijās attiecībā uz dalīti vāktu sadzīves atkritumu apsaimniekošanu.

Normatīvais regulējums

VLRAAP izstrādes brīdī spēku ir zaudējuši MK 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 328 “Kritēriji un kārtība, kādā novērtē atkritumu dalītās savākšanas pakalpojuma pieejamību iedzīvotājiem” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 328), kas raksturoja ADV pārklājuma kritērijus situācijai pirms ATR. Pašvaldībām līdz 2018. gada 16. jūnijam (viena gada laikā no MK noteikumu Nr. 328 spēkā stāšanās dienas) bija jāizvērtē ADV pakalpojuma pieejamība iedzīvotājiem, ņemot vērā MK noteikumos Nr. 328 noteiktos kritērijus. Šī izvērtējuma dati nav publiski pieejami.

Tāpat pašvaldībām līdz 2020. gada 30. jūnijam bija jāpārskata atkritumu apsaimniekošanas līgumi, kas noslēgti publisko iepirkumu vai publisko un privāto partnerību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, iekļaujot tajos nosacījumus, lai nodrošinātu ADV pakalpojuma pieejamību iedzīvotājiem atbilstoši MK noteikumos Nr. 328 noteiktajiem kritērijiem. Izstrādes procesā ir grozījumi, kas izvirzīs citas prasības pašvaldības organizētā pakalpojuma – ADV pieejamības novērtējumam tiem atkritumu veidiem, kas noteikti MK 2021. gada 26. oktobra noteikumos Nr. 712 “Atkritumu dalītas savākšanas, sagatavošanas atkārtotai izmantošanai, pārstrādes un materiālu reģenerācijas noteikumi” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 712). MK noteikumi Nr. 712 tāpat nosaka arī trīs citus termiņus pašvaldībām, kas atbildīgas par ADV organizēšanu savā teritorijā:

⁵² Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. *Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g.* Rīga: LVĢMC, 2022.

1. līdz 2023. gada 1. janvārim izveidot ADV sistēmu tekstilmateriāliem;
2. līdz 2023. gada 31. decembrim izveidot ADV sistēmu bioloģiskajiem atkritumiem, ja sadzīves atkritumu poligonā, kurā tiek apglabāti pašvaldības administratīvajā teritorijā savāktie sadzīves, tai skaitā bioloģiski noārdāmie atkritumi, nav nodrošināta vai 2022. gadā netiks uzsākta bioloģiski noārdāmo atkritumu reģenerācija vai pārstrāde atbilstoši sadzīves atkritumu poligona darbībai izsniegtajai atļaujai piesārņojošās darbības veikšanai;
3. līdz 2024. gada 31. decembrim izveidot ADV sistēmu bīstamajiem sadzīves atkritumiem.

Savukārt MK 2016. gada 13. decembra noteikumi Nr. 788 “Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 788) nosaka, ka ADV laukumos ir jānodrošina tāda savākšanas laukuma platība, lai tajā varētu izvietot, nomainīt un iztukšot atkritumu konteinerus vai izvietot atkritumu savākšanai un uzglabāšanai nepieciešamo aprīkojumu, tajā skaitā pašpresējošos konteinerus, vismaz šādiem dalīti savāktu atkritumu veidiem:

- plastmasas atkritumi;
- izlietotais plastmasas iepakojums;
- koksne un izlietotais koka iepakojums;
- papīrs un kartons, izlietotais papīra un kartona iepakojums;
- izlietotais stikla iepakojums;
- cita veida stikla atkritumi;
- metāla iepakojums;
- sadzīvē radušies bīstamie atkritumi;
- videi kaitīgu preču atkritumi: smēreļļas, svinu saturoši elektriskie akumulatori, elektriskie akumulatori (niķeļa–kadmija, dzelzs–niķeļa), galvaniskie elementi, galvaniskās baterijas un citi elektriskie akumulatori, visu veidu riepas, eļļas filtri, EEIA, arī liela izmēra dzesēšanas iekārtas, saldētavas un ledusskapji, gāzizlādes spuldzes;
- tekstilizstrādājumu atkritumi.

Kā arī atkritumu savākšanas laukumā var paredzēt aprīkojumu šādu veidu atkritumu savākšanai:

- liela izmēra atkritumi;
- būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumi, kas radušies mājāsaimniecībās.

Tāpat MK noteikumu Nr. 788 42.¹ punkts nosaka pienākumus pašvaldībai:

1. savā tīmekļvietnē norādīt saiti uz atkritumu šķirošanas tīmekļvietni;
2. attiecībā uz tās administratīvajā teritorijā esošajiem publiski pieejamiem savākšanas punktiem un savākšanas laukumiem līdz 2022. gada 30. aprīlim vienoties ar sadzīves atkritumu apsaimniekotāju, ar kuru atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu apsaimniekošanu ir noslēgusi atkritumu apsaimniekošanas līgumu, par informācijas ievadīšanu (25 darba dienu laikā pēc minētā līguma noslēgšanas) atkritumu šķirošanas tīmekļvietnē un tās aktualizēšanu;

3. pārbaudīt sadzīves atkritumu apsaimniekotāja atkritumu šķirošanas tīmekļvietnē ievadīto informāciju.

3.5.2.1. Publiski pieejamā informācija par sadzīves atkritumu dalītu vākšanu

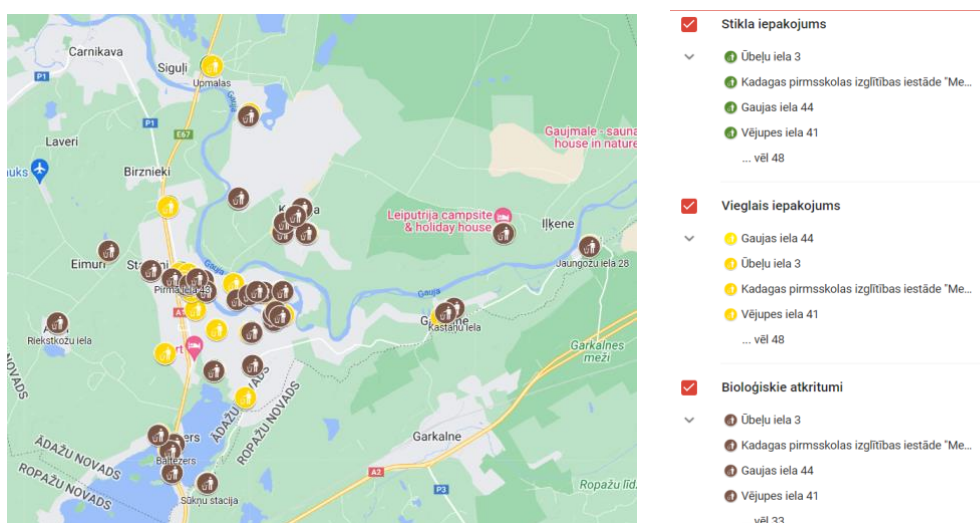
Šajā nodaļā apkopota publiski pieejamā informācija par sadzīves atkritumu dalītu vākšanu pašvaldībās. Informācija iegūta no pašvaldību, kā arī no pašvaldību sadzīves atkritumu apsaimniekotāju tīmekļvietnēm un pašvaldību aptaujas anketas rezultātiem.

Pašvaldību, valsts iestāžu un pašvaldību sadzīves atkritumu apsaimniekotāju tīmekļvietnēs publiski pieejamā informācija

Ādažu novads

Ādažu novada teritorijā ir pieejams ADV laukums „Kadagas attīrīšanas ietaises”⁵³. Pašvaldības aģentūra “Carnikavas komunālserviss” sadarbībā SIA CleanR ir izvietojusi šķiroto atkritumu punktu Kalmju ielā 2, Carnikavā (tirgus laukumā)⁵⁴. SIA CleanR Carnikavas pagasta iedzīvotājiem nodrošina konteinerus stikla, plastmasas, metāla un papīra iepakojumam, BIO (virtuves pārtikas atlieku) atkritumiem, kā arī apģērbam, apaviem un mājas tekstilam.

Ādažu novada tīmekļvietnē ir pieejama karte⁵⁵ ar ADV punktiem, taču karte attiecas uz 3 atkritumu veidiem: vieglo iepakojumu, stiklu, bioloģiskajiem atkritumiem (skat. 3.5.2.1.1. attēlu). Informācija par ADV punktiem Carnikavā nav iekļauta.



3.5.2.1.1. attēls. Atkritumu dalītās vākšanas punkti Ādažu novadā

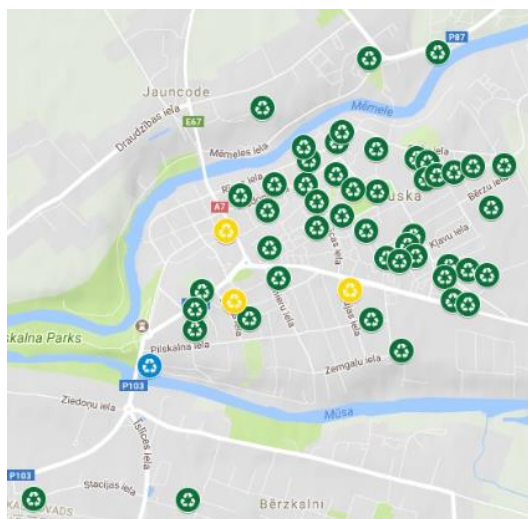
⁵³ Eco Baltia vide. Šķiroto atkritumu pieņemšanas laukums "Kadagas attīrīšanas ietaises". https://www.ecobaltiavide.lv/wp-content/uploads/2021/04/Kadaga_atkritumu_pienemsanas_laukums_1204.jpg (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁵⁴ Ādažu novads. Šķiroto atkritumu pieņemšanas laukums un šķirošanas punkti. 2023. gada 6. marts. <https://www.adazunovads.lv/lv/skiroto-atkritumu-pienemsanas-laukums-un-skirosanas-punkti> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁵⁵ Šķirotie atkritumi Ādažu novadā. https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1vdZ2IX6xOo_pR0UHD6_19Ex4LnM-Z-gz&hl=lv&ll=57.0829869059426%2C24.353192139257892&z=12 (skatīts 2023. gada jūnijā).

Bauskas novads

Informācija par ADV iespējām ir pieejama Bauskas novada tīmekļvietnē. Bauskas novadā ir izveidots ADV laukums Biržu ielā 8b, Bauskā. Tāpat tiek nodrošināta metāllūžņu, nolietotu transportlīdzekļu un dažu citu rašanās vietā šķirotu atkritumu pieņemšana no juridiskām un fiziskām personām un īslaicīga uzglabāšana "Imantās", Īslīces pagastā, Bauskas novadā. Katrā punktā atrodami arī konteineri iepakojumam. 3.5.2.1.2. attēlā redzama karte ar ADV punktiem Bauskas novadā.



3.5.2.1.2. attēls. Dalītās vākšanas punkti Bauskas novadā

Ķekavas novads

Ķekavas novadā ir pieejami ADV laukumi – “Gurnicas”, Ķekavas novadā⁵⁶ un Rīgas ielā 27, Baldonē⁵⁷. Informācija par ADV iespējām Ķekavas novadā ir apkopota 3.5.2.3.1. tabulā, taču jāņem vērā, ka informācijas avotā (pašvaldības tīmekļa vietnē) nav iekļauta informācija par Baldones laukumu – tā jāmeklē atsevišķi. Atbilstoši Ķekavas pašvaldības sniegtajai informācijai VLRAAP noslēguma ziņojuma apstiprināšanas laikā tiek veikta formalitāšu kārtošana, lai nodotu tā apsaimniekošanu SIA CleanR, kas kopš 2023.gada novembra veic šīs atkritumu zonas apsaimniekošanu.

Mārupes novads

Mārupes novadā ir publiski pieejami 76 ADV punkti un vairāk nekā 4000 individuālo ADV punktu (konteineru), kas pēc būtības ir ADV savākšanas maršruti (skat. 3.5.2.3.2.tabulu). Atkārtoti izmantojamo/ pārstrādājamo izlietoto plastmasas un papīra iepakojumu vāc bezmaksas katrā mājāsaimniecībā, daudzdzīvokļu namā un uzņēmumā, t.i., to rašanās vietās.

⁵⁶ Ķekavas novada Sabiedrisko attiecību nodaļa. *Atkritumu dalītās vākšanas iespējas*. 2018. gada 18. aprīlis. <https://ambulance.kekava.lv/pub/index.php?id=150&gid=1&lid=11573> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁵⁷ Ķekavas novads. *Par šķiroto atkritumu nodošanu Baldones šķiroto atkritumu savākšanas laukumā*. 2022. gada 25. oktobris. <https://kekava.lv/nekategorizets/par-skiroto-atkritumu-nodosanu-baldones-skiroto-atkritumu-savaksanas-laukuma/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

Mārupes pagastā ikvienam daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotājam ir iespēja noslēgt līgumu par bioloģisko atkritumu vākšanu atsevišķā konteinerā⁵⁸. Atbilstoši pašvaldības vērtējumam, kas iegūts pašvaldību aptaujā 2023. gada maijā, pašvaldība šo sistēmu vērtē ar 10 ballēm no 10 iespējamajām⁵⁹. Mārupes atkritumu apsaimniekotājs, kas sniedz pakalpojumu arī citās Latvijas pašvaldībās, ir sagatavojis atkritumu šķirošanas ABC⁶⁰.

Babītes un Salas pagastā ir izveidoti 11 publiski pieejami dalīti vāktu atkritumu savākšanas punkti⁶¹ un 53 stikla iepakojuma savākšanas konteineri, bet katrs atkritumu radītājs var pieteikt sašķirotā iepakojuma izvešanu no mājām vai uzņēmuma, tajā skaitā no daudzdzīvokļu mājām. Sašķirotā iepakojuma izvešana un konteineri vai speciālās somas to savākšanai ir pieejamas bez maksas un izvešana notiek pēc grafika (saskaņojot ar apsaimniekotāju). Informācija nesakrīt ar šķirošanas punktu kartē pieejamo informāciju (skat. 3.5.2.1.3. attēlu); ieraksts liecina par 56 stikla, 10 vieglā iepakojuma punktiem un 1 apvienotu vieglā iepakojuma un tekstila savākšanas punktu. Atšķirīga informācija ir pieejama arī Mārupes pašvaldības tīmekļvietnes ziņu sadaļā: “Babītes un Salas pagastos atrodas vairāk nekā 70 stikla taras un 9 plastmasas, papīra un metāla iepakojuma šķirošanas punkti. Šie šķirošanas punkti ir publiski pieejami ikvienam iedzīvotājam, un tajos sašķirotos materiālus ir iespēja nodot bezmaksas.”⁶²

Publiskie ADV punkti Mārupes novada teritorijā tiks slēgti 2024. gada 1. janvārī, notiks pāreja uz individuālajiem ADV punktiem. Šobrīd iedzīvotājiem ir laiks noslēgt līgumus par atkritumu dalītu vākšanu savā īpašumā. Pašvaldības rīcībā nav datu, cik iedzīvotāju izmanto katru ADV punktu.



3.5.2.1.3. attēls. Šķirošanas punktu Mārupes novadā

⁵⁸ Mārupes novads. *Atkritumu apsaimniekošana Mārupes pagastā*. <https://www.marupe.lv/lv/sabiedriba/vide-un-infrastruktura/atkritumu-apsaimniekosana/atkritumu-apsaimniekosana-marupes> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁵⁹ *Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu*. 2023.

⁶⁰ SIA Eco Baltia vide sadarbībā ar Latvijas Zaļo punktu. *Atkritumu šķirošanas ABC*. https://www.marupe.lv/sites/default/files/inline-files/Atkritumu_skirosanas_ABC_pilnais.pdf (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁶¹ Mārupes novads. *Atkritumu apsaimniekošana Babītes un Salas pagastā*. <https://www.marupe.lv/lv/sabiedriba/vide-un-infrastruktura/atkritumu-apsaimniekosana/atkritumu-apsaimniekosana-babites-un> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁶² Mārupes novads. *Atkritumu šķirošanas iespējas Mārupes novadā*. 2022. gada 27. janvāris. <https://www.marupe.lv/lv/zinas/atkritumu-skirosanas-iespejas-marupes-novada-27-01-2022> (skatīts 2023. gada jūnijā).

Spriežot no pieejamās informācijas, novada teritorijā nav ADV laukumu. VARAM 2021. gada augustā ir norādījusi par nepieciešamību iesniegt rīcības plānu ADV sistēmas izveidei un pilnveidošanai Mārupes novadā⁶³.

Ogres novads

Ogres novada teritorijā ir divi dalīti vākto atkritumu pieņemšanas laukumi – “Kaparāmuru karjers – Ezeri”, Tīnūžu pagastā, Ogres novadā⁶⁴ un Akmeņu ielā 43, Ogrē⁶⁵ (skat. 3.5.2.1.4. attēlu).

No publiski pieejamās informācijas secināms, ka ADV punkti ir publiski pieejami tikai Ogres pilsētā; informācijas par laukumiem novada teritorijā nav. To skaits 2014. gadā ir bijis 28⁶⁶, šobrīd ir tikai 13. Informācijas apkopojums ir pieejams 3.5.2.3.1. tabulā.

Kopš 2020. gada beigām tiek veiktas darbības, lai ieviestu bioloģisko atkritumu dalītu vākšanu. Lai to izmantotu, ir jāpiesaka kontainers atkritumu apsaimniekotājam SIA Ķilupe. Lai konteineru uzstādītu, SIA Ogres Namsaimnieks pārvaldīšanā esošo dzīvojamo māju dzīvokļu īpašniekiem jāpieņem atbilstošs kopības lēmums⁶⁷.



3.5.2.1.4. attēls. Dalītās vākšanas punkti Ogres novadā

⁶³ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. *Mārupes novada pašvaldība joprojām nespēj nodrošināt dalītās atkritumu savākšanas sistēmu - VARAM sagaida rīcības plānu*. 2021. gada 11. augusts. <https://www.varam.gov.lv/lv/jaunums/marupes-novada-pasvaldiba-joprojam-nespej-nodrosinat-dalitas-atkritumu-savaksanas-sistemu-varam-sagaida-ricibas-planu> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁶⁴ SIA Ikšķīles Māja. Par dalīto atkritumu laukuma darba laiku ziemas periodā. 2022. gada 4. novembris. <https://ikskilesmaja.lv/?p=1162> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁶⁵ CleanR. Atkritumu pieņemšanas punkti. <https://cleanr.lv/clean-r/punkti/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁶⁶ Ogres novada domes Sabiedrisko attiecību nodaļa. *Ogres novadā ir 28 sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkti*. 2014. gada 19. maijs.

⁶⁷ Ogres novads. *SIA Ķilupe piedāvā uzstādīt bioloģisko atkritumu konteinerus*. 2020. gada 20. novembris. <https://www.ogresnovads.lv/lv/jaunums/sia-kiupe-piedava-uzstadi-biologisko-atkritumu-konteinerus> (skatīts 2023. gada jūnijā).

Pēc VLRAAP sabiedriskās apspriešanas Ogres novada pašvaldība iesniedza datus par daļu no novada teritorijas attiecībā par ADV laukumiem un publiski pieejamiem ADV punktiem Ogres novadā. Par Ikšķili un Tīnūžiem dati netika iesniegti.

Ogres novadā darbojas 4 ADV laukumi:

- Ogre, Akmeņu iela 43A; atļaujas Nr. RI14IB0044; apsaimniekotājs – SIA Ķilupe;
- Lielvārde, Dravnieku iela 9C; atļauja Nr. RI12IB0068; apsaimniekotājs – Ogres SIA Marss;
- Madliena, “Šķirotava”; atļauja Nr. RI12IB0067; apsaimniekotājs – Ogres SIA Marss;
- „Kaparāmuru karjers – Ezeri”, Tīnūžu pagasts; atļauja Nr. RI18IB0005; apsaimniekotājs – SIA Clean R.

ADV konteineri iepakojumam (papīra, plastmasas un stikla iepakojumam) atrodas 132 adresēs. Tekstila šķirošanas konteineri ir izvietoti 13 vietās:

- Ogre, Skolas iela/Jūlija Alberta Marsona laukums;
- Ogre, pie Jaunogres stacijas;
- Ogre, Zilokalnu pr. 12;
- Ogre, Rīgas iela 11A;
- Ogre, Brīvības iela (Krasta laukums);
- Ogre, Mednieku iela 21;
- Ogre, Rīgas iela 33;
- Ogresgals, stāvlaukums pie Kultūras nama/Ogresgala pag. pārvaldes;
- Ķegums, stāvlaukums pie tirgus laukuma (Ķeguma prospekts);
- Ciemupe, pie sporta laukuma;
- Lielvārde, Raiņa iela 9b;
- Lielvārde, Spīdolas iela 11;
- Lielvārde, E. Kauliņa aleja 19.

Informācija par trīs no četrus esošo ADV laukumu darbības rezultātiem ir sniegta VLRAAP 3.pielikumā.

Olaines novads

Informācija par atkritumu šķirošanas iespējām novada pašvaldības tīmekļvietnē netiek sniegta. Informācija par ADV konteineriem pieejama sadzīves atkritumu apsaimniekotāja tīmekļvietnē⁶⁸, kur sniegta norāde uz vietni www.skiroviegli.lv. No tur ievietotajiem attēliem secināms, ka tiek piedāvāta 4 veidu atkritumu šķirošana: plastmasa un metāls, papīrs, stikls, bioloģiski noārdāmi atkritumi.

⁶⁸ AS Olaines ūdens un siltums. *Šķiro pareizi!*

http://www.ous.lv/lv/atkritumu_apsaimniekosana/atkritumu_skirosana/ (skatīts 2023. gada jūnijā).



3.5.2.1.5. attēls. Dalītās vākšanas iespējas Olaines novadā

Rīgas valstspilsēta

Rīgas valstspilsētas tīmekļvietnē ir pieejama informācija par šķirošanas punktiem, taču nav konkrētas norādes par šķirošanas tīmekļvietni. Tiek minētas atkritumu zonu apsaimniekotāju saites un citas noderīgas vietnes informācijai par atkritumu šķirošanu: www.bao.lv, www.atkritumi.lv, www.zalais.lv, www.skirobio.lv, www.skiroviegli.lv un www.varam.gov.lv, tomēr jānorāda, ka informācija par vietnēm ir ievietota pie jautājumu un atbilžu sadaļas par tarifu kāpumu.⁶⁹

Savukārt citā sadaļā Rīgas valstspilsētas tīmekļvietnē ir pieejama informācija⁷⁰:

- Rīgas teritorijā 2020. gadā dalīti savākti 20% atkritumu, bet 2021. gadā – jau 24%;
- 2021. gadā, salīdzinot ar 2020. gadu, Rīgā izvietoto iepakojuma konteineru skaits pieaudzis par 2400, stikla konteineru – par 1200, bet BIO atkritumu konteineru skaits pieaudzis par 1500;
- 2022. gada pirmajos mēnešos vieglā iepakojuma konteineru skaits pieaudzis par 1927, stikla – par 1704, BIO – par 58;
- kopā Rīgā ir 15480 vieglā iepakojuma konteineri, 6471 stikla konteineri un 1883 BIO konteineri (skat. 3.5.2.1.6. attēlu)

⁶⁹ Rīgas dome. *Iedzīvotājiem / jautājumi un atbildes par atkritumu tarifu kāpumu*. 2021. gada 28. decembris. <https://www.riga.lv/lv/iedzivotajiem-jautajumi-un-atbildes-par-atkritumu-tarifu-kapumu> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁷⁰ Rīgas dome. *Izveidots Latvijā pirmais vienotais atkritumu šķirošanas ceļvedis*. 2022. gada 10. maijs. <https://www.riga.lv/lv/jaunums/izveidots-latvija-pirmais-vienotais-atkritumu-skirosanas-cekvedis-0> (skatīts 2023. gada jūnijā).



3.5.2.1.6. attēls. Atkritumu dalītās vākšanas punkti Rīgā

Karte nesniedz informāciju par ADV laukumiem. Atbilstoši MK noteikumu Nr. 328 prasībām (šobrīd vairs nav spēkā), attiecībā uz valstspilsētām bija noteikts, ka, ja pilsēta tiek dalīta atkritumu apsaimniekošanas zonās, šķirotu atkritumu savākšanas laukums ierīkojams katrā atkritumu apsaimniekošanas zonā, tādējādi Rīgā būtu jābūt vismaz četriem ADV laukumiem.

Rīgas valstspilsēta ir vienīgā no plānā iekļautajām pašvaldībām, kurā notikusi pilsētas teritorijas dalīšana atkritumu apsaimniekošanas zonās. Cetur zonas tiek noteiktas pagasta vai pilsētas robežās.

Informācija par Rīgas valstspilsētas divu atkritumu apsaimniekošanas zonu apsaimniekotāja laukumiem ir pieejama sadzīves atkritumu apsaimniekotāja SIA CleanR vietnē⁷¹ – laukumi atrodas Vietalvas ielā 5 un Spilves ielā 8E. Savukārt trešās zonas sadzīves atkritumu apsaimniekotāja pilnsabiedrības Lautus Vide tīmekļvietnē⁷² nav konstatējama ADV laukuma nodrošināšana tā apsaimniekotajā zonā. Tāpat ceturtais zonas sadzīves atkritumu apsaimniekotāja SIA Eco Baltia vide tīmekļvietnē⁷³ nav pieejama informācija par ADV laukumu Rīgas teritorijā; vienīgā adrese Rīgas valstspilsētas teritorijā (Getliņu iela 5) ir norādīta saistībā ar nolietotu riepu nodošanu par samaksu⁷⁴.

Starp Rīgas valstspilsētu un atkritumu apsaimniekotājiem noslēgtie līgumi paredz, ka divu gadu laikā Rīgā tiks izveidoti ~1050 dalīti vākto jeb šķirotu atkritumu savākšanas punkti, kā arī Rīgas valstspilsēta tuvāko gadu laikā izveidos vismaz astoņus šķirotu atkritumu pieņemšanas laukumus⁷⁵. Informācija par iespējām iedzīvotājiem atbrīvoties no videi kaitīgām

⁷¹ CleanR. *Atkritumu pieņemšanas punkti*. <https://cleanr.lv/clean-r/punkti/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁷² Lautus vide. *Dalīti vākti atkritumi*. 2023. <https://lautusvide.lv/lv/pakalpojumi/daliti-vakti-atkritumi/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁷³ Eco Baltia vide. *Šķirotu atkritumu apsaimniekošana*. <https://www.ecobaltiavide.lv/pakalpojumi/atkritumu-skirosana/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁷⁴ Eco Baltia vide. *Savu darbību pārtrauc atkritumu šķirošanas laukums Getliņu ielā 5*. 2021. gada 28. oktobris. <https://www.ecobaltiavide.lv/blog/savu-darbibu-partrauc-atkritumu-skirosanas-laukums-getlinu-iela-5/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

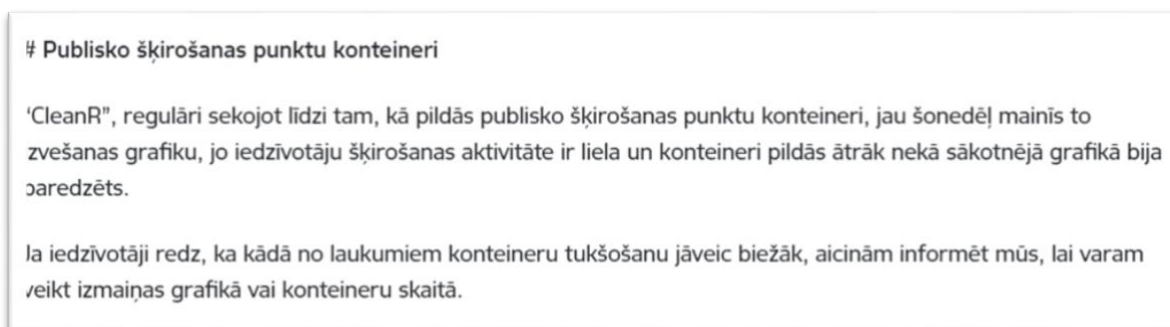
⁷⁵ Rīgas Dome. *Atkritumu apsaimniekošana*. 2022. gada 13. aprīlis. <https://www.riga.lv/lv/atkritumu-apsaimniekosana> (skatīts 2023. gada jūnijā).

precēm vai sadzīves bīstamajiem atkritumiem, kā arī cita veida dalīti vākti atkritumiem ir pieejama Rīgas valstspilsētas tīmekļvietnē.

Kopš 2022. gada Rīgas iedzīvotājiem ir pieejams atkritumu šķirošanas ceļvedis⁷⁶ ar tajā ietvertiem padomiem par atkritumu šķirošanas padarīšanu efektīvāku un dabai draudzīgāku.

2023. gada maijā veiktajā aptaujā ADV pakalpojuma pārklājumu Rīgas valstspilsēta novērtēja: pakalpojuma pieejamība – 7,5 (no 10), paskaidrojot, ka šķirošanas konteinerus var uzstādīt pēc pieprasījuma⁷⁷.

Ropažu novads



3.5.2.1.7. attēls. Informācija par publiski pieejamo ADV sistēmu Ropažu novada vietnē⁸⁰

2024.gada janvārī Ropažu novada pašvaldība sniedza datus par aktuālo situāciju. Publiskie ADV punkti Ropažu novada teritorijā tiek pārveidoti. Ir noteikts, ka Ropažu novada atkritumu apsaimniekošanas zonās darbojas SIA CleanR⁸¹.

Ropažu novadā informācija par dalīti vāktu atkritumu punktiem ir pieejama pašvaldības mājaslapā, sadzīves atkritumu apsaimniekotāja SIA "CleanR" tīmekļvietnē cleanr.lv, kā arī platformā skiroviegli.lv. Ropažu novada teritorijā ir divi ADV laukumi – TAURI, Zaķumuižā, Ropažu pagastā, Ropažu novadā un Brīvnieku ielā 11, Rumbulā, Stopiņu pagastā. Brīvnieku ielā 11, Rumbulā dalīti vāktu atkritumu laukums darbojas arī kā būvgružu, būvmateriālu un remonta lietu apmaiņas punkts.

SIA CleanR nodrošina atkritumu radītājiem Ropažu novadā pāreju uz individuālajiem ADV punktiem. Iedzīvotāji slēdz līgumus par atkritumu dalītu vākšanu savā īpašumā. Tāpat SIA CleanR Ropažu novadā nodrošina gan sadzīves atkritumu, gan papīra, plastmasas un

⁷⁶ Rīgas Dome. *Atkritumu šķirošanas ceļvedis*. 2020. gada 21. aprīlis. <https://www.riga.lv/lv/atkritumu-skirosanas-celvedis> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁷⁷ *Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu*. 2023.

⁸⁰ Ropažu novads. *SIA "CleanR" atbildes uz Ropažu un Garkalnes pagastu iedzīvotāju jautājumiem par atkritumu apsaimniekošanas kārtību*. 2023. gada 13. jūlijs. <https://www.ropazi.lv/lv/jaunums/sia-cleanr-atbildes-uz-ropazu-un-garkalnes-pagastu-iedzivotaju-jautajumiem-par-atkritumu-apsaimniekosanas-kartibu> (skatīts 2023. gada novembrī).

⁸¹ Ropažu novads. *No 1. jūlija atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus Ropažu novadā sniegs tikai CleanR*. 2023. gada 30. jūnijs. <https://www.ropazi.lv/lv/jaunums/no-1-julija-atkritumu-apsaimniekosanas-pakalpojumu-ropazu-novada-sniegs-tikai-cleanr> (skatīts 2024. gada janvārī).

metāla, stikla, tekstila un bioloģiski noārdāmo atkritumu apsaimniekošanu. Sašķīrotā iepakojuma izvešana un konteineri vai speciālās somas to savākšanai ir pieejamas bez maksas un izvešana notiek pēc grafika (saskaņojot ar apsaimniekotāju). Konteineru skaits Ropažu novadā 2023.g. decembrī redzams 3.5.2.1. tabulā.

3.5.2.1. tabula. Ropažu novada sniegtā informācija par ADV konteineru skaitu pašvaldībā 2024.gada janvārī

Teritorija	Sadzīves atkritumi	Vieglais iepakojums	Stikls	BIO	Tekstils	Kopā
Vangaži	5489	1651	347	236	3	7726
Stopiņu pagasts	3134	1442	501	91	7	5183
Ropažu un Garkalnes pagasts	262	76	31	4	1	374
Kopā	8885	3169	879	331	11	13283
	66.9%	23.9%	6.6%	2.5%	0.1%	100.0%

Zaļo parka un dārzu atkritumu apsaimniekošanai pastāvīgi bez maksas Ropažu novada iedzīvotājiem ir pieejams lapu laukums Garkalnes pagastā, Vidzemes šosejā 1H, Garkalnē, Ropažu novadā un veģetācijas sezonā Institūta ielā 1, Ulbrokā, Stopiņu pagastā ir pieejams zaļais akcijas konteiners, kurā bez maksas var nodot koku lapas un dārzu zaļos atkritumus. Koku lapas un citus bioloģiskos atkritumus var pieteikt izvešanai atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam SIA CleanR. Bioloģisko atkritumu konteineru saturu SIA CleanR nogādā Getliņu poligona BNA pārstrādes iekārtā, kur atkritumus izmanto biogāzes ražošanai. No 2021. gada maija Getliņos bioloģiskos atkritumus pārstrādā fermentācijas tuneļos, kur iegūst gan tehnisko kompostu, gan biogāzi, kas tiek izmantota elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai Getliņi EKO energoblokā. Iedzīvotāji tiek aicināti kompostēt zaļos atkritumus.

Ropažu novads 2023.gada nogalē ir pievienojies SIA CleanLiving Trade iniciatīvai BIO atkritumu šķirošanas pilotprojektam, kurā atsevišķas mājas katrā pagastā ir iesaistītas BIO atkritumu sistēmas apgūšanā.

SIA CleanR ir sagatavojis Ropažu novada atkritumu apsaimniekotāja šķirošanas ceļvedi (skat. 3.5.2.1.8. attēlu).



3.5.2.1.8. attēls. SIA CleanR sagatavotais Ropažu novada atkritumu apsaimniekotāja šķirošanas ceļvedis

Salaspils novads

Informācija par daļēti vāktu atkritumu laukumu ir pieejama Salaspils novada pašvaldības tīmekļvietnē⁸². Viena laukuma (Rīgas iela 115 k-1, Salaspils, blakus Salaspils Komunālajam dienestam) daļa ir SIA Eco Baltia vide pārziņā, un tajā atrodas uzņēmuma konteineri, bet otru pārrauga Salaspils Komunālais dienests, kas apsaimnieko iedzīvotāju atvestos zaļos atkritumus, tai skaitā arī zarus, ko paredzēts pārvērst šķeldā. Šī adrese ir atrodama arī pašvaldības sadzīves atkritumu apsaimniekotāja SIA Eco Baltia vide tīmekļvietnē⁸³.

Salaspils novada pašvaldības tīmekļvietnē⁸⁴ pieejams sadzīves atkritumu apsaimniekotāja izveidotais “Šķirošanas ABC”, kurā ir iekļauta arī Latvijas karte ar ADV iespējām⁸⁵ (skat. 3.5.2.1.9. attēlu), tajā skaitā arī Salaspils novadā. Tā kā karte neietver pašvaldību robežas, tā nav izmantojama informācijas gūšanai par ADV infrastruktūru Salaspils novadā kopumā; arī iepriekš minētais šķirošanas laukums kartē nav ieraugāms, tāpat skaidrojumi zem kartes neatbilst kartē atspoguļotajam. ADV pakalpojuma pārklājumu Salaspils novada pašvaldība 2023. gada maijā veiktajā aptaujā novērtēja ar 7 no 10 iespējamām ballēm⁸⁶.

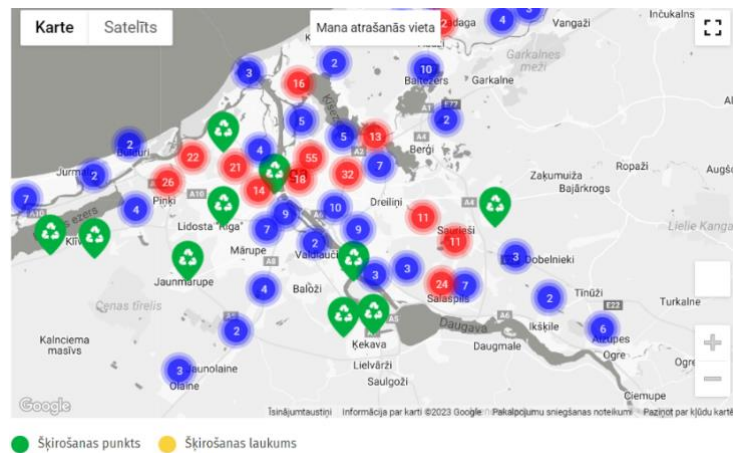
⁸² Salaspils novads. *Jaunajā gadā nodrošinām jaunas atkritumu šķirošanas iespējas*. 2021. gada 7. janvāris. <https://salaspils.lv/lv/node/674> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁸³ Eco Baltia vide. *Šķiroti atkritumu apsaimniekošana*. <https://www.ecobaltiavide.lv/pakalpojumi/atkritumu-skirosana/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁸⁴ Salaspils novads. *Šķiro atkritumus un samazini rēķinus par atkritumu apsaimniekošanu!* 2022. gada 24. janvāris. <https://salaspils.lv/lv/node/1342> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁸⁵ Eco Baltia vide. *Publisko šķirošanas punktu karte*. <https://www.ecobaltiavide.lv/publisko-skirosanas-punktu-karte/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁸⁶ *Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu*. 2023.



3.5.2.1.9. attēls. *Dalītās vākšanas punkti Salaspils novadā*

Siguldas novads

Siguldas novada teritorija kopš administratīvi teritoriālās reformas ir sadalīta 4 atkritumu apsaimniekošanas zonās, 2 no tām pakalpojumus sniedz SIA JUMIS, pārējo zonu apsaimniekotāji ir SIA CleanR un SIA ZAAO (skat. 3.2.1. tabulu).

Novada iedzīvotājiem ir pieejami dažādi risinājumi atkritumu šķirošanai, kas nedaudz atšķiras katrā atkritumu apsaimniekošanas zonā. Sašķīrotos atkritumus iespējams nodot gan šķīroto atkritumu savākšanas laukumos, gan publiski pieejamos šķirošanas konteineros jeb punktos, divās no zonām atkritumu radītājiem ir pieejami šķīroto atkritumu maršruti ar individuāliem konteineriem vai marķētiem maisiem, regulāri tiek organizētas atkritumu šķirošanas akcijas. Sigulda ir viena no retajām Latvijas pašvaldībām, kur ieviesta gan viedā, gan pazemes konteineru lietošana.

VLRAAP noslēguma ziņojuma sagatavošanas laikā ir saņemta informācija, ka precīza informācija par izveidoto publisko ADV sistēmu ir pieejama gan Siguldas atkritumu apsaimniekotāju lapās, gan tā ir aktuāla vietnē www.skiroviegli.lv. Atbilstoši informācijai⁸⁷ Siguldas novadā ir pieejami 77 publiski pieejami ADV punkti iepakojumam (papīram, plastmasai, metālam un stiklam), ir 12 tekstila pieņemšanas vietas, 28 depozieta iepakojuma pieņemšanas vietas, kā arī bioloģisko atkritumu pieņemšanas vietas. ADV punktu atrašanās vietas meklējamas vietnē www.skiroviegli.lv vai atkritumu apsaimniekotāju vietnēs.

Iedzīvotāji ADV pakalpojumus saņem arī 3 laukumos:

- SIA Jumis sniedz ADV pakalpojumus laukumā "Zemdegas", Siguldas pagastā, Siguldas novadā un "Kreiļi", Siguldas pagastā, Siguldas novadā;
- SIA ZAAO apkalpotais laukums atrodas Vidus ielā 12, Krimuldas pagasts, Siguldas novads;
- SIA CleanR laukums atrodas Plānupes ielā (pie dzelzceļa stacijas), Inčukalna pagasts, Siguldas novads.

⁸⁷ Šķiro viegli. *Šķirošanas punktu karte*. <https://skiroviegli.lv/#/> (skatīts 2024. gada februārī)

Zemāk norādīti attēli ar Siguldas novadā attīstīto ADV sistēmu.



3.5.2.1.10. attēls. SIA Jumis apkalpotais ADV laukums "Zemdegas"



3.5.2.1.11. attēls. SIA ZAAO apkalpotais ADV laukums Krimuldas pagastā



3.5.2.1.12. attēls. SIA CleanR apkalpotais ADV laukums Inčukalnā

Vienā no SIA JUMIS apkalpotajām Siguldas novada zonām (Mālpils pagastā) iedzīvotājiem nav pieejams ADV laukums, taču pastāv iespēja atkritumus nodot pārējos 3 ADV laukumos. Informācija par dažādām atkritumu savākšanas akcijām, piemēram, nolietotās riepas, Ziemsvētku eglīšu savākšanu, tiek regulāri publicēta atkritumu apsaimniekotāju un pašvaldības tīmekļa vietnēs, kā arī citos pašvaldības informācijas kanālos, atkritumu apsaimniekotāji par akcijām informāciju nosūta arī klientiem uz e-pastiem.

3.5.2.2. Pašvaldību anketās sniegtās ziņas par sadzīves atkritumu dalītas vākšanas sistēmu

Statistikas informācijas datu ieguvei izmantotā pieceja uzņēmumiem par veiktajām darbībām ar atkritumiem ļauj neatskaitīties vispār un to nedarīt pašvaldību teritoriju griezumā. Lai precizētu datus par dalīti vākto atkritumu apjomiem, kas tiek savākti konkrētās pašvaldības teritorijā, un lai rastu priekšstatu par to, kādi ir apjomi un kāda veida pasākumi būtu nepieciešami dalīti vākto atkritumu sistēmas darbības uzlabošanai vai ieviešanai, attiecīgi jautājumi tika iekļauti pašvaldību aptaujas anketā. Informācijas apkopojums par sadzīves atkritumu daudzumu pašvaldībās, kas iegūts pašvaldību 2023. gada maija anketēšanas rezultātā, ir pievienots 3. pielikumā. Saistībā ar dalīti vākto atkritumu sistēmā savāktu sadzīves atkritumu daudzumu 2021. un 2022. gadā pašvaldību anketā tika uzdots jautājums par visiem iespējamiem atkritumu veidiem, ko paredz normatīvais regulējums. Par vairākām pašvaldībām, piemēram, Mārupi un Salaspili, tika saņemta informācija, ka:

- notiek tikai jaukta iepakojuma vākšana (izņēmums ir stikla iepakojums) – par pārējo veidu atkritumu daudzumu nav informācijas;
- bioloģiski noārdāmie atkritumi tiek nodoti poligonā kā *BIO* un pārtika netiek atsevišķi uzskaitīta;
- nederīgais tekstilmateriāls tiek nodots poligonā, bet nav datu par konkrēto pašvaldību un derīgo tekstilmateriālu (skaidrs, ka poligonā tas nonāk apglabāšanā, līdz ar to ADV nav lietderīga, jo nepalīdz mazināt apglabājamo materiālu daudzumu).

Pašvaldību anketēšanas rezultātā iegūtie dati par dalīti vākto atkritumu daudzumiem 2021. - 2022. gadā apkopotā veidā pieejami 5. pielikumā. Dalīti savāktajā sadzīves atkritumu daudzumā dominē iepakojums – gan atsevišķi iepakojuma veidi, gan jauktais iepakojums. Tikai dažas pašvaldības (Rīgas valstspilsēta, Bauskas, Mārupes, Salaspils un Siguldas novads) nodrošina iedzīvotājiem iespēju atbrīvoties no videi kaitīgām precēm jeb sadzīves bīstamajiem atkritumiem, tomēr to uzskaitē ir nepilnīga. Lai gan poligonā Getliņi 2022. gadā ir uzsākta bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrāde, pašvaldības, ko apkalpo poligons, nesteidz ieviest bioloģisko atkritumu dalītu vākšanu. Dalīti savāktais bioloģisko atkritumu daudzums ir niecīgs. Vairums pašvaldību nenodrošina dalītu vākšanu bioloģiski noārdāmiem atkritumiem. Tas rada problēmas poligona Getliņi apsaimniekotājam – trūkst kvalitatīva materiāla rūpnīcas jaudas nodrošināšanai. Par to, ka pašvaldībās nenotiek arī cita veida bioloģisko atkritumu pārstrāde vai arī par to nav ziņu, liecina pašvaldību anketās neatbildētie jautājumi par bioloģisko atkritumu pārstrādi to administratīvajās teritorijās. Izņēmumu veido Siguldas novads, kur nesen darbību uzsācis dārzu un parku atkritumu kompostēšanas laukums, Mārupes novads, kur šādu atkritumu kompostēšana norisinās Piņķos, un Ķekavas novads, kur Celtnieku ielā 21 izveidota dārzu un parku atkritumu kompostēšanas vieta.

Mārupes novads 2022. gada beigās bija paredzējis 20 mājsaimniecību iesaisti mājkompostēšanā ar pieaugumu par 80 mājsaimniecībām 2023. gada vidū. Pašvaldībā iespējamais kompostējamo atkritumu daudzums šobrīd nav aprēķināts, jo nav metodikas un iespējas apzināt mājkompostēšanas apjomus. Tiek uzskaitītas mājsaimniecības, kurās tiek veidots komposts. Mārupes pašvaldības ieskatā poligona Getliņi izvirzītās prasības bioloģisko atkritumu pārstrādei būtiski kavē iedzīvotāju iesaisti bioloģisko atkritumu šķirošanā un AAVP2028 izvirzīto mērķu sasniegšanā. Arī Salaspils novada pašvaldība, kuras saistošajos noteikumos ir paredzēts punkts, kas paredz mājkompostēšanas iespēju un iespēju tiem, kas to dara, samazināt nešķirotu atkritumu izvešanas biežumu, neveic mājkompostēšanas uzskaiti, jo šādas informācijas nav.

Savukārt Rīgā 2022. gada nogalē 32 vietās tika veikta koku un krūmu kritušo lapu savākšana. Lapu izkraušana specializētajā atkritumu izvešanas transportā vai konteinerī iedzīvotājiem bija jāveic saviem spēkiem. Izbērtās lapas nogādāja Rīgas valstspilsētas kapitālsabiedrību “Rīgas meži” un “Rīgas ūdens” izveidotajā bioloģisko atkritumu kompostēšanas vietā, un iegūtais komposts paredzēts izmantošanai Rīgas apstādījumu zemes bagātināšanai. Konkrētā vieta izveidota atbilstoši 2023. gada sākumā grozītajiem MK noteikumiem Nr.788. Izmainītajos noteikumos precizētas galvenās dārzu un parku atkritumu kompostēšanas vietu izveides prasības, paredzot vienkāršotu kārtību, proti, teritorijai ir jābūt iežogotai un pie tās ir jāizvieto informācija par kompostēšanas vietas apsaimniekotāju. Pierīgā šāda vieta ir netālu no Vārnukroga, kur “Rīgas ūdens” uzglabā notekūdeņu attīrīšanas procesā gūtās dūņas. Speciālisti, tajā skaitā arī Valsts vides dienests, ir pozitīvi novērtējuši jauno, galvaspilsētas tuvumā esošo bioloģiskās masas uzglabāšanas un komposta veidošanas vietu⁸⁸. Turklāt tā atrodas tieši blakus “Rīgas mežu” pārziņā esošajai teritorijai, risinot vairākus infrastruktūras un loģistikas jautājumus.

Līdz 2023. gadam pašvaldībās bija jāizveido arī tekstila atkritumu savākšanas sistēma (MK noteikumu Nr. 712 prasība), bet pašvaldību aptaujas dati liecina, ka savlaicīgi par to sāktis domāt tikai nelielos apjomos un ne visās pašvaldībās.

Dalīti vāktu atkritumu sistēmas kvalitātes izvērtējumam svarīgi ir noskaidrot, kā šie atkritumi tiek iegūti. Veiktajā pašvaldību aptaujā ar mērķi uzzināt, cik efektīvi strādā katra no šīm metodēm un cik daudz iedzīvotāju ir iesaistīti ADV sistēmā, un noskaidrot kopējās ADV sistēmas katras komponentes efektivitāti bija paredzēts iegūt datus, kādā veidā tiek organizēta ADV katrā pašvaldībā. Pašvaldībām atbildei tika piedāvāti vairāki varianti: ADV punkti, ADV laukumi, ADV maršruti, pazemes un viedās ADV sistēmas. Apkopojums par saņemtajām atbildēm pieejams 6. pielikumā, kur attēlotas tikai tās rindas, par kurām pašvaldība ir sniegusi ziņas.

Diemžēl no 6. pielikumā apkopotajiem datiem redzams, ka pašvaldību aptaujas rezultāti neļauj veikt ADV sistēmas efektivitātes pozitīvu novērtējumu. No pašvaldību, kuras ir norādījušas apkalpoto iedzīvotāju skaitu, piemēram, Salaspils, datiem ir redzams, ka infrastruktūras apmeklētāju skaits ir ļoti neliels, tātad iedzīvotāji nav iesaistīti šajā sistēmā. Rīga nesniedz datus par esošo laukumu apmeklētājiem. Visticamāk, ka šāda uzskaitē netiek veikta. Savukārt Rīgas norādītais ADV punktu skaits ir 33, kas ir neliels atbilstošajam iedzīvotāju daudzumam. Atbilstoši pašvaldības vērtējumam tās ieskatā ADV ir vērtējama ar 10 ballēm no 10 iespējamām.

Atbilstoši informācijai, kas tika saņemta no Rīgas valstspilsētas VLRAAP apspriešanas laikā, 2022. gadā Rīgā bija izvietoti 117 publiski pieejami ADV punkti, tai skaitā 33 pašvaldības izveidotie ADV punkti, un 8196 ADV punkti pie ēkām (līgumi ar atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem). Šī situācija liecina par to, ka pašvaldība publiski uztur informāciju tikai par pašas izveidoto infrastruktūru, netiek nodrošināta iedzīvotājiem pilnvērtīgas informācijas nodrošināšana, jo ADV lietotājam nav būtisks apstāklis, kurš tieši ir izveidojis infrastruktūru,

⁸⁸ Rīgas meži. *Bioloģiski noārdāmo atkritumu apsaimniekošanas jomā “Rīgas Meži” uzsāk īstenot ilgtspējīgāku un rīdziniekiem izdevīgāku risinājumu*. 2022. gada oktobrī.

<https://www.rigasmezi.lv/lv/aktualitates/jaunumi/?doc=12125> (skatīts 2023. gada septembrī).

bet gan ADV pieejamība, līdz ar to publiski pieejamai ir jābūt informācijai par visiem ADV risinājumiem pašvaldības teritorijā.

Tāpat pašvaldībās, kurās ir organizēti tikai savākšanas maršruti, piemēram, Mārupē, nav pilnībā nodrošināts dalītās vākšanas pakalpojums visiem iedzīvotājiem. Pēc VLRAAP sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtajiem datiem Mārupē nav publiski pieejamu ADV punktu, bet novadā ir vairāk nekā 4 tūkstoši individuālie / privātie ADV punkti, kurus izmanto konkrētas adreses māsaimniecības, gan viena ģimene ar vidēji četriem iedzīvotājiem, gan daudzdzīvokļu mājas ar vairākiem desmitiem vai simtiem iedzīvotāju. Pieņemot, ka visi novada iedzīvotāji ietverti vairāk nekā 8 tūkstošos pakalpojumu līgumu un vairāk nekā 4 tūkstošos no tiem ietverti individuālie/privātie ADV punkti, pašvaldība secina, ka atkritumu dalītajā vākšanā ir iesaistījušies vairāk nekā 50% iedzīvotāju. Vienā maršrutā braucošs atkritumu savācējs konteinerus tukšo visos ADV punktos (kas iekļauti maršrutā) neatkarīgi no punkta lieluma, piederības vai konteineru skaita tajā, un iedzīvotāju skaits, kas lieto šos konteinerus, ir ievērojami lielāks nekā punktu skaits. Taču attiecībā uz pašvaldības pienākumu sniegt un uzturēt informāciju par dalītās vākšanas pakalpojuma pieejamību pašvaldība atpaliel no citām.

Šādā veidā panākt izejvielu atgriešanu aprītē ir praktiski neiespējami – jo mazāk informēti iedzīvotāji un mazāka to iesaiste ADV, jo vairāk nešķirotu atkritumu nonāk Getliņu poligona apglabāšanas kalnā.

Sniegtie dati, kas iegūti pašvaldību anketēšanā, liecina par zemu ADV līmeni, jo pat Rīgas valstspilsētā ar 678 978 iedzīvotājiem (skat. 1.1. tabulu) 2021. gadā dalīti savāktas ir tikai 22 278,03 tonnas un 2022. gadā – 30 799,86 tonnas (apmēram 5% no savāktajiem SA), no kurām pārstrādei nodotas attiecīgi 22 363,72 tonnas un 25 448,91 tonnas. Atbilstoši informācijai, kas tika saņemta no Rīgas valstspilsētas VLRAAP apspriešanas laikā, dalīti savākto atkritumu daudzumi ir lielāki: 2021. gadā dalīti savāktas 71 971,97 tonnas sadzīves atkritumu un 2022. gadā – 89 131,37 tonnas.

Dalīti vāktu sadzīves atkritumu reģenerācijai nodotais apjoms ir vērtējams kā nebūtisks.

3.5.2.3. Sadzīves atkritumu dalītas vākšanas infrastruktūras raksturojums pašvaldībās

Apkopojot informāciju par sadzīves ADV infrastruktūru pašvaldību teritorijā, secināms, ka situācija ir pašvaldībās ir ļoti atšķirīga (skat. 3.5.2.3.1. tabulu).

3.5.2.3.1. tabula. Pašvaldību un to apkalpojošo uzņēmumu tīmekļvietnēs pieejamā informācija par dalītās vākšanas infrastruktūru pašvaldību teritorijā (dalītās vākšanas punktu un laukumu skaits)

Pašvaldība	Vieglais iepakojums	Stikla iepakojums	Bioloģiskie atkritumi	Tekstila atkritumi	Pašvaldības vērtējums par pieejamību*	Laukumu skaits
Rīgas valstspilsēta	15480 konteineri	6471 konteiners	1883 konteineri	42	10	2
Ādažu novads	52	52	37	Nav informācijas	10	1
Bauskas novads	105	105	Nav informācijas	Nav informācijas	3	1
Ķekavas novads	12	12	20 konteineri	6 konteineri	9 ⁸⁹ un 7 ⁹⁰	2
Mārupes novads	11	56	Nav informācijas	1	10	0
Ogres novads	13	13	Nav informācijas	Nav informācijas	Nav informācijas	2
Olaines novads	Nav informācijas	Nav informācijas	Nav informācijas	Nav informācijas	7	Nav informācijas
Ropažu novads**	15	15	331	11	7	2
Salaspils novads	Nav informācijas				7	1
Siguldas novads**	83	106	2	12	9 ⁹¹ , 6 ⁹² , 8 ⁹³ , 7 ⁹⁴	3

* Pašvaldību aptaujas anketā sniegtais pašvaldības pašvērtējums (no 1-10, kur 1- pakalpojums pieejams mazāk par 10% un 10 – pakalpojums pieejams 100% iedzīvotāju)

**Informācija precizēta VLRAAP noslēguma ziņojuma sagatavošanas laikā

⁸⁹ Baložu pilsētas, Daugmales pagasta un Ķekavas pilsētas un pagasta zona

⁹⁰ Baldones pilsētas un pagasta zona

⁹¹ Siguldas pilsētas, Siguldas pagasta, Mores pagasta, Allažu pagasta zona

⁹² Mālpils pagasta zona

⁹³ Inčukalna pagasta zona

⁹⁴ Krimuldas pagasta, Lēdurgas pagasta zona

VLRAAP sabiedriskās apspriešanas laikā tika saņemta precizēta informācija no Mārupes pašvaldības par ADV punktu, kas apkopota 3.5.2.3.2. tabulā. Ar individuālie/privātajiem ADV ir jāsaprot, tos izmanto tikai konkrētā īpašuma lietotāji (konteinerus tukšo pēc saskaņota grafika), tie netiek publicēti www.skiroviegli.lv un līdzīgi kā visā Latvijā tie ir uzskatāmi par ADV maršrutiem.

3.5.2.3.2. tabula. Informācija no Mārupes pašvaldības par ADV maršrutiem un lietošanā esošo inatruktūru

Zona	Publiskie ADV (skiroviegli.lv)	2023. gada janvāris			2023. gada oktobris		
		Iedzīvotāju skaits (PMLP 01.01.2023.)	Pakalpojumu līgumu skaits	Individuālo/privāto ADV skaits	Iedzīvotāju skaits (PLMP 01.07.2023.)	Pakalpojumu līgumu skaits	Individuālo/privāto ADV skaits
Mārupes pilsēta, Mārupes pagasts	0	26761	4720	3268	26986	4823	3393
Babītes un Salas pagasti	76	13571	3292	861	13743	3455	1021
Kopā	76	40332	8012	4129	40729	8278	4414

Publiskie ADV Mārupes novada teritorijā tiek likvidēti 2023. gada 31. decembrī, notiek pāreja uz apkalpes maršrutiem, kas paredz ADV sistēmu savācot atkritumus no to radītājiem, no māsaimniecībām. Šobrīd notiek projekta izstrāde ADV laukuma izbūvei Mārupē.

Tāpat saņemta informācija no Siguldas pašvaldības, ka Inčukalna ADV laukumā iedzīvotājiem ir iespēja bez maksas nodot arī bioloģiski noārdāmos atkritumus. Dārzu un parku atkritumus iedzīvotājiem ir iespēja bez maksas nodot arī kompostēšanas vietā Kreiļi, Siguldas pagastā. Katrā no apsaimniekošanas zonām ir pieejams konteiners tekstilam.



3.5.2.1.13. attēls. Dārzu un parku atkritumu kompostēšanas laukums Kreiļi

Salīdzinot Mārupes novada pašvaldību, kas neievieš ADV pakalpojumu punktu un laukumu veidā, aizbildinoties ar teritorijas trūkumu, un Bauskas novada pašvaldību, kur izveidoti vairāk nekā 100 ADV punkti, vērojama pretēja pieeja sadzīves ADV. Ir pašvaldības, kas nesniedz informāciju vispār vai sniedz tikai par daļu pašvaldības teritorijas. No iegūtajiem datiem secināms, ka pašvaldību iedzīvotājiem gūt pārliecību par ADV pakalpojuma pieejamību pašvaldību veidotā publiskā telpā ir apgrūtināši un tas nekādā veidā neveicina ADV paradumu iesakņošanas iedzīvotāju vidū, tāpat neļauj apzināties ADV nozīmību kopējā atkritumu apsaimniekošanas sistēmā.

Salīdzināt ADV infrastruktūras pieejamību un analizēt tās kapacitāti pēc datiem no publiskajiem avotiem nav iespējams, jo dažas pašvaldības norāda punktu skaitu, citas – konteineru skaitu, bet nav zināms, cik konteineru izvietots vienā punktā. Konteineru uzskaitē būtu jāveic apsaimniekotājam, bet pašvaldībai svarīgāks būtu punktu skaits un izvietoto konteineru tilpums, lai saprastu un prognozētu, vai piedāvātais pakalpojums atbilst iedzīvotāju vajadzībām ģeogrāfiskā izvietojuma un apjoma ziņā un vai tas veicinās ADV paradumu iedzīvošanos.

Dati no www.skiroviegli.lv, ko veido VVD saskaņā ar MK 2020. gada 14. jūlija noteikumiem Nr. 445 "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā" sākot ar 2021. gadu, apkopoti 3.4.2.3.3. tabulā.

3.5.2.3.3. tabula. Oficiālās vietnes www.skiroviegli.lv informācija par dalītās vākšanas infrastruktūru (savākšanas punktu un laukumu skaits) 2023.gada jūnijā

Pašvaldība	Vieglais iepakojums	Stikla iepakojums	Bioloģiskie atkritumi	Tekstila atkritumi	Depozīta pieņemšana	Laukumu skaits
Rīgas valstspilsēta	100	100	Nav datu	49	188	2
Ādažu novads	59	66	32	4	12	1
Bauskas novads	121	117	Nav datu	1	49	1
Ķekavas novads	4	4*	Nav datu	Nav datu	17	2
Mārupes novads	8	66	Nav datu	10	20**	Nav datu
Ogres novads	17	16	Nav datu	3	47	4
Olaines novads	Nav datu	5	Nav datu	Nav datu	10	Nav datu

Ropažu novads**	26	26	2	11	27	2
Salaspils novads	11	37	Nav datu	2	11	1
Siguldas novads	90	120	2	12	28	3

*Karte uzrāda arī Ikšķiles punktus (nav ieskaitīti); **Informācija precizēta atbilstoši pašvaldības norādēm VLRAAP sabiedriskās apspriešanas un noslēguma ziņojuma sagatavošanas laikā

Pašvaldību un atkritumu apsaimniekotāju sniegtajā publiskajā informācijā nebija 2 laukumu adreses Ogres novadā no kopējiem 4, kas redzami vietnē www.skiroviegli.lv:

- "Šķīrotava", Madlienas pagasts, Ogres novads;
- Dravnieku iela 9c, Lielvārde, Ogres novads;
- Akmeņu iela 43B, Ogre, Ogres novads;
- "Kaparāmuru karjers – Ezeri", Tīnūžu pagasts, Ogres novads.

Kopsavilkums

Ir rūpīgi jāapsver informācijas par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu, tā pieejamību, maksu utt. unificēšana un vienāda atspoguļošana visu plānā iekļauto pašvaldību vietnēs. Tāpat jāatzīst, ka pašvaldības neievēro arī MK noteikumu Nr. 788 42.¹ punkta prasības – informācija nav aktualizēta un pārbaudīta, kā arī nepārbaudīta un neaktualizēta informācija tiek ievietota gan pašvaldību organizētās vietnēs, gan oficiālajā VVD veidotajā un uzturētajā vietnē www.skiroviegli.lv.

Lai popularizētu ADV un radītā sistēma sniegtu atdevi, t.i. palielinātu dalīti vākto atkritumu apjomu, kas kalpo par otrreizējām izejvielām tautsaimniecībā, ieviestu jaunu atkritumu plūsmu (bioloģiskie atkritumi, tekstils, videi kaitīgas preču atkritumi u.c.) dalīto vākšanu, ir nepieciešams pakalpojuma saņēmējam piedāvāt informāciju viegli uztveramā un saprotamā veidā vienkopus. Neatkarīgi no tā, kas ir izveidojis ADV infrastruktūru, informācijai par pašvaldībā pieejamo pakalpojumu ir jābūt koncentrētai pašvaldības vietnē. Turklāt jānodrošina, ka **informācija publiskajā telpā, t.sk. tīmeklī, ir pieejama cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, izmantojot vairākus sensoros (redze, dzirde, tauste) kanālus**⁹⁵ un vietnē jāveido sadaļa "Viegli lasīt", kurā tiks iekļauta īsa aprakstoša informācija par ADV un citu lasītājiem nepieciešamu informāciju par atkritumu apsaimniekošanu vieglajā valodā, lai plašākai sabiedrībai nodrošinātu iespēju uzzināt par to, kā organizēta atkritumu apsaimniekošana un kāpēc tā svarīga.

3.5.2.4. Depozīta iepakojuma savākšana

ADV kopš 2022. gada februāra ievērojamu pienesumu sniedz depozīta iepakojuma savākšana, kas darbojas paralēli pašvaldību organizētajai sistēmai. Pēc VVD sniegtajiem

⁹⁵ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. *Tīmekļvietņu un mobilo lietotņu piekļūstamība*. 2020. gada 16. decembris. <https://www.varam.gov.lv/lv/wwwvaramgovlv/lv/pieklustamiba> (skatīts 2023. gada novembrī).

datiem informācija par 2022. gadā depoizīta sistēmas ietvaros apsaimniekošanai nodotā izlietotā iepakojuma daudzumu VLAAR pašvaldībās sniegta 3.4.2.4.1. tabulā.

3.5.2.4.1. tabula. Pieņemtais (savāktais) izlietotā depoizīta iepakojuma daudzums VLAAR novados, kg⁹⁶

Pašvaldība	Izlietotā iepakojuma veids					Kopā
	Alumīnijs	Melnais metāls	PET	Stikls – atkārtoti lietojams	Stikls – vienreizlietojams	
Rīgas valstspilsēta	342 915	3 226	1 354 357	4 067 703	1 712 781	7 480 981
Ādažu nov.	12 591	57	47 711	187 328	62 983	310 669
Bauskas nov.	20 840	53	84 135	251 716	63 235	419 980
Ķekavas nov.	13 716	82	58 312	236 399	63 746	372 256
Mārupes nov.	8 506	60	37 502	152 741	51 312	250 121
Ogres nov.	29 730	319	114 760	468 986	118 464	732 259
Olaines nov.	8 582	25	31 173	109 000	26 419	175 199
Ropažu nov.	9 901	104	41 946	172 858	51 036	275 845
Salaspils nov.	11 555	42	42 463	170 812	55 732	280 604
Siguldas nov.	16 371	43	59 425	253 179	64 756	393 775
Kopā:	474 708	4 010	1 871 786	6 070 722	2 270 464	10 691 689

Kopējie dati par pieņemto (savākto) izlietotā depoizīta iepakojuma apjomu no Viduslatvijas atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldībām un pārstrādei vai atkārtotai izmantošanai nodotā izlietotā depoizīta iepakojuma procentuālais apjoms ir attiecināms uz visu Latvijas teritoriju, atsevišķi pa pašvaldībām dati netiek vākti.

3.5.2.4.2. tabula. Depoizīta iepakojuma daudzumi, kas nodoti tālākai pārstrādei vai atkārtotai izmantošanai, kg un %⁹⁷

Izlietotā iepakojuma veids	Pieņemtais daudzums (kg/gadā)	Nodotais daudzums pārstrādei (%)	Nodotais daudzums reģenerācijai (%)	Nodotais daudzums atkārtotai izmantošanai (%)
Alumīnijs	474 708	85%	-	-
Melnais metāls	4 010	94%	-	-
Plastmasa (PET)	1 871 786	90%	-	-

⁹⁶ Valsts vides dienests. *Pieņemtais (savāktais) izlietotā depoizīta iepakojuma daudzums.*

⁹⁷ Valsts vides dienests. *Depoizīta iepakojuma daudzumi, kas nodoti tālākai pārstrādei vai atkārtotai izmantošanai.*

Stikls – atkārtoti lietojams	6 070 722	-	-	99%
Stikls – vienreizlietojams	2 270 464	92%	-	-

Secināms, ka sadzīves ADV infrastruktūra dažādās pašvaldībās ir dažādās attīstības stadijās. Grūtības novērtēt esošo situāciju rada datu trūkums un to nepilnīga uzskaitē, līdz ar ko ir arī teju neiespējami veikt kvalitatīvu salīdzinājumu starp pašvaldībām vai konkrētu laika periodu. Tāpat grūtības novērtēt ADV sistēmas efektivitāti rada atšķirības pašvaldību starpā pēc izvēlētajām savākšanas metodēm, kā arī dažādu novadu un pilsētu apbūves tips, iedzīvotāju skaits un blīvums un infrastruktūras līmenis. Nepieciešamo datu iegūšana un uzkrāšana ir vitāli svarīga.

Konstatēts, ka tikai neliela daļa no sadzīves atkritumiem tiek savākta ADV sistēmā un tikai daļa no šiem dalīti savāktiem atkritumiem tiek nodota tālākai pārstrādei vai reģenerācijai. Sevišķi kritiska ir situācija ar bioloģisko atkritumu un tekstila ADV nepieciešamo infrastruktūru, kam būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība, lai izpildītu MK noteikumu Nr.712 noteiktos pienākumus saistībā ar sistēmas ieviešanu 2023. gadā. Vienlaikus jānorāda, ka tieši bioloģiski noārdāmie atkritumi ir viena no lielākajām nešķirotu sadzīves atkritumu frakcijām, sasniedzot 30-35% no kopējās masas. Otrā lielākā frakcija ir iepakojums, sasniedzot 25% no kopējās atkritumu masas. Nodrošinot abu frakciju savākšanu un pārstrādi, ievērojami samazinās poligonā apglabājamo atkritumu daudzums. Tieši šī aspekta dēļ visām pašvaldībām ir svarīgi turpināt uzlabot un modernizēt dalīti vāktu atkritumu sistēmas infrastruktūru un savākšanas maršrūtus, ieguldīt resursus iedzīvotāju iesaistīšanai šīs infrastruktūras izmantošanā, izmantojot izglītošanas kampaņas.

3.6. Sadzīves atkritumu šķirošana, pārstrāde, reģenerācija un apglabāšana

Mūsdienu sabiedrība saskaras ar nepieciešamību pievērst paaugstinātu uzmanību sadzīves atkritumu apsaimniekošanai. Šajā nodaļā apskatīti būtiski aspekti, kas saistīti ar sadzīves atkritumu ciklu, to šķirošanu, pārstrādi, reģenerāciju un apglabāšanu, lai veicinātu ilgtspējīgu resursu izmantošanu un vides aizsardzību.

3.6.1. Šķirošana

Lai sagatavotu materiālu tālākām reģenerācijas darbībām, primāra ir atkritumu šķirošana, kas atbilstoši AAL definīcijai ir *atsevišķu atkritumu veidu manuāla atdalīšana no kopējās atkritumu plūsmas atkritumu rašanās vietā, manuāla vai automatizēta atdalīšana no kopējās atkritumu plūsmas atkritumu savākšanas un šķirošanas vietās, kā arī atkritumu reģenerācijas un atkritumu apglabāšanas iekārtās*. Atšķirībā no pārstrādes un reģenerācijas atkritumu šķirošana tiek nodrošināta primāri tuvu atkritumu rašanās vietām, un tā ir arī viena no darbībām, kas veicama pirms nešķirotu atkritumu apglabāšanas.

Šķirošanas līniju, kur tiek veiktas reģenerācijas darbības ar kodu R12B *atkritumu šķirošana*, ekspluatācijas pamatā ir piesārņojošo darbību atļaujas. Informācija par esošo līniju jaudām iegūta no VVD atļauju reģistriem⁹⁸.

SIA Vides resursu centrs šķirošanas rūpnīca

Atļauja A kategorijas piesārņojošai darbībai Nr.RI15IA0002 izsniegta SIA Vides resursu centrs darbībām Kaudzīšu ielā 57, Rumbulā, Stopiņu pagastā, Ropažu novadā:

- nešķirotu sadzīves atkritumu šķirošanai līdz 300 000 t/gadā. Visas darbības ar atkritumiem veicamas tikai rūpnīcas iekšējās, un nešķirotu atkritumu un atšķirotā materiāla uzglabāšana ārpus rūpnīcas nav pieļaujama;
- kopējais pieņemtais atkritumu apjoms šķirošanas rūpnīcā nedrīkst pārsniegt 300 000 t/gadā, prioritāri pieņemot nešķirotus sadzīves atkritumus.

Līdz AAR reformai šķirošanas rūpnīcā nonāk visi plānā iekļauto pašvaldību iedzīvotāju radītie atkritumi, kas izmesti nešķirotu sadzīves atkritumu konteineros. Šķirošanas rūpnīca ir lielākā Baltijas reģionā. Pēc šķirošanas plastmasa, papīrs, kartons tiek izmantots vai nu NAIK ražošanā, vai nodots pārstrādei, turpretim atdalītie BNA atkritumi tiek nodoti pārstrādei uz vietas poligonā Getliņi un biogāzes ražošanai. Savukārt atdalītie melnie un krāsainie metāli nonāk metāla pārstrādes uzņēmumos, kur tos kopā ar citiem metāllūžņiem vēlreiz pāršķiro, lai pēcāk pārkausētu jaunos metāla izstrādājumos⁹⁹. NAIK tiek ražots kā kurināmais SIA SCHWENK Latvija cementa ražošanas vajadzībām.

SIA Getliņi EKO šķirošanas centrs

Atļauja A kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. RI10IA0002 izsniegta SIA Getliņi EKO dažādu atkritumu apsaimniekošanas darbību veikšanai Kaudzīšu ielā 57, Rumbulā, Stopiņu pagastā, Ropažu novadā. Attiecībā uz SIA Getliņi EKO šķirošanas līniju atļauja paredz:

- Būvniecības un lielgabarīta atkritumu, kas atbilst atļautajiem atkritumu pieņemšanas veidiem sadzīves atkritumu poligonā atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu poligonu apsaimniekošanu, šķirošana SIA Getliņi EKO no komersantiem saņemto atkritumu šķirošanas iekārtā ar jaudu 90 000 t/gadā;
- No komersantiem saņemto lielgabarīta un būvniecības atkritumu šķirošanas iekārtā atšķirotie atkritumu veidi un to tālāka izmantošana: atkārtotai izmantošanai nederīgi atkritumi, inertī atkritumi – 13 000 t/gadā (apglabāšana biodegradācijas šūnās); bioloģiski noārdāmi atkritumi – 4 500 t/gadā (pārstrādei vai nodošanai citiem atkritumu apsaimniekotājiem ar atbilstošu atļauju); pāršķiroti un atkārtoti izmantojami atkritumi

⁹⁸ Valsts vides dienests. *Atļauju un licenču meklētājs*. <https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlaujas-un-licences/atlauju-un-licencu-mekletajs/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

⁹⁹ CleanR. *Baltijā lielākā atkritumu šķirošanas rūpnīca 5 gadus apstrādājusi vairāk nekā 1,2 miljonus tonnu atkritumu; atkritumu apjomi turpina palielināties*. 2020. gada 26. oktobris. <https://cleanr.lv/clean-r/aktualitates/baltija-lielaka-atkritumu-skirosanas-rupnica-5-gados-apstradajusi-vairak-neka-12-miljonus-tonnu-atkritumu-atkritumu-apjomi-turpina-palielinaties/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

– 72 495 t/gadā (izmantošana poligona iekšējās infrastruktūras vajadzībām vai realizācija citām uzņēmēj sabiedrībām); bīstamie atkritumi – līdz 5 t/gadā.

SIA CleanR šķirošanas centri

Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. RI15IB0049 izsniegta SIA CleanR atkritumu šķirošanas centra un šķiroto atkritumu savākšanas laukuma darbībai Spilves iela 8E Rīgā:

- nebīstamu atkritumu apsaimniekošanai šķirošanas centrā – 31990 t/gadā (kopā ar no šķiroto atkritumu savākšanas laukuma pieņemtajām 425 t atkritumu);
- bīstamu (4,7 t/gadā) un nebīstamu (625,75 t/gadā), no kurām 425 t tiek novirzītas uz šķirošanas centru, atkritumu savākšanai šķiroto atkritumu savākšanas laukumā.

Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. AP23IB0001 izsniegta SIA CleanR Verso darbībai Vietalvas iela 5, Vietalvas iela 5B, Vietalvas iela 5k-1, Rīgā.

Vietalvas ielā 5 tiek veikta atsevišķi savākto atkritumu šķirošana un sagatavošana tālākajai pārstrādei. Atkritumi, kas tiek nodoti uz šķirošanas līniju (šķirošana, presēšana, ķīpošana, sagatavošana tālākai pārstrādei):

- 150106 (jauktais iepakojums) – 46720 t/gadā;
- 150102 (plastmasas iepakojums) – 100 t/gadā;
- 150101 (papīra un kartona iepakojums) – 100 t/gadā.

Atsevišķi savākto atkritumu pāršķirošana un uzglabāšana paredzēta:

- 150107 (stikla iepakojums) – 13000 t/gadā;
- 150104 (metāla iepakojums) – 75 t/gadā;
- 200140 (metāli) – 4975 t/gadā.

SIA Eco Baltia vide šķirošanas centri

Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. RI16IB0032 izsniegta SIA Eco Baltia vide darbībai Getliņu ielā 5 un Getliņu ielā 5A, Rumbulā, Stopiņu pagastā, Ropažu novadā:

- izlietotā iepakojuma 89 500 t/gadā apsaimniekošanai, tai skaitā 28 000 t/gadā papīra un kartona iepakojuma, 21 000 t/gadā plastmasas iepakojuma šķirošanai, 2000 t/gadā metāla iepakojuma, 28 000 t/gadā stikla iepakojuma uzglabāšanai, 10 500 t/gadā koka iepakojuma uzglabāšanai;
- videi kaitīgo preču atkritumu apsaimniekošanai – uzglabāšanai;
- EEIA pieņemšanai un īslaicīgai uzglabāšanai un apstrādei;
- nolietotu riepu īslaicīgai uzglabāšanai un smalcināšanai;
- atkritumu mehāniskās apstrādes atkritumu (191212) apsaimniekošanai, t.sk. smalcināšanai NAIK ražošanai (sadedzināmi atkritumi 191210);
- liela izmēra atkritumu un būvniecības atkritumu īslaicīgai uzglabāšanai;
- stikla, alumīnija, metālu pieņemšanai un īslaicīgai uzglabāšanai;
- tekstilizstrādājumu atkritumu īslaicīgu uzglabāšanu – līdz 360 t/gadā;
- 50 tonnu (vienlaicīgi) iepakotu plastmasas granulu uzglabāšanai;

- citu videi nekaitīgu (nebīstamo) atkritumu apsaimniekošanai – uzglabāšanai;
- EEIA 4710 tonnas gadā uzglabāšanai un reģenerācijai;
- videi kaitīgo preču atkritumu apsaimniekošanai – uzglabāšanai, kā arī citām ar atkritumu apsaimniekošanu tieši nesaistītām darbībām.

Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. ZE20IB0009 izsniegta SIA Eco Baltia vide atkritumu šķirošanas un pārkraušanas stacijai Īslīces ielā 5A Bauskā, Bauskas novadā:

- atkritumu šķirošanas un pārkraušanas stacijas darbībai,
- sadzīves ADV punkta darbībai,
- nederīgo un nolietoto EEIA apsaimniekošanai – savākšanai, īslaicīgai uzglabāšanai un apstrādei (veicot EEIA sastāvdaļu atdalīšanu un daļēju EEIA izjaukšanu manuāli).

Šķirošana ar kodu R12B paredzēta dažādiem videi kaitīgu preču, tostarp EEI šķirošanai. 2022.gadā Bauskas novada dome ir pieņēmusi lēmumu par šķirošanas stacijas pārcelšanu uz jaunu vietu Bērzkalnu ielā 77, Bauskā, kas, izvērtējot potenciālo dalīti vāktu atkritumu plūsmu nākotnē, pēc apsaimniekotāja plāna efektīvizētu šķirošanas procesus.

Pilnsabiedrības Lautus Vide šķirošanas stacija

Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. RI10IB0152 izdota pilnsabiedrības Lautus Vide šķirošanas un pārkraušanas stacijai; atkritumu savākšanas, uzglabāšanas un reģenerācijas vietai Gurnicas, Ķekavas novadā:

- atkritumu šķirošanas un pārkraušanas stacijas darbībai;
- nederīgo un nolietoto EEIA savākšanai, pārkraušanai, īslaicīgai uzglabāšanai un apstrādei (veicot EEIA sastāvdaļu atdalīšanu un daļēju EEIA izjaukšanu manuāli);
- bīstamo atkritumu uzglabāšanai telpās;
- būvniecībā radušos atkritumu un citu nebīstamu, t.sk., ražošanas atkritumu šķirošanai laukumā: atkritumu (klase 191216, 191212, 170504) drupināšanai līdz 18 142 t/gadā, metāla atkritumu pieņemšanai, uzglabāšanai un šķirošanai; atkārtoti izmantojamu atkritumu šķirošanai. Kods R12B kopumā attiecināms uz gandrīz 30,5 tūkstošiem tonnu ražošanas atkritumu.

SIA CleanR šķirošanas stacija

Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr.RI20IB0023 izdota SIA CleanR šķiroto atkritumu savākšanas laukums un šķirošanas un pārkraušanas stacijas darbībai Tauri, Zaķumuižā, Ropažu pagastā, Ropažu novadā. Gadā atkritumu savākšanas laukumā un atkritumu šķirošanas un pārkraušanas stacijā kopā paredzēts apsaimniekot 377,8 tonnas atkritumu, no kuriem 23,8 tonnas ir bīstamie atkritumi.

SIA Ķilupe šķirošanas stacija

Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr.RI14IB0069 izdota SIA Ķilupe cieta sadzīves atkritumu šķirošanas stacijai Ķilupe, darbībai Ogresgala pagastā, Ogres novadā: atkritumu savākšanai, šķirošanai, kompostēšanai, drupināšanai un šķeldošanai ar kopējo jaudu līdz 45 000 t atkritumu gadā gan sadzīves, gan ražošanas atkritumiem.

Bīstamo atkritumu rašanās avots ir ražošana, kur atbilstoši publiski pieejamiem datiem galvenās šādu atkritumu veidojošās tautsaimniecības nozares pēc NACE 2.0 kodiem 2021.gadā bija:

- Apstrādes rūpniecība;
- Ūdensapgāde, notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija;
- Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu un motociklu remonts;
- Transports un uzglabāšana;
- Būvniecība.

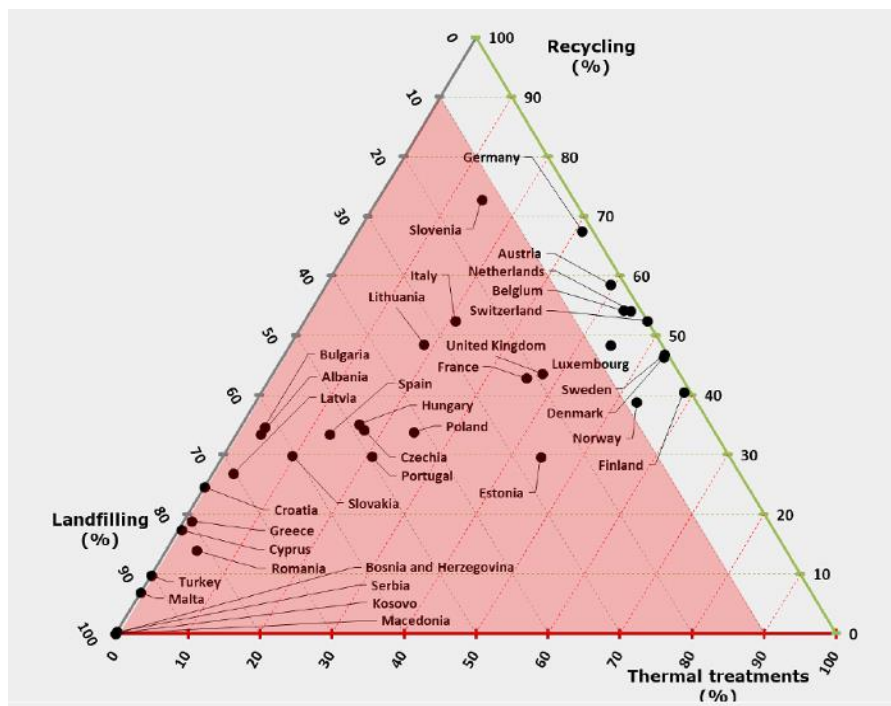
Iespējams, ka situācija 2021.gadā ir bijusi atšķirīga, kas skaidrojams ar Covid-19 pandēmijas ierobežojumiem, taču ir skaidrs, ka plānā iekļautajās pašvaldībās ir radīti mazāk par 1/3 no Latvijas bīstamajiem atkritumiem, kas ietver dažādas savākto bīstamo atkritumu klases.

Secinot no iepriekš minētās LVĢMC 2021. gada atskaites, par reāli pārstrādāto un reģenerēto bīstamo atkritumu daudzumu var uzskatīt ar pārstrādes darbībām R1-R11 pastrādāto atkritumu daudzumu. 2021.gadā tas sastāda 18 468,62 tonnas, kas ietver arī daļu no VLAAR pašvaldību teritorijās radītajiem bīstamajiem atkritumiem, par kuriem dati LVĢMC datu bāzes apkopojumā nav pieejami.

Pēc VLRAAP sabiedriskās apspriešanas Ogres novada pašvaldība iesniedza datus par šīs šķirošanas stacijas darbību 2021. un 2022. gadā, dati pieejami VLRAAP 3.pielikumā.

3.6.2. Pārstrāde un reģenerācijas darbības

Direktīvas 1999/31/EC 14.06.2018 veiktie grozījumi¹⁰⁰ dalībvalstīm nosaka, ka 2035.gadā varēs apglabāt ne vairāk kā 10% no kopējā radītā sadzīves atkritumu daudzuma (pēc masas). Attīstītajās ES valstīs, kur vēsturiski tiek uzrādīti labāki ADV un reģenerācijas rādītāji nekā Latvijā, praktiski netiek sasniegti 90% vai augstāki atkārtotas izmantošanas rādītāji. Kā redzams 3.6.2.1. attēlā, tajās valstīs, kurās ir augstāks īpatsvars atkritumu termālai pārstrādei, ir arī augstāki kopējie atkritumu pārstrādes rādītāji.



3.6.2.1. attēls. ES valstu progress ceļā uz Direktīvas 1999/31/EC 10% mērķi¹⁰¹

Ja plāna darbības periodā tiks izvēsta ADV sistēma un pakāpeniski uzlabosies iedzīvotāju šķirošanas paradumi, lielākam atkritumu apjomam nonākot atkritumu šķirošanas un reģenerācijas iekārtās, pieaugs arī atkritumu šķirošanas un reģenerācijas atlikumu apjoms. Jāņem vērā, ka katrai atkritumu (iepakojuma) plūsmai ir tehniski ierobežots atkārtotas pārstrādes un izmantošanas ciklu skaits. No sadzīvē izplatītiem iepakojuma veidiem tikai stikla iepakojumam ir iespējams nodrošināt praktiski neierobežotu pārstrādes ciklu skaitu. Citiem aprītē esošiem iepakojuma materiāliem – papīram, kartonam, celulozei, polimēriem un jauktu materiālu iepakojumu veidiem atkārtota pārstrāde ir iespējama noteiktam ciklu skaitam atbilstoši konkrētā materiāla fizikāli ķīmiskajām īpašībām. Piemēram, papīra atkārtotas izmantošanas ciklu skaits Eiropā vidēji ir 3,5 reizes, pārējā pasaulē – vidēji tikai 2,4¹⁰². Pēc

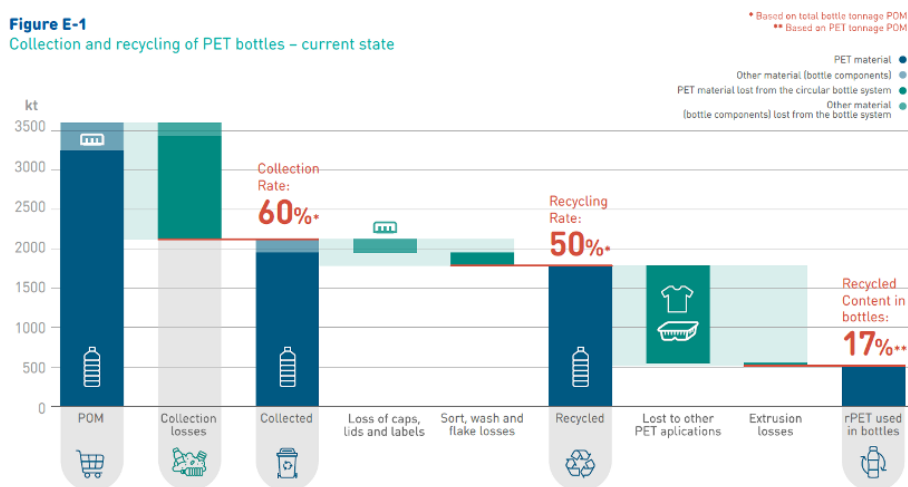
¹⁰⁰ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 1999/31/EK par atkritumu poligoniem*. 1999. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/31/oj/?locale=LV> (skatīts 2023. gada jūlijā).

¹⁰¹ Hamburg University of Technology. *ES valstu progress ceļā uz Direktīvas 1999/31/EC 10% mērķi*. 2023.

¹⁰² Peter Quicker, Mario Grosso, Stefano Consonni. "The Zero Waste utopia and the role of waste-to-energy." *Waste Management & Research*, 2020: 4.

papīra 2-3 atkārtotas izmantošanas cikliem celulozes šķiedras degradējas, un tās vairs nevar nodrošināt izstrādājumiem nepieciešamo kvalitāti un lietošanas īpašības.

Polimēra iepakojums uzrāda viszemākos iepakojuma atguves un atkārtotas izmantošanas rādītājus no visiem dalīti savākto materiālu pārstrādes rādītājiem. Daļēji tas ir saistīts ar polimēru iepakojuma materiālu dažādību, jo pašlaik tikai atsevišķi polimēra iepakojumu veidi (PET, LDPE, HDPE, PP, PS) ir pārstrādājami. Piemēram, plaši izmantojamam un otrreizējo materiālu tirgū pieprasītajam iepakojumam PET (polietilēna tereftalāts) no kopējā Eiropas kopējā tirgū novietotā PET apjoma vidēji tikai 50% tiek pārstrādāti, bet tikai ~17% no tiem nonāk atkārtoti PET dzēriena iepakojumu materiālos, pārējie ~34% nonāk zemākas kvalitātes materiālos, kā arī daļu no šī apjoma veido paša pārstrādes procesa zudumi.¹⁰³



3.6.2.2. attēls. PET dalītās vākšanas, pārstrādes un otrreizējas izmantošanas īpatsvars Eiropā

Būtiski ņemt vērā, ka atkārtoti izmantotu PET pārslu (rPET) īpatsvars galaproduktā krītas ar katru nākamo polimēru pārstrādes ciklu. Pat laboratorijas testos, kur testētas rPET teorētiskas pārstrādes tehniskās robežas, pie sākotnēja rPET īpatsvara 75% jau 10 pārstrādes ciklā vidējais rPET īpatsvars izstrādājumā bija tikai 2,9%. Šobrīd PET dzēriena pudeļu ražošanā Eiropā rPET īpatsvars ir vidēji 17%, pārējos zemākas kvalitātes materiālos sasniedzot vidēji 25%.

“Eunomia Research & Consulting” veiktajā pētījumā¹⁰⁴ norādīts, ka vidēji no ES tirgū laistā polimēru iepakojuma tiek savākti 47%, savukārt no šiem 47% atkārtoti pārstrādāti tiek tikai 23%, pārējos 24% no savāktā materiāla veido šķirošanas procesa zudumi (savāktais iepakojums neatbilst dotā materiāla kvalitātes prasībām) un pārstrādes procesa zudumi.

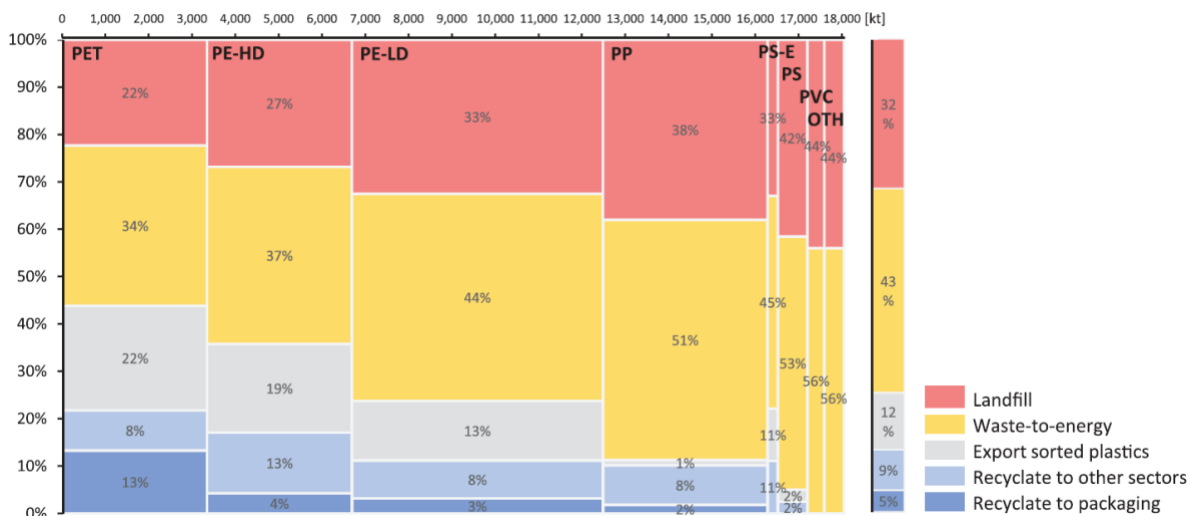
Augstākminētie pārstrādes rādītāji tiek sasniegti tikai PET dzēriena iepakojumam, bet citiem polimēra iepakojuma veidiem pārstrādes rādītāji ir vēl zemāki. 2021. gadā veiktajā pētījumā¹⁰⁵ tiek demonstrēts apkopojums par Eiropas tirgū laistā polimēra iepakojuma

¹⁰³ Eunomia, Zero Waste Europe. "How circular is PET?" 2022.

¹⁰⁴ Eunomia. "Mixed Waste Sorting to meet the EU's Circular Economy Objectives." 2023.

¹⁰⁵ Ciprian Cimpan, Eivind Lekve Bjelle, Anders Hammer Strømman. *Plastic packaging flows in Europe: A hybrid input-output approach. Journal of Industrial Ecology*, 2021.

atkritumu gala izmantošanas iedalījumu pēc iepakojuma veidiem (skat. 3.6.2.3. attēlu). Kā redzams, visszemākie atreizējās izmantošanas un pārstrādes rādītāji ir PP, PS un PVC iepakojumam. Mazāk nekā 10% PP iepakojuma nonāk atkārtoti citos izstrādājumos.



3.6.2.3. attēls. Polimēra iepakojuma atkritumu gala izmantošanas iedalījums pēc iepakojuma veidiem

Latvijas gadījumā iedzīvotāju vides apziņa un atkritumu šķirošanas praktiske paradumi būtiski atšķiras no Eiropas attīstīto valstu rādītājiem un jāreķinās, ka iepakojuma zudumi tieši šķirošanas procesā var sasniegt 20-30% no savāktā iepakojuma apjoma. Pat saglabājoties līdzīgai pārstrādes zudumu proporcijai, kopējais ADV, šķirošanas un pārstrādes procesa otrreizējai izmantošanai neatbilstošā materiāla īpatsvars Latvijas praksē prognozējams 25-32% no sākotnēji tirgū novietotā atkritumu (iekpojuma) apjoma.

ES ir vairāk nekā 500 atkritumu reģenerācijas (ar enerģijas atguvi) iekārtu. Kā viens no galvenajiem izejvielu avotiem šajās atkritumu reģenerācijas iekārtās tiek izmantoti atkritumu šķirošanas un pārstrādes sistēmas zudumi (piemaisījumi). Kopumā atkritumu reģenerācija ar enerģijas atguvi sniedz būtisku ieguldījumu:

- atkritumu apglabāšanas apjoma samazināšanā (Direktīvas 1999/31/EC mērķu sasniegšanā);
- energoapgādes avotu diversifikācijā un kopējā energoneatkarības nodrošināšanā;
- atkritumu apsaimniekošanas procesa kopējo SEG emisiju samazināšanā.

Atkritumu plūsmas, kas veidojas kā šķirošanas un otrreizējās pārstrādes procesa atlikums, ir ar augstu energietilpību – zemākais sadegšanas siltums ir lielāks nekā 13MJ/kg.

Plāna izstrādes procesā ir apzināti esošie statistikas datu avoti, kā arī nozares pārstāvju (LASUA) pieņēmumi par potenciālajām NAIK apjoma prognozēm. Tomēr jāatzīst, ka esošajos datos novērojamas nepilnības, kas pilnībā neastpoguļo visu materiālu plūsmu bilanci. Jāņem vērā, ka plāna darbības laikā, īstenojot plānā plānotos pasākumus, būtiski mainīsies atkritumu apjoms, sastāvs, atkritumu šķirošanas, reģenerācijas un pārstrādes atlikumu proporcijas.

Analizējot to ES valstu sniegumu, kurās atkritumu apglabāšanas rādītājs ir tuvs 0%, redzams, ka atkritumu reģenerācija ar enerģijas ieguvu veido 36-60% no radītā nešķirotu sadzīves atkritumu apjoma. **Varam pieņemt, ka, īstenojot visus plānā paredzētos pasākumus, potenciālais NAIK apjoms sastādīs 30-40% no radītā nešķirotu sadzīves atkritumu apjoma.**

Tehniski 15-18% no mājsaimniecību un tiem pielīdzināmiem atkritumiem pēc atbilstošas sagatavošanas ir izmantojami kā kurināmais cementa ražošanai. Pašreiz poligona nodokļu un tarifu atšķirības ES valstu vidū veicina liela apjoma SRF/RDF kurināmā importu Latvijā no citām ES valstīm. Cementa ražotājam SCHWENK Latvija ir faktiski monopola stāvoklis no atkritumiem iegūtā kurināmā reģenerācijai Latvijas teritorijā. SCHWENK Latvija veidotā tarifu politika rada situāciju, kurā vairumam Latvijas atkritumu apsaimniekošanas komersantu SRF/RDF sagatavošanas un transporta izmaksas līdz SCHWENK Latvija reģenerācijas iekārtai Brocēnos ir pielīdzināmas dabas resursu nodokļa likmei par atkritumu apglabāšanu. Tāpēc ir būtiski, lai Latvijā pārādītos citi tirgus dalībnieki, kas var piedāvāt reģenerācijas iekārtu jaudas, nodrošinot reģenerāciju plašākam kurināmā kvalitātes spektram nekā tas iespējams cementa ražošanas procesā.

Atbilstoši AAL definīcijai atkritumu reģenerācija ir jebkura darbība, kuras galvenais rezultāts ir atkritumu lietderīga izmantošana ražošanas procesos vai tautsaimniecībā, aizstājot ar tiem citus materiālus, kuri būtu izmantoti attiecīgajai darbībai, vai atkritumu sagatavošana šādai izmantošanai. Atkritumu reģenerācijas kodi noteikti MK 2011.gada 26.aprīļa noteikumu Nr. 319 "Noteikumi par atkritumu reģenerācijas un apglabāšanas veidiem" 1.pielikumā, tie ietver plašu atkritumu apsaimniekošanas darbību spektru.

Nozīmīga ir atkritumu pārstrāde, kas atbilstoši AAL definīcijai ir atkritumu reģenerācijas darbība, kurā atkritumu materiālus pārstrādā produktos, materiālos vai vielās atbilstoši to sākotnējam vai citam izmantošanas veidam, ietverot organisko materiālu pārstrādi un izņemot atkritumos esošās enerģijas reģenerāciju un tādu materiālu izgatavošanu, kuri tiks izmantoti par kurināmo vai izrakto tilpju aizbēršanai. Tomēr informācija par pārstrādes iekārtām, kas atrodas plānā iekļautajās pašvaldībās, netiks iekļauta dokumentā, jo, neviena pārstrāde nevar tikt realizēta tikai ar konkrētu pašvaldību teritorijā esošiem izejvielu daudzumiem. Piemēram, Latvijā atpazīstamā AS PET Baltija plastmasas pārstrādes rūpnīca, kas arī izvietota VLAAR (Rūpniecības ielā 24, Jelgavā), tikai 2% rūpnīcas darbībai nepieciešamo izejvielu apjoma ir savākusi Latvijā, pārējais iepakojums ticis ievests no ārvalstīm¹⁰⁶. Līdzīgi darbojas plastmasu pārstrādes rūpnīca Rūpnīcu ielā 4, Olainē – SIA Nordic Plast¹⁰⁷, kas ir viens no vadošajiem otrreizējo izejvielu pārstrādes uzņēmumiem Baltijā, kas pārstrādā LDPE, HDPE un PP izstrādājumus. 2023. gada martā tika atklāta "CleanR" plastmasas pārstrādes rūpnīca, kas specializējas LDPE, HDPE un PP otrreizējā pārstrādē, ražojot HDPE pārslas un granulas, kā arī LDPE granulas ar kopējo jaudu līdz 1000 t/mēnesī.

Tāpat nav konkrētas informācijas, kur tieši ir notikusi dalīti vākto un atšķirotu izejvielu pārstrāde, jo atkritumu apsaimniekotāji strādā pēc tirgus pieprasījuma principa un pārstrādes

¹⁰⁶ Dienas Bizness. *Vai poligoni nākotnē tiešām nodarbosies ar atkritumu pārstrādi?* 2022. gada 3. janvāris. <https://www.db.lv/zinas/vai-poligoni-nakotne-tiesam-nodarbosies-ar-atskritumu-parstradi-505759> (skatīts 2023. gada jūnijā).

¹⁰⁷ Nordic Plast. *Pārstrādes process.* <https://www.nordicplast.lv/lv/noderiga-informacija/parstrades-process/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

darbības var veikt Latvijā, ja ir pieejamas konkrētā materiāla pārstrādes jaudas, vai tas var tikt nosūtītas uz ārvalstīm, kā tas bieži notiek ar dažādiem iepakojuma un videi kaitīgu preču veidiem. Publiski pieejamos datus nav atrodama informācija, cik lielā mērā ir veiktas reģenerācijas darbības, tostarp pārstrāde, attiecībā uz katras pašvaldības teritorijā radītajiem atkritumiem. Līdz ar to nav iespējama sasaistes izveide starp radīto atkritumu daudzumu katrā no plānā iekļautajām pašvaldībām un šo atkritumu pārstrādes līmeni.

Pēc plānā iekļautajās pašvaldībās strādājošo atkritumu apsaimniekotāju sniegtajiem datiem to darbības efektivitāte pieaug: 2021.gadā 31,4% no SIA Eco Baltia vide apsaimniekotā atkritumu apjoma tika atkārtoti izmantoti vai pārstrādāti. Salīdzinot ar 2020. gada rezultātiem, otrreizējo izejvielu šķirošana un pārstrāde palielinājusies par 4,4%¹⁰⁸.

Savukārt pēc LVĢMC datiem¹⁰⁹ no 1 900 177,763 tonnām (kopējā radītā sadzīves (nebīstamo) atkritumu daudzuma) 2021. gadā kopējais pārstrādes apjoms 2021. gadā sastāda 1 219 312,19 tonnas jeb 64,17 %. Ņemot vērā plānā iekļauto pašvaldību centrālo izvietojumu un tās sniegtās loģistikas priekšrocības, kā arī spēju akumulēt pietiekamus atkritumu daudzumus, ar ko Pierīgas AAR atšķiras no citiem atkritumu reģioniem, var pieņemt, ka tieši šī reģiona pašvaldībās radītie atkritumi ir bijuši tie, kas devušu lielu ieguldījumu pārstrādes augstā procenta sasniegšanā.

Attiecībā uz pārtikas atkritumiem un to reģenerāciju VLAAR atbilstoši PVD reģistram¹¹⁰ darbojas virkne biogāzes ražošanas uzņēmumu, taču tikai trijos no tiem kā izejviela tiek izmantota cepšanā lietota eļļa vai citi pārtikas atkritumi, ko savāc no pārtikas ražošanas un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem (skat. 3.6.2.1. tabulu). Atļauja B kategorijas piesārņojošās darbībai Nr. RI17IB0025 ir izdota tikai SIA Ķeizarsils, kas 2022. gada valsts statistiskajā pārskatā norādījis biogāzes ieguvei reģenerēto pārtikas un bioloģisko atkritumu daudzumu – vairāk nekā 9092 tonnu. Pārējās izejvielas biogāzes ražošanai 8474 tonnu apmērā ir dzīvnieku mēsli un notekūdeņu dūņas. SIA Ķeizarsils saņemtā Atļauja B kategorijas piesārņojošās darbībai Nr. RI17IB0025 pieļauj arī atkritumu klases 200201 *Bioloģiski noārdāmi atkritumi* reģenerāciju ar kodu R3D (reģenerācijas kods atbilstoši MK noteikumiem Nr. 319) ierobežotā apjomā - 500 t/g.

SIA Ekorima atļaujas B kategorijas piesārņojošās darbībai Nr. VA12IB0014 darbība ir apturēta ar 2019. gadu; SIA Sidgunda BIO nav saņēmusi šāda veida piesārņojošās darbības atļauju, līdz ar to datu par izmantoto pārtikas atkritumu daudzumiem nav zināmi.

¹⁰⁸ Eco Baltia vide. *SIA Eco Baltia vide pērn turpināja stabili izaugsmi, būtiski kāpinot arī apgrozījumu*. 2022. gada 25. augusts. <https://www.ecobaltiavide.lv/blog/sia-eco-baltia-vide-pern-turpinaja-stabilu-izaugsmi-butiski-kapinot-ari-apgrozijumu/> (skatīts 2023. gada jūnijā).

¹⁰⁹ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. *Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g.* Rīga: LVĢMC, 2022.

¹¹⁰ Pārtikas un veterinārais dienests. *PVD reģistri*. 2023.

3.6.2.1. tabula. Biogāzes ražošanas uzņēmumi pēc PVD datiem

Reg. numurs	Uzņēmums	Adrese	Kategorija*	Produktu veidi	Izejvielas
A 066811	SIA Ķeizarsils	"Jaunbajāri", Salaspils pagasts, Salaspils novads, LV- 2169	2/3	Biogāze, biogāzes ražošanas atlikumi	kūtsmēsli cepšanā izmantotas eļļas, piena ražošanas atlikumi, agrākā pārtika
A 053937	SIA Ekorima	"Veckļaviņas", Lēdurgas pagasts, Siguldas novads, LV- 4012	2/3	Biogāze, biogāzes ražošanas atlikumi	kūtsmēsli, piena ražošanas atlikumi
A 057785	SIA Sidgunda Bio	"Niedras Bio", Mālpils pagasts, Siguldas novads, LV- 2152	2/3	Biogāze, biogāzes ražošanas atlikumi	kūtsmēsli, cepšanā izmantotas eļļas, zivju eļļas - ūdens maisījums

* 2. vai 3. kategorija, kurai uzņēmums ir atzīts saskaņā ar Regulu Nr. 1069/2009

Atbilstoši PVD reģistram "Blakusproduktu un atvasināto produktu lietotāji īpašiem nolūkiem"¹¹¹ pārtikas ražošanas atlikumus izmanto 8 uzņēmumi (dzīvnieku patversmes, biedrības u.c.), no kuriem lielākais ir Rīgas valstspilsētas SIA Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs, kuri dzīvnieku pārtikā izmanto blakusproduktus un agrāko pārtiku.

Nav paredzams, ka reģenerācijas iekārtu biogāzes ražošanai uz pārtikas atlikumu vai citu bioloģiski noārdāmu atkritumu izmantošanas bāzes skaits tuvākajā nākotnē varētu pieaugt un veidotos papildu pieprasījums pēc šī veida atkritumiem.

3.6.3. Apglabāšana

Plānā iekļautās pašvaldības apkalpo viens atkritumu poligons – Getliņi (Kaudzīšu iela 57, Rumbula, Stopiņu pagasts, Ropažu novads). Getliņu poligona darbības pamatā ir atļauja A kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. RI10IA0002¹¹² (turpmāk – atļauja Nr. RI10IA0002), kas pēdējo reizi ir pārskatīta 2022. gada 9. novembrī. Tieši šī atļauja nosaka poligona darbības paņēmienus un tos atkritumu veidus, ko poligona apsaimniekotājam SIA Getliņi Eko ir atļauts pieņemt un apglabāt poligonā.

Kopumā apglabāti 99 sadzīves un inerto atkritumu veidi, kopējais apglabātais daudzums veido 148 916.2 tonnas. Informācija par poligonā Getliņi apglabātajiem atkritumiem 2021.gadā pieejama 7. pielikumā. No datiem var secināt, ka 2021.gadā poligonā ir apglabāta daļa atkritumu, kas noteikti varēja atgriezties tautsaimnieciskajā apritē – dalīti vāktie materiāli (1501

¹¹¹ Pārtikas un veterinārais dienests. *PVD reģistri*. 2023.

¹¹² Valsts vides dienests. *Atļauju un licenču meklētājs*. SIA Getliņi EKO. https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlajas-un-licences/atlauju-un-licencu-mekletajs/?company_name=SIA+getlini+Eko&company_code=&s=1 (skatīts 2023. gada jūnijā).

un 2001 grupa), bioloģiskie organiskās izcelsmes atkritumi, kam piemērotāka būtu bioloģiskā pārstrāde vai reģenerācija, taču to apglabāšana liecina, ka atkritumu apsaimniekotāji nav raduši iespēju tos nodot pārstrādei vai reģenerācijai.

Daļa atkritumu ir atpazīstami pēc klases 191212, tie apglabāšanā ir nonākuši pēc sākotnējās sagatavošanas apglabāšanai poligona Getliņi teritorijā esošajā šķirošanas rūpnīcā, ko apsaimnieko SIA Vides resursu centrs; tādu ir vairāk nekā 1/3 daļa no apglabātā daudzuma jeb vairāk nekā 55 tūkstoši tonnu. Mazāk par 20 tūkstošiem tonnu ir apglabāti arī nešķiroti sadzīves atkritumi (klase 200301), kam bija nepieciešama sākotnēja sagatavošana apglabāšanai. Šī situācija, iespējams, skaidrojama ar šķirošanas līnijas profilaksi vai citiem apstākļiem.

3.7. Valsts vides dienesta konstatētie pārkāpumi atkritumu apsaimniekošanas jomā

Saistībā ar atkritumu apsaimniekošanu VVD 2021. - 2023. gada periodā veicis 36 pārbaudes A kategorijas piesārņojošās darbības atļauju saņēmumu uzņēmumu 23 objektos¹¹³. Pēc pārbažu rezultātiem VVD lēmis par administratīvā pārkāpuma uzsākšanu 4 objektos (SIA All Recycling, Granīta iela 31 k-5, Acone, Salaspils novads; SIA Corvus Company, Daugavgrīvas šoseja 7D, Rīga; SIA Uzvara-Strauti, "Strauti", Gailīšu pagasts, Bauskas novads; SIA Gaižēni, "Brūveri", Brunavas pagasts, Bauska novads). Tāpat VVD lēmis par atļaujas nosacījumu piespiedu izpildes uzsākšanu 5 objektos (SIA All Recycling, Granīta iela 31 k-5, Acone, Salaspils novads; SIA Corvus Company, Daugavgrīvas šoseja 7D, Rīga; SIA Eko Osta, Tvaika iela 39, Rīga; SIA Kronospan, Daugavgrīvas šoseja 7B, 7 k-1, 7J un 7, Rīga; SIA Uzvara-Strauti, "Strauti", Gailīšu pagasts, Bauskas novads) (skat. 8. pielikumu).

VLRAAP iekļauto pašvaldību teritorijās veiktas 174 Lielrīgas RVP un 53 Zemgales RVP pārbaudes B kategorijas piesārņojošās darbības atļauju saņēmumu uzņēmumu objektos. Pārbažu rezultātā VVD lēmis par 21 administratīvā pārkāpuma procesu uzsākšanu un 31 piespiedu līdzekļa piemērošanu (piespiedu izpildi un piespiedu naudu). Visvairāk pārkāpumu konstatēts metālapstrādes uzņēmumu un autoservisu darbībā – pārkāpumi saistīti ar saņemto atļauju nosacījumu neievērošanu vai darbību bez atļaujām. No komersantiem, kam ar pašvaldībām noslēgti līgumi par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanu, VVD pārkāpumus konstatējis pilnsabiedrības Lautus Vide teritorijā, kas atrodas adresē "Gurnicas", Ķekavas novadā (skat. 9. pielikumu).

¹¹³ Valsts vides dienests. *Ziņojumi par A, B un C iekārtu pārbaudes rezultātiem*. 2023.

4. Prognoze par atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā plānā ietverto atkritumu plūsmu attīstību plāna darbības laikā

Atkritumu kvantitatīvo rādītāju jeb apjoma prognoze laika periodam no 2023. – 2028. gadam sagatavota balstoties uz atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēju datiem LVĢMC valsts statistikas pārskatā Nr.3 - Atkritumi par faktiskajiem apsaimniekoto atkritumu apjomiem iepriekšējo 10 gadu laikā. Datus analizētas cēloņsakarības un tendences, kuras izteiktas pieņēmumos un projicētas turpmākajos gados. Analīzē izmantoti AAVP2028. gadam un 2020. gada VARAM pasūtītajā pētījumā “Investīciju vajadzību izvērtējums atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021. - 2028. gadam izstrādei”¹¹⁴ ietvertie dati un vērtējumi. Pilnīgai ainai par atkritumu apsaimniekošanu būtu nepieciešami dati arī par māsaimniecībās radīto atkritumu apjomu, taču tādi nav pieejami, tāpēc izmantoti atkritumu apsaimniekotāju sniegtie dati, kuri tiek apkopoti iepriekšminētajā valsts statistikas pārskatā. Prognozes sagatavošanā pieņemts, ka radītais atkritumu apjoms ir vienāds ar savākto atkritumu apjomu.

4.1. Iedzīvotāju skaits

Iedzīvotāju skaita prognozēšanai tiek izmantoti reģionā iekļauto pašvaldību dati, ko tās izmantojušas pašvaldību plānošanas dokumentos (skat. 4.1.1. tabulu).

4.1.1. tabula. Datu prognozes pašvaldību plānošanas dokumentos

Ādažu novada Attīstības programmas 2021.-2027.gadam.	Iedzīvotāju skaits periodā no 2015. līdz 2021.gadam pieauga vidēji par 3,72 % gadā. Turpmāku prognožu nav.
Bauskas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2035. gadam	Prognozējams, ka desmit gadu laikā no 2020. līdz 2030. gadam gan novados, gan pilsētās iedzīvotāju skaits samazināsies vidēji par 12-15%.
Ķekavas novada Attīstības programma 2021.-2027.gadam.	Iedzīvotāju skaits laikā no 2011. līdz 2021.g. pieaudzis par 8,2% jeb 0,8% gadā. Prognozēts turpmāks pieaugums.
Mārupes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022.-2034. gadam	2021. gada sākumā 36 686 iedzīvotāji (PMLP dati), kas ir 1,77% no Latvijas kopējā iedzīvotāju skaita. Iedzīvotāju vidējais blīvums – 1,05 iedz./ha. Mārupes novads ir novads ar straujāko iedzīvotāju skaita pieaugumu – 5,24% 2020.gadā, kā arī jaunākais iedzīvotāju vecuma ziņā (vidējais vecums: 33 gadi). Iedzīvotāju skaits novadā, visdrīzāk, turpinās stabili pieaugt, 2040. gadā pārsniedzot 45 000 iedzīvotājus.
Ogres novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022.–2034. gadam	Iedzīvotāju skaits Ogres novada teritorijā no 2016. līdz 2021. gadam kopumā ir samazinājies par 2,1 %, pēdējos trīs gadus tas ir gandrīz nemainīgs, ar mērenu kritumu 0,07 % - 0,35 % robežās. Plānā nav izteikta nākotnes

¹¹⁴ SIA Geo Consultants. *Investīciju vajadzību izvērtējums Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021. - 2028. gadam izstrādei*. VARAM, 2020.

	prognoze, bet minēts, ka iedzīvotāju skaits nākotnē varētu pieaugt.
Olaines novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2030.gadam un Olaines novada pašvaldības izglītības attīstības stratēģija 2023. - 2028. gadam	Pēdējo 23 gadu laikā iedzīvotāju skaits novadā ir samazinājies par 0,5%, taču pēdējo 5 gadu laikā (līdz 2012.g.) tas ir palielinājies par 7,8%. Periodā no 2012. līdz 2022. gadam faktiskais iedzīvotāju skaits samazinājies par 0,25%, lai gan periodā no 2017. līdz 2022. vērojams 2,39% pieaugums. Prognozēts iedzīvotāju skaita pieaugums par 0,16-0,52% gadā līdz 2030.gadam.
Ropažu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022.-2038. gadam	Līdz 2038. gadam prognozēts iedzīvotāju skaita pieaugums par 1,18% gadā.
Rīgas attīstības programma 2022.–2027.gadam	Samazinājums no 639630 iedzīvotājiem 2016.gadā līdz 637539 optimistiskajā un 634985 pesimistiskajā prognozē 2030.gadam. Pierīgā – pieaugums no 366347 iedzīvotājiem 2016.gadā līdz 397019 iedzīvotājiem pesimistiskajā un līdz 405188 iedzīvotājiem optimistiskajā prognozē 2030.gadā.
Salaspils novada Attīstības programma 2012.-2018.gadam	Laika posmā no 2014. līdz 2018. gadam Salaspils novadā iedzīvotāju skaits ir pieaudzis par 2.9%, plānā prognozēts turpmāks pieaugums.
Siguldas novada Attīstības programma 2021.-2027.gadam	2019. gada sākumā iedzīvotāju skaits Siguldas pilsētā bija 11 619, 2021. gadā tas palielinājies līdz 14 396 iedzīvotājiem. Neskatoties uz iedzīvotāju skaita izaugsmi pilsētā, tiek prognozēts, ka tas tomēr nespēs pilnībā kompensēt pārējai apvienotā novada teritorijai raksturīgo mēreno depopulāciju un līdz 2030. gadam iedzīvotāju skaits Siguldas novadā var sarukt vai saglabāties aptuveni tādā pašā apmērā, kā līdz šim (t.i. 32 911 iedzīvotāju līmenī atbilstoši 1.1. tabulas datiem).

Lai gan vairumā Pierīgas pašvaldību vērojams iedzīvotāju skaita pieaugums, visticamāk, tas skaidrojams ar iekšējo migrāciju, turklāt no Rīgas. Līdz ar to valsts statistika par Rīgu un Pierīgu uzrāda stabilu iedzīvotāju skaita samazinājumu VLAAR pašvaldībās. Laika periodam no 2022. gada līdz 2028. gadam prognozētais iedzīvotāju skaita samazinājums atbilst iepriekšējo 10 gadu vidējai tendencei un, izmantojot LR PMLP datus¹¹⁵, ir -1,53%. Šie dati ir izmantoti kā bāzes rādītāji iedzīvotāju skaita un atkritumu apjoma prognozei līdz 2028. gadam.

¹¹⁵ Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. *Fizisko personu reģistrs*. 2023.

4.1.2. tabula. Iedzīvotāju skaits gada sākumā¹¹⁶

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Latvija	2 023 825	2 001 468	1 986 096	1 968 957	1 950 116	1 934 379	1 919 968	1 907 675	1 893 223	1 875 757
Rīga	643 615	643 368	641 007	639 630	641 423	637 971	632 614	621 120	614 618	605 802
Ādažu (un Carnikavas) novads	16 872	17 026	17 219	17 382	19 069	19 810	20 129	20 668	21 134	21 944
Bauskas (un Iecavas, Rundāles, Vecumnieku) novads	46 147	45 474	44 917	44 238	43 262	42 785	42 306	42 196	41 755	41 392
Kekavas (un Baldones) novads	27 810	27 735	28 065	28 161	28 012	28 527	29 166	29 639	30 077	30 561
Mārupes (un Babītes) novads	26 174	26 578	27 541	28 448	28 640	29 806	30 711	31 721	32 824	34 431
Ogres (un Lielvārdes, Keguma, Ikšķiles) novads	60 437	59 831	59 490	58 755	58 038	57 835	57 692	57 656	57 617	57 591
Olaines novads	19 849	19 720	19 718	19 685	19 487	19 409	19 499	19 511	19 705	19 953
Ropažu (un Garkalnes, Stopiņu, Vangažu) novads	28 443	28 211	28 230	28 204	28 376	28 915	29 487	30 606	31 697	33 036
Salaspils novads	22 314	22 088	22 208	22 209	22 291	22 555	22 659	22 738	22 868	23 148
Siguldas novads	27 948	28 114	28 522	28 581	28 590	28 713	29 380	29 847	32 477	32 767
Viduslatvijas AAR, bez Rīgas	275 994	274 777	275 910	275 663	275 765	278 355	281 029	284 582	290 154	294 823
Viduslatvijas AAR	919 609	918 145	916 917	915 293	917 188	916 326	913 643	905 702	904 772	900 625
Viduslatvijas AAR iedzīvotāju skaita izmaiņas	-5 970	-1 464	-1 228	-1 624	1 895	-862	-2 683	-7 941	-930	-4 147

4.2. Radīto sadzīves atkritumu apjomi

Valsts statistikas pārskata¹¹⁷ apkopotie dati (skatīt 4.2.1. tabulu) par radīto atkritumu apjomiem teritoriālā griezumā norāda, ka kopš 2016. gada VLAAR teritorijā radīto sadzīves atkritumu īpatsvars no kopējā valstī radītā SA daudzuma ir stabili ~45%. Vērtējot SA apjomu izmaiņu dinamiku, vērojams, ka pakāpeniska apjoma pieauguma vietā (vērojams līdz 2017. gadam) pēdējos gados ir bijis ievērojams kopējā radītā SA apjoma samazinājums, tomēr mājsaimniecību radītais atkritumu apjoms ir turpinājis pakāpeniski pieaugt, līdzīgi kā ir turpinājis pieaugt iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (izņemot 2019.-2020.gada periodu) – par spīti COVID-19 izplatības ierobežojumu un ģeopolitiskās situācijas izraisītajiem izaicinājumiem.

Lai gan AAVP2028 radīto sadzīves atkritumu apjomam prognozēts vidēji 2% pieaugums gadā, pagaidām dati neapstiprina šādu prognozi. Papildu vērtējams faktors par sliktu pieauguma prognozi ir atkritumu apsaimniekošanas maksa, kas kopš 2017. gada ir būtiski pieaugusi saskaņā ar DRN likmes pieaugumu par sadzīves atkritumu poligonos noglabājamo atkritumu vienību. DRN likme sadzīves un ražošanas atkritumu, kas nav bīstami, noglabāšanai SA poligonos pakāpeniski pieaugusi no 25 EUR/t 2017. gadā līdz 95 EUR/t 2023. gadā.

Radīto atkritumu apjoma izmaiņas galvenokārt saistāmas ar iedzīvotāju demogrāfiskajiem rādītājiem un labklājības līmeni jeb ienākumiem uz vienu iedzīvotāju. Vispārēji pieņemts, ka palielinoties ienākumiem uz vienu iedzīvotāju, palielinās arī radīto atkritumu daudzums. Tomēr analizējot OECD apkopotos dalībvalstu datus¹¹⁸ par sadzīves atkritumu radīšanas apjomiem uz vienu iedzīvotāju, novērojams, ka vairumā Austrumeiropas valstīs šis rādītājs pakāpeniski pieaug, savukārt Rietumeiropas valstīs – galvenokārt svārstās vai samazinās arī tad, ja iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju turpina pieaugt. Tāpat vērojams, ja OECD dalībvalstu vidējais rādītājs laika gaitā saglabājas konstanti ap 500 – 540 kg/gadā uz iedzīvotāju. Šis novērojums liek secināt, ka sasniedzot noteiktu labklājības līmeni, radīto atkritumu daudzums uz iedzīvotāju neturpina pieaugt un nebūtu pamatoti uzskatīt, ka Latvija šajā ziņā varētu būt izņēmums un šajā rādītājā būtiski pārsniegtu OECD vidējo.

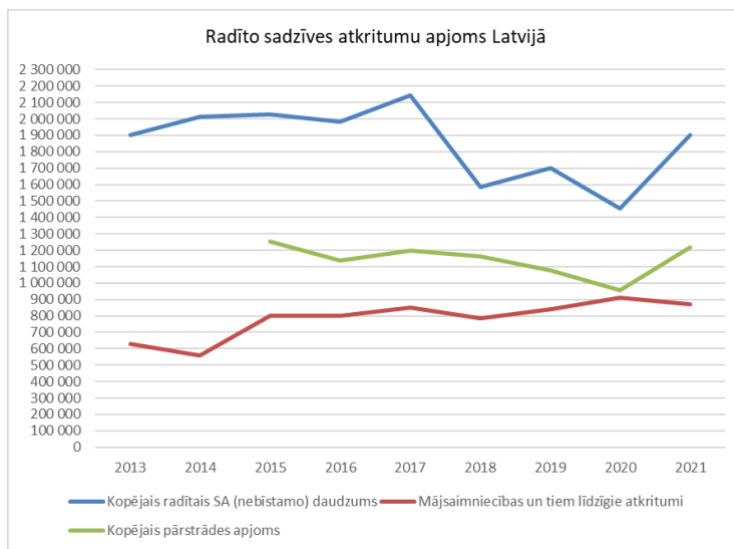
¹¹⁶ Oficiālās statistikas portāls. *Iedzīvotāju skaits gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji reģionos, pilsētās un novados 1967 - 2022*. 2023.

¹¹⁷ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. *Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g.* Rīga: LVĢMC, 2022.

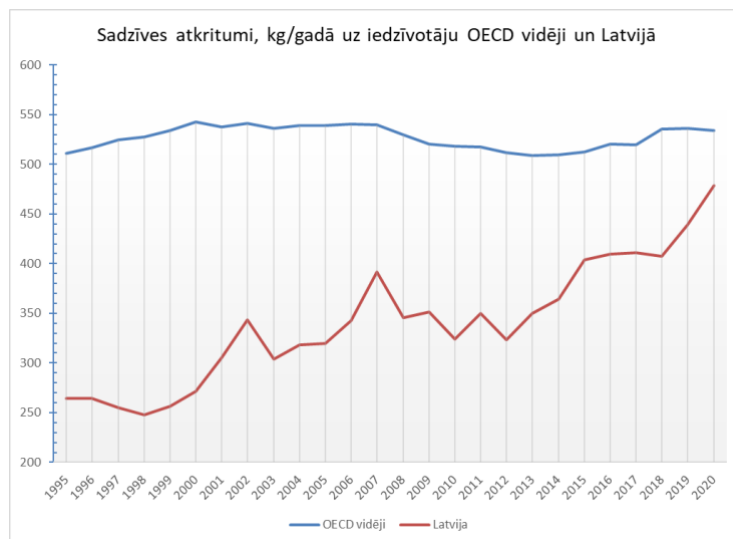
¹¹⁸ OECD. *Sadzīves atkritumi*. 2023. <https://data.oecd.org/waste/municipal-waste.htm> (skatīts 2023. gada jūlijā).

4.2.1. tabula. Radīto sadzīves atkritumu daudzums 2021. gadā Latvijā, t

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kopējais radītais SA (nebīstamo) daudzums	1 902 007	2 013 696	2 028 351	1 980 276	2 141 215	1 587 737	1 698 708	1 455 927	1 900 178
Mājsaimniecības un tiem līdzīgie atkritumi	627 393	560 227	798 121	802 474	850 677	785 074	840 942	908 960	869 286
Kopējais pārstrādes apjoms			1 251 665	1 137 928	1 197 147	1 164 884	1 078 617	955 007	1 219 312



4.2.1. attēls. Radīto sadzīves atkritumu apjoms Latvijā



4.2.2. attēls. Sadzīves atkritumu vidējais daudzums OECD un Latvijā, kg/iedz.¹¹⁹

Tā kā 3. nodaļā ir nonākts pie secinājuma, ka ne valsts statistiskā pārskatā pieejamie dati, ne pašvaldību aptaujā iegūtie dati nesniedz pilnvērtīgu informāciju par radīto sadzīves atkritumu daudzumu VLAAR pašvaldībās, tiek izmantoti aprēķini, lai nonāktu pie atkritumu daudzuma rādītājiem.

¹¹⁹ OECD. *Sadzīves atkritumi*. 2023. <https://data.oecd.org/waste/municipal-waste.htm> (skatīts 2023. gada jūlijā).

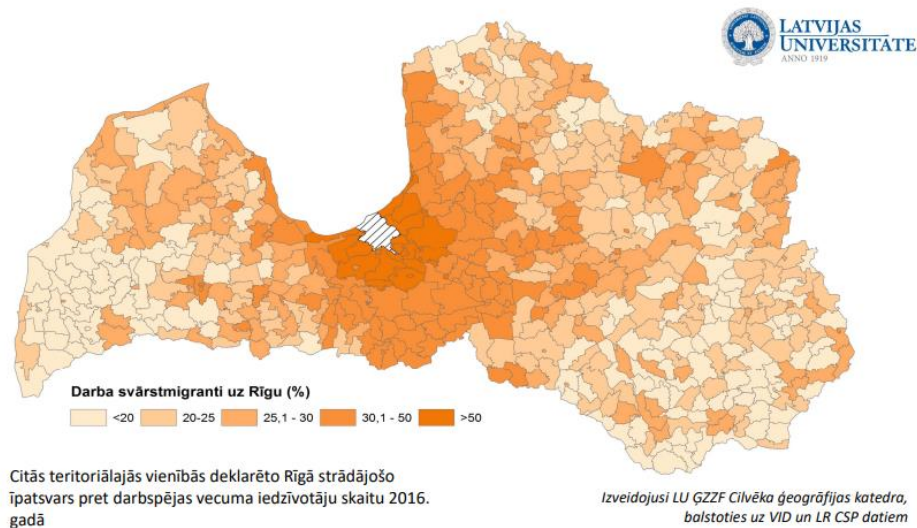
Attiecīgi prognozēts, ka mājsaimniecību un tām līdzīgo atkritumu apjoms VLAAR no 2022. līdz 2028. gadam pieaugs par 10,17%. Prognozētie iedzīvotāju skaita un radīto atkritumu apjomi pa gadiem līdz 2028. gadam apkopoti 4.2.2. tabulā.

4.2.2. tabula. Iedzīvotāju skaita un radīto atkritumu apjoma prognoze Viduslatvijas AAR līdz 2028. gadam

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Kopējais radītais SA (nebīstamo) daudzums, Viduslatvijas AAR	835 405	852 733	869 969	887 112	891 958	890 611	889 263
Mājsaimniecības un tiem līdzīgie atkritumi, Viduslatvijas AAR	475 838	493 166	510 402	527 544	532 391	531 044	529 696
Iedzīvotāju skaits, Viduslatvijas AAR	995 891	993 396	990 900	988 405	985 909	983 414	980 919
SA apjoms uz vienu iedzīvotāju kg/gadā	478	496	515	534	540	540	540

Tāpat jāņem vērā atkritumi, kas rodas svārstmigrācijas rezultātā. 4.2.3. attēlā redzams, ka svārstmigrācija visvairāk notiek VLAAR ietvaros, ārpus VLAAR robežām visvairāk iedzīvotāju ierodas Rīgā no Rīgas līča piekrastes zonām. Suburbanizācijas un transporta infrastruktūras attīstības rezultātā pieaug iedzīvotāju ikdienas mobilitātes apjomi¹²⁰. Būtisks teritorijas pieaugums saistīts ar Salacgrīvas novada pievienošanu Rīgas aglomerācijai. Valsts galvenā autoceļa A1 rekonstrukcija ļāvusi Rīgas svārstmigrācijas tieses areālam paplašināties līdz Igaunijas robežai. Konstatēts arī aglomerācijas teritorijas sarukums attiecībā pret atsevišķām teritoriālām vienībām – tas skaidrots ar Jelgavas nozīmes pieaugumu, piesaistot reģionālās svārstmigrācijas plūsmas un mazinot Rīgas ietekmi.

Rīgā kopējais strādājošo skaits ir aptuveni 433 000. No tiem 86 000 strādā Rīgā un dzīvo citur, bet apmēram 29 700 dzīvo Rīgā, bet strādā citur. Tas nozīmē, ka ievērojams atkritumu apjoms tiek radīts un atstāts ne savas dzīves vietas pašvaldībā. Tādējādi visvairāk palielinās Rīgas valstspilsētas atkritumu daudzums¹²¹.



4.2.3. attēls. Svārstmigrācija uz Rīgu no citām administratīvajām vienībām¹²²

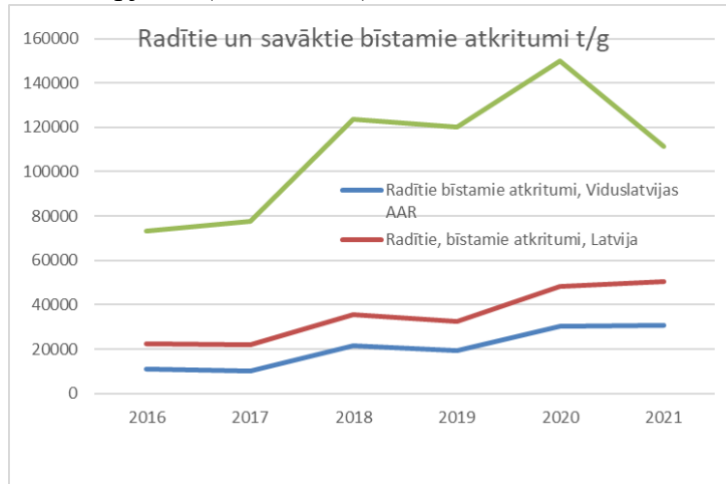
¹²⁰ Jānis Krūmiņš, Toms Skadiņš, Māris Bērziņš, Margarita Kairjaka, Gvido Seki. Rīgas svārstmigrācijas areāla attīstība.

¹²¹ Daina Indriksone, Līga Pakalna, Ingrīda Brēmere. *Ikdienas mobilitātes attīstības plāns 2021.-2027. gadam*. 2021. https://www.bef.lv/wp-content/uploads/2021/05/SUMBA_mob.att-plans_11.05.2021_FINAL.pdf (skatīts 2023. gada augustā).

¹²² Zaiga Krišjāne, Māra Zīra. *Rīgas aglomerācija – vai tikai iedzīvotāju mobilitāte?* 2018.

4.3. Radītie bīstamie atkritumi

Atbilstoši valsts statistiskajam pārskatam¹²³ radīto bīstamo atkritumu apjoms VLAAR pēdējo 5 gadu laikā sastāda ~20-30 tūkst. tonnu gadā, kas ir ~60% no kopējā gada laikā Latvijā radītā bīstamo atkritumu apjoma (4.3.1. attēls).



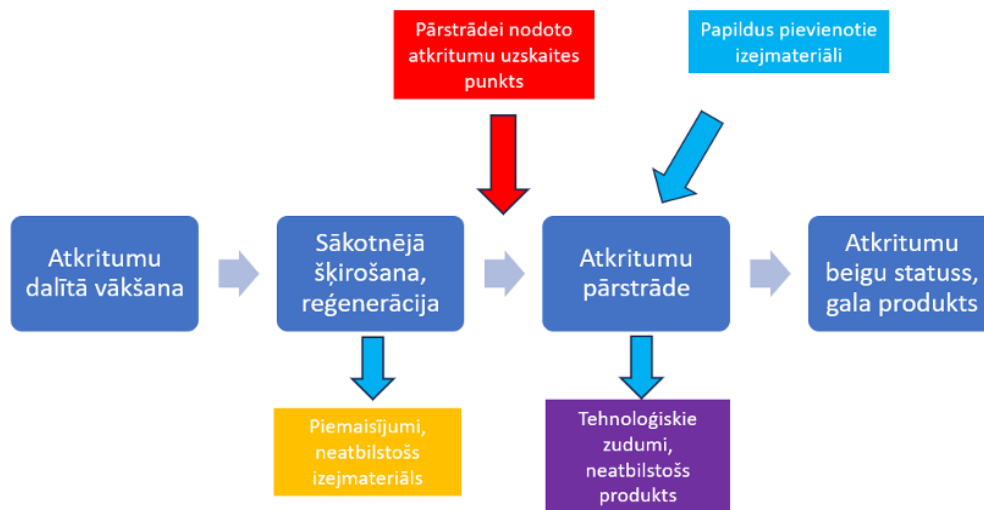
4.3.1. attēls. Radītie un savāktie bīstamie atkritumi, t/g¹²⁴

¹²³ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g. Rīga: LVĢMC, 2022.

¹²⁴ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2021.g. Rīga: LVĢMC, 2022.

5. Mērķa rādītāji attiecībā uz radīto atkritumu daudzumu, pārstrādi, reģenerāciju un apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanu

VLAAR plāna darbības periodā normatīvos aktos noteiktie būtiskākie sasniedzamie kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji attiecībā uz radīto atkritumu daudzumu, pārstrādi, reģenerāciju un apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanu ir uzskaitīti plāna 2. nodaļā. Izvērsti mērķu uzskaitījums skatāms 10. pielikumā.



5.1. attēls. Atkritumu sistēmas darbība

Pašreizējā atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstības stadijā vislielāko ietekmi uz reģionā noteikto sadzīves atkritumu pārstrādes un atkārtotas izmantošanas mērķu sasniegšanu plāna īstenošanas periodā sniedz sekojoši pasākumi (prioritārā secībā):

- bioloģisko atkritumu dalītā vākšana pārstrāde, t.sk. mājkompostēšana;
- pārstrādei derīgu atkritumu nošķirošana no nešķiroto sadzīves atkritumu plūsmas;
- sadzīves atkritumu (iepakojuma) dalītā vākšana un nodošana pārstrādei;
- izlietotā iepakojuma depozīta sistēmas paplašināšana un attīstība;
- nepārstrādājamu atkritumu reģenerācija ar enerģijas ieguvu;
- preču un lietu sagatavošana atkārtotai izmantošanai.

Pasākumu kopumam ir jānodrošina iespējami optimālākais vides veiktspējas indikatoru rādītāju uzlabojums.

Kvantitatīvie mērķrādītāji var tikt sasniegti tikai tad, ja papildās prognozes un tiek veikti VLRAAP paredzētie pasākumi. Pārstrādes un atkārtotas izmantošanas mērķos ir

ieskaitāms tikai tas atkritumu apjoms, kas tiek nodots materiālu pārstrādei vai atkārtoti izmantots, tas attiecas arī uz dalīti savāktajiem sadzīves atkritumiem – dalīti savāktos sadzīves atkritumu daudzums, kas nav izmantojams pārstrādei un tiek nodots reģenerācijai vai apglabāšanai pārstrādes un reģenerācijas mērķos nevar tikt ieskaitīts.

Mērķu sasniegšanas rādītāju noteikšanai tiek izmantoti pieņēmumi:

- 1) radītais sadzīves (mājsaimniecības un tiem pielīdzināmu) atkritumu daudzums uz iedzīvotāju 2022.gadā – 478 kg atbilstoši statistikas datiem, ko izmanto OECD¹²⁵;
- 2) atkritumu sastāvs tiek pieņemts atbilstoši AAVP2028 norādītajam atkritumu sastāvam;
- 3) mērķi, kuru iedalījums nav pieejams pa gadiem, tiek iedalīti proporcionāli pa gadiem.

Bioloģisko atkritumu dalītā vākšana un pārstrāde

Kā liecina vadošo ES valstu praktiskā pieredze, visbūtiskāko ieguldījumu mājsaimniecības atkritumiem pielīdzināmu atkritumu pārstrādes apjomu palielināšanā un apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanā sniedz bioloģisko ADV sistēmas aptveres paplašināšana un šo atkritumu nodošana pārstrādei. Bioloģiski norādāmo atkritumu klātbūtne nešķirotu sadzīves atkritumu plūsmā tajā esošo iepakojumu padara neizmantojamu otrreizējai pārstrādei.

Nešķirotu sadzīves atkritumu sastāvā BNA īpatsvars sastāda vidēji 30-45%, tomēr ne visu BNA proporciju iespējams nodalīt ar ADV sistēmas palīdzību tehnisku ierobežojumu dēļ un iedzīvotāju paradumu dēļ. VLRAAP darbības periodā paplašinot BNA ADV sistēmas aptveri, dalīti savāktam BNA apjomam, kas nodots BNA pārstrādei, būtu jāsasniedz aptuveni **92 000 t** 2027. gadā (skat. 5.1. tabulu). Tas prasīs ne tikai būtiski izvērst uzstādīto BNA konteineru skaitu reģionā, bet arī veicināt iedzīvotāju informēšanu un izglītošanu par atkritumu šķirošanas prasībām un to ievērošanu.

VLRAAP darbības periodā, kāpinot dalīti vāktu bioloģisko atkritumu apjomu, tiks uzlabota BNA pārstrādes galaprodukta – komposta – kvalitāte, kas ļaus lielāku īpatsvaru komposta izmantot tautsaimniecībā ārpus atkritumu apsaimniekošanas sistēmas (apzaļumošanā un augsnes ielabošanā). Papildus tam, iedzīvotājiem aktīvāk iesaistoties gan BNA mājkompostēšanā, gan kopienu komposta izveidē, netiešā veidā tiks samazināts kopējais radītais atkritumu daudzums.

Pārstrādei derīgu atkritumu nošķirošana no nešķirotu sadzīves atkritumu plūsmas

Īstenojot iepriekš minēto pasākumu kopumu, paveras plašākas iespējas pārstrādei derīgu atkritumu nošķirošanai no nešķirotu sadzīves atkritumu plūsmas. BNA klātbūtne sadzīves atkritumos pasliktina pārstrādei derīgo materiālu kvalitāti. Bioloģiskas izcelsmes piemaisījumu samazināšanas nešķirotu sadzīves atkritumu sastāvā dos iespēju šķirošanas stacijām un rūpnīcām iegūt vairāk kvalitatīvāku otrreizējo izejvielu. Plāna darbības laikā ir jāveic organizatoriski un tehniski pasākumi, lai uzlabotu sadzīves bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas darbību, kas samazinās bīstamo atkritumu nonākšanu nešķirotu sadzīves atkritumu šķirošanas un mehāniskās pārstrādes iekārtās. Atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjoma mērķa rādītāja praktiska sasniegšana (2025. gadā – 55%) prasīs aktīvu visas sabiedrības patēriņa un atkritumu šķirošanas paradumu

¹²⁵ OECD. *Sadzīves atkritumi*. 2023. <https://data.oecd.org/waste/municipal-waste.htm> (skatīts 2023. gada jūlijā)

izmaiņas, jo šis rādītājs ir piesaistīts radītā sadzīves atkritumu daudzuma proporcijai. Pasākumi kopējā radītā atkritumu daudzuma samazināšanai tiešā veidā neietekmēs radītā un pārstrādei nodotā sadzīves atkritumu daudzuma savstarpējo proporciju (%).

Sadzīves atkritumu (iepakojuma) dalītā vākšana un nodošanai pārstrādei

Iepakojuma ADV sistēmas paplašināšanai un attīstībai iepakojuma veidiem, ko neaptver depozieta sistēma, ir būtiska loma apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanai un iepakojuma atkārtotai izmantošanai. Salīdzinot ar labo praksi gan atsevišķos Latvijas reģionos, gan ar labākajiem piemēriem ES valstīs, VLAAR līdz šim nav pietiekami plaši aptverta iepakojuma (papīra, plastmasas, stikla, metāla) ADV mājsaimniecībās. Liels potenciāls iepakojuma ADV sistēmas paplašināšanai VLAAR ir tad, ja tiek paplašināts individuālo privātmāju ADV konteineru pārklājums ārpus Rīgas un citu reģiona pilsētu aglomerāciju teritorijās. Veicot plašus sabiedrības informēšanas un pakalpojuma piedāvājuma veicināšanas pasākumus, plāna darbības laikā iespējams sasniegt dalīti savāktā iepakojuma apjomu **18-20%** no kopējā VLAAR radītā sadzīves atkritumu apjoma.

Izlietotā iepakojuma depozieta sistēmas paplašināšana un attīstība

VLAAR izlietotā iepakojuma depozieta sistēmai ir salīdzinoši laba aptvere, salīdzinot ar pārējiem Latvijas reģioniem. No 2023. gada sistēmā ir iekļautas atsevišķas jaunas iepakojuma kategorijas, kas uzlabos pārstrādei un atkārtotai izmantošanai nodotā iepakojuma apjoma rādītājus plāna pārskata periodā. Labākās prakses piemēri ES dalībvalstīs uzrāda vidēji līdz **75%** savākšanas īpatsvaru no tirgū laistā apjoma iepakojuma veidiem, kas iekļauti depozieta sistēmā¹²⁶. Plāna darbības periodā depozieta sistēmā apsaimniekotais iepakojums var sasniegt līdz **6%** no kopējā sadzīves atkritumu apjoma.

Nepārstrādājamu atkritumu reģenerācija ar enerģijas ieguvu

Īstenojot visus iepriekšminētos pasākumus, pieaugs pieprasījums pēc atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi. Katrai atkritumu (iepakojuma) plūsmai ir tehniski ierobežots atkārtotas pārstrādes un izmantošanas ciklu skaits. Katrā pārstrādes ciklā ir neizbēgams noteikts otrreizējo izejmateriālu zaudējums neatbilstošas kvalitātes un pārstrādes procesa tehnoloģisko ierobežojumu dēļ. Latvijas iepakojuma un atkritumu apsaimniekošanas statistika neatspoguļo faktisko situāciju ar zaudētā materiāla apjomu iepakojuma šķirošanas un pārstrādes procesā.

Atkritumu šķirošanas un pārstrādes atlikumu un citu nepārstrādājamu atkritumu reģenerācija ar enerģija ieguvu vidējā termiņā ir vienīgais ekonomiski pamatotais atkritumu reģenerācijas veids, kas nodrošina tiekšanos uz atkritumu apglabāšanas apjoma samazinājuma mērķa izpildi. To apliecina Eiropā darbojošās **504** atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi rūpnīcas, kas nodrošina vairāk kā **101 milj. t/gadā** sadzīves atkritumu un iepakojuma pārstrādes atlikumu reģenerāciju. Šo iekārtu sarakstā nav ietvertas cementa ražošanas iekārtas, kas izmanto specifiski sagatavotu kurināmo (SRF/RDF).

¹²⁶ Deloitte. *Depozieta sistēma*. 2019.

https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Brochures/pl_DRS_Brochure_Deloitte.pdf (skatīts 2023. gada jūlijā).

Cementa ražošanas iekārtas nenodrošina visu NAIK reģenerācijas apjomu:

Tikai 10-15% no nepārstrādājamo sadzīves atkritumu šķirošanas un reģenerācijas atlikumiem ir iespējams novirzīt cementa ražošanas iekārtām, tāpēc atkritumu reģenerācijas iekārtām ar enerģijas ieguvu (masas sadedzināšanai) būs būtiska loma apglabājamo atkritumu apjoma samazināšanā.

Plāna darbības periodā plānots, ka atkritumu reģenerācijai ar enerģijas ieguvu sniegs būtiskāko ieguldījumu kopējā apglabāto sadzīves atkritumu apjoma samazināšanā. Sasniedzamais rezultatīvais rādītājs atkritumu reģenerācijai ar enerģijas ieguvu 2027. gadā tiek plānots aptuveni **161 000 t/gadā**.

Preču un lietu sagatavošana atkārtotai izmantošanai

Prognozējami vismazāko ieguldījumu varētu sniegt preču un lietu atkārtotas izmantošana, kas ir jauns, Latvijā vēl plaši nefunkcionējošs atkritumu apsaimniekošanas sistēmas elements. Aktivitātes īstenošanai ir būtiska sociāla un izglītojoša loma, ja apskata atkritumu hierarhiju un aprites ekonomikas principu ieviešanu, kas var kalpot par pamatu sistēmas plašākai attīstībai nākotnē. Plāna pārskata periodā tiek prognozēts, ka atkārtotai izmantošanai nodoto preču apjoms nepārsniegs **0,1%** no kopējā radītā sadzīves atkritumu daudzuma VLAAR.

Prognozējamie sadzīves atkritumu pārstrādes un atkārtotas izmantošanas mērķu sasniegšanas rādītāji un pieņēmumi šo rādītāju noteikšanai atkritumu plūsmām un apsaimniekošanas sistēmām skatāmi 5.1. tabulā.

5.1. tabula. Sasniedzamie kvantitatīvie rādītāji plāna pārskata periodā, tūkst. tonnas/gadā

Sistēmas veiktspējas rādītāji	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Radītie mājsaimniecību un tiem pielīdzināmi atkritumi	429,351	443,926	458,389	462,147	460,523	458,899
Dalīti vākti un pārstrādei nodotie BNA	42,935	53,271	68,758	78,565	92,105	91,780
Dalīti savākts sadzīves atkritumu iepakojums	55,816	62,150	68,758	73,944	78,289	82,602
Depozīta sistēmā apsaimniekotais iepakojums	12,881	17,757	22,919	23,107	27,631	27,534

Atkritumi, kas nodoti reģenerācijai ar enerģijas ieguvu	21,468	35,514	45,839	161,752	161,183	160,615
Preču un lietu sagatavošana atkārtotai izmantošanai (t/gadā)	0	0	0	0	461	459
Apglabātie sadzīves atkritumi*	206,672	364,019	366,711	254,181	253,288	252,395

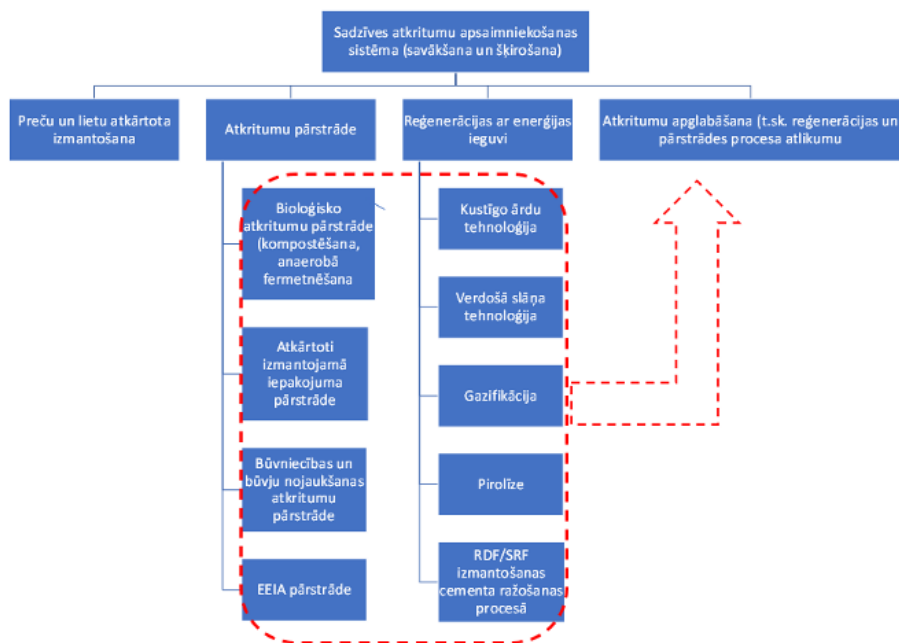
*Prognoze 2024.-2028. gadam balstās uz pesimistiskāko apglabājamā atkritumu daudzuma prognozi poligonā Getliņi. Plāna spēkā esamības laikā ir nepieciešams rūpīgi sekot līdzi sadzīves atkritumu pārstrādes un reģenerācijas iekārtu izveides kapacitātei, kas atstās tieši ietekmi arī uz apglabājamo sadzīves atkritumu daudzumu. Tabulā norādītās datu nesakrītības veidojas oficiālās statistikas informācijas iesniegšanas īpatnību dēļ. Sagaidāms, ka tuvākajos gados tiks veikti grozījumi statistikas pārskatu iesniegšanas kārtībā, kas ļaus izdarīt precīzākas prognozes attiecībā uz nākotnē veicamajām darbībām ar atkritumiem.

Tikai daļu no valsts atkritumu apsaimniekošanas plāna mērķiem iespējams tiešā veidā saistīt ar pašvaldību iespēju nodrošināt to īstenošanu. Spēkā esošais AAVP2028 neparedz mehānismus un pasākumus, kā nodrošināt atkritumu plūsmu apsaimniekošanu, kuru apjoms ir nepietiekams, lai nodrošinātu tehniski un ekonomisku pamatotu reģenerāciju un pārstrādi viena reģiona ietvaros. Īpaši tas attiecas uz tādām preču un atkritumu plūsmām kā: atkārtoti izmantojams iepakojums, bīstamie atkritumi, nolietotie transporta līdzekļi, EEIA u.c. Ņemot vērā, ka VLAAR ģeogrāfiski un ekonomiski jau koncentrējas lielāka daļa esošo atkritumu pārstrādes iekārtu jaudu, loģiski būtu arī turpināt palielināt esošo pārstrādes iekārtu jaudu vai veidot jaunas pārstrādes iekārtas, sniedzot ieguldījumu ne tikai reģiona, bet visas valsts atkritumu apsaimniekošanas plāna mērķu realizācijā.

Informācija par VLAAR ietvertajiem mērķiem atkritumu apsaimniekošanā apkopota VLRAAP 10. pielikumā "Valsts atkritumu apsaimniekošanas mērķi reģiona līmenī".

6. Izvērtējums par atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstību, nepieciešamo infrastruktūru dalītai atkritumu savākšanai un pasākumiem tās darbības uzlabošanai, jaunām atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietām un iekārtām, esošo atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietu un iekārtu slēgšanu

Vērtējot atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstību un nepieciešamās infrastruktūras izveidi, pasākumi tās darbības uzlabošanai ir jāanalizē strukturēti, ņemot vērā katras izvēlētas metodes un paņēmiena priekšrocības, ierobežojumus un trūkumus. Kā jau iepriekš norādīts, ir būtiski ņemt vērā, ka katrā atkritumu šķirošanas, reģenerācijas un pārstrādes posmā veidojas atlikumi, kurus nav iespējams izmantot atkārtoti vai sākotnējam mērķim, tādēļ būtiska loma kopējā apglabāto atkritumu apjoma samazināšanā ir atkritumu reģenerācijai ar enerģijas atguvi.



6.1. attēls. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas organizatoriskās metodes un tehnoloģiskie risinājumi

6.1. Infrastruktūru dalītai atkritumu savākšanai un par pasākumiem tās darbības uzlabošanai

Dalītu sadzīves atkritumu un speciālo atkritumu grupu ADV infrastruktūras paplašināšana ir šķirotu atkritumu savākšanas punktu un laukumu pārklājuma paplašināšana – būtiskākais ADV infrastruktūras elements, kas kopā ar ekonomiskiem stimuliem un iedzīvotāju paradumu maiņu nodrošina virzību uz plāna mērķu īstenošanu.

6.2. Nepieciešamās atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietas vai iekārtas

SIA Vides resursu centrs šķirošanas rūpnīca

VLAAR lielākā atkritumu pārstrādes vieta ir SIA Vides resursu centrs šķirošanas rūpnīca Kaudzīšu ielā 57, Rumbulā, Stopiņu pagastā, Ropažu novadā ar nominālo nešķirotu sadzīves atkritumu pieņemšanas jaudu līdz 300 000 t/gadā. Rūpnīcas operatoram līdz 2025. gadam spēkā ir līgums ar SIA Getliņi EKO par nešķirotu sadzīves atkritumu sagatavošanu apglabāšanai. Ņemot vērā VLAAR plāna darbības periodu un sasniedzamos mērķus, dotās rūpnīcas rezultatīvie rādītājiem būs būtiska loma plāna mērķu sasniegšanā. VLRAAP darbības periodā rūpnīcās operatoram būs jāspēj tehniski un organizatoriski adaptēties augošajām prasībām attiecībā uz sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjomu palielināšanu. Rūpnīcas tehnoloģiskā procesa adaptācija ir cieši saistīta ar pārējo VLAAR reģenerācijas un pārstrādes iekārtu darbību. Īpaši būtiska loma būs atkritumu reģenerācijas iekārtai ar enerģijas atguvi.

Ņemot vērā, ka VLRAAP realizācijas laikā beigsies līgums starp SIA Getliņi EKO un SIA Vides resursu centrs, SIA Getliņi EKO ir iegādājusies zemes gabalu, kurā tiks attīstīta jauna atkritumu šķirošanas rūpnīca, kas nodrošinās atkritumu sagatavošanu tālākām pārstrādes un reģenerācijas darbībām. Tās darbība tiks nodrošināta izmantojot SIA Getliņi EKO un ārpakalpojuma sniedzēja sadarbību (līdzīgi kā ar SIA Vides resursu centrs).

SIA Getliņi EKO pārstrādes un reģenerācijas iekārtas

Lai nodrošinātu kvalitatīvus atkritumu pārstrādes, reģenerācijas un apglabāšanas pakalpojumus ar samazinātu ietekmi uz apkārtējo vidi, SIA Getliņi EKO poligonā ir plānots:

- ieviest jaunas būvniecības atkritumu drupināšanas un šķirošanas līnijas;
- uzlabot BNA pārstrādes tehniskā komposta kvalitāti, veicot ieguldījumus izpētē un piemaisījumu atdalīšanas iekārtu uzstādīšanā;
- rekonstruēt notekūdeņu, t.sk. infiltrāta, attīrīšanas iekārtas;
- slēgt esošo biodegrācijas šūnu;
- sagatavot jaunas šūnas atkritumu apglabāšanai, daļēji pārrokot vecās atkritumu apglabāšanas un biodegrācijas šūnas;
- veikt sanāciju vecajā atkritumu kalnā (izgāztuves daļas) piesārņojuma līmeņa mazināšanai;
- izbūvēt jaunu kompostēšanas laukumu, lai palielinātu dārzu un parku atkritumu dalītu bioloģisko pārstrādi.
- izbūvēt biometāna ražošanas iekārtas;
- izbūvēt saules elektrostaciju parku vecajā atkritumu kalnā ar jaudu līdz 2 MW.

Ja plāna darbības periodā netiek realizēts centralizēts atkritumu reģenerācijas iekārtas ar enerģijas atguvi projekts, tad SIA Getliņi EKO plāno realizēt lokālas katlu mājas projektu atkritumu koksnes sadedzināšanai.

Izvērstis SIA Getliņi EKO plānoto pārstrādes un reģenerācijas pasākumu kopums ir iekļauts plāna 11. pielikumā.

Atkritumu apsaimniekošanas operatoru šķirošanas centri un stacijas

VLAAR privāto atkritumu apsaimniekošanas operatoru šķirošanas centri sniedz būtisku ieguldījumu atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu ikdienas nodrošināšanā un plāna mērķu sasniegšanā. Lai nodrošinātu plāna mērķu īstenošanu, katram operatoram ir jāizvērtē pasākumu kopums, kas nodrošina tiesību aktos noteikto vides prasību ievērošanu uz atbilstoši izlietotā iepakojumā, videi kaitīgo preču atkritumu, EEIA, nolietotu autoriepu, liela izmēra atkritumu un būvniecības atkritumu pieņemšanu, uzglabāšanu un apsaimniekošanu. Ņemot vērā, ka tiek prognozēts, ka plāna darbības periodā pieaugs atkārtotai izmantošanai un pārstrādei savākto un nodoto atkritumu apjoms, ir jāvērtē vai esošās infrastruktūras, segtās un atklātās materiālu uzglabāšanas platības un šķirošanas kapacitāte atbilst prasībām.

Lielākie šķirošanas centri un stacijas reģionā:

- SIA CleanR šķirošanas centrs (Spilves ielā 8E un Vietalvas ielā 5, Rīgā);
- SIA CleanR būvniecības atkritumu šķirošanas un pārstrādes centrs “Nomales” (Brīvnieku ielā 11, Rumbulā, Stopiņu pagastā, Ropažu novadā);
- SIA Eco Baltia vide šķirošanas centrs (Getliņu ielā 5, Rumbulā, Stopiņu pagastā, Ropažu novadā);
- SIA Lautus šķirošanas stacija (“Gurnicas”, Ķekavas novadā);
- SIA CleanR apsaimniekotais ADV laukums “Tauri”, Zaķumuižā, Ropažu pagastā, Ropažu novadā;
- SIA Ķilupe šķirošanas stacija (“Ķilupe”, Ogresgala pagastā, Ogres novadā).

Iepriekš neminētas pārstrādes un reģenerācijas iekārtas

Ņemot vērā, ka tautsaimniecībā katru dienu parādās jauni produkti un izstrādājumi, jau tagad ir jāsāk plānot to pārstrādes un utilizācijas risinājumi.

Pieaugot elektroauto sektora attīstībai, ir jārisina jautājums par nolietotu litija akumulatoru demontāžas un pārstrādes rūpnīcu. Eiropas Savienībā 2035. gadā būs nepieciešamas litija akumulatora bateriju pārstrādes vietas ar jaudu **250 000 t/gadā**¹²⁷.

Būtisks izaicinājums tuvākajos gados Latvijai būs saules elektrostaciju paneļu pārstrāde un utilizācija. Saskaņā ar Direktīvu 2012/19/EU¹²⁸ jau kopš 2018. gada ir jānodrošina vismaz 85% nolietotu paneļu savākšana un vismaz 80% jāsgatavo atkārtotai izmantošanai un jāpārstrādā.

Turklāt plāna darbības periodā nepieciešams būtiski kāpināt esošo un attīstīt jaunas videi kaitīgo preču, EEIA, nolietotu autoriepu un būvniecības atkritumu reģenerācijas un pārstrādes iekārtu jaudas. Analizējot atkritumu statistikas publiskos pārskatus un VVD

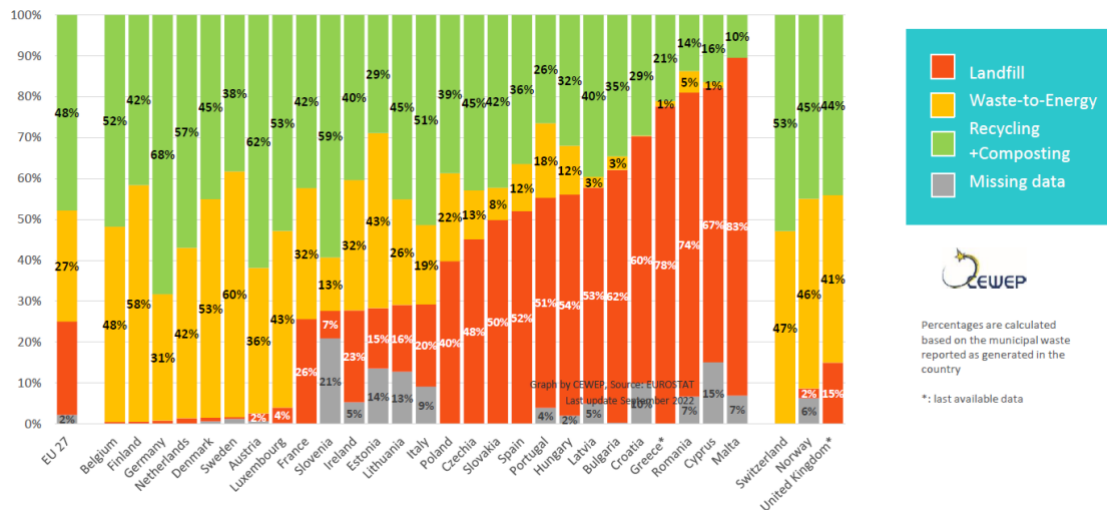
¹²⁷ Fraunhofer. *Litija akumulatora bateriju pārstrāde Eiropā*. 2023.

<https://www.isi.fraunhofer.de/en/blog/themen/batterie-update/recycling-lithium-ionen-batterien-europa-starke-zunahme-2030-2040.html> (skatīts 2023. gada augustā).

¹²⁸ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 2012/19/ES par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA)*. 2012. gada 4. jūlijs. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32012L0019> (skatīts 2023. gada jūlijā).

publiskos ziņojumus par veiktajām pārbaudēm un konstatētajiem pārkāpumiem, ir skaidrs, ka Latvijā un VLAAR ir nepietiekamas atkritumu pārstrādes jaudas minēto preču un atkritumu grupām.

6.2.1. Atkritumu reģenerācijas ar enerģijas ieguvu



6.2.1.1. attēls. Sadzīves atkritumu pārstrāde un reģenerācija Eiropā ¹²⁹

6.2.1.1. attēlā redzamā diagramma atspoguļo tendenci, ka tās valstis, kur prevalē atkritumu pārstrāde kombinācijā ar atkritumu reģenerāciju ar enerģijas atguvi, ir to valstu vidū, kas uzrāda labāko progresu Direktīvas 1999/31/EC¹³⁰ un Direktīvas 94/62/EK¹³¹ mērķu izpildē. Arī Latvijas kaimiņvalstis demonstrē būtiski augstāku atkritumu reģenerācijas ar enerģijas ieguvu īpatsvaru – **43% Igaunijā un 26% Lietuvā, bet Latvijā tikai 3%.**

Attīstoties sadzīves atkritumu iepakojuma ADV sistēmai un sadzīves atkritumu pārstrādei, pieaugs pieprasījums pēc atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi. To var skaidrot ar to, ka katrai atkritumu (iepakojuma) plūsmai ir tehniski ierobežots atkārtotas pārstrādes un izmantošanas ciklu skaits. Katrā pārstrādes ciklā ir neizbēgams noteikts otrreizējo izejmateriālu zaudējums neatbilstošas kvalitātes un pārstrādes procesa tehnoloģisko ierobežojumu dēļ. Latvijas iepakojuma un atkritumu apsaimniekošanas oficiālā statistika neatspoguļo faktisko situāciju ar zaudētā materiāla apjomu iepakojuma šķirošanas un pārstrādes procesā.

Ņemot vērā Agrīnās brīdināšanas ziņojumā Latvijai noteiktos riskus¹³² saistībā ar 2025. gada mērķrādītāja par sadzīves atkritumu sagatavošanu atkārtotai izmantošanai un pārstrādei (55%) un plastmasas iepakojuma atkritumu mērķrādītāja (50%) sasniegšanu, gan valsts, gan reģionu līmenī ir jāveic pasākumi apglabāto atkritumu daudzuma mazināšanai.

¹²⁹ CEWEP. *Darbības ar sadzīves atkritumiem*. 2020.

¹³⁰ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 1999/31/EK par atkritumu poligoniem*. 1999. gada 26. aprīlis. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/31/oj/?locale=LV> (piekļūts 2023. gada jūlijā).

¹³¹ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu*. 1994. gada 20. decembris. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1994/62/oj/?locale=LV> (piekļūts 2023. gada jūlijā).

¹³² Eiropas Komisija. *Agrīnās brīdināšanas ziņojums par Latviju*. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=SWD%3A2023%3A187%3AFIN#> (skatīts 2023. gada jūlijā).

Reģenerācija ir piemērots risinājums, lai samazinātu atkritumu apglabāšanas rādītājus. Vairums Eiropā darbojošās atkritumu reģenerācijas iekārtas ar enerģijas atguvi ir izvietotas blīvi apdzīvotās vietās un iekļaujas apkārtējā ainavā, kā arī nodrošina augstus iekārtu ekspluatācijas un vides standartus. Ir būtiski uzsvērt, ka esošās atkritumu reģenerācijas iekārtas ar enerģijas atguvi jau pašreiz sniedz būtisku ieguldījumu Eiropas klimata un vides mērķu īstenošanā – ar saražoto enerģiju tiek aizvietots fosilo energoresursu patēriņš. No izdedžiem un pelniem tiek atgūti vērtīgie metāli un izejvielas būvniecības sektoram. Turklāt visā aprites ciklā tiek novērsta emisijas, ko radītu atkritumu apglabāšana.

Lai novērstu sabiedrības pretestību un neuzticību, svarīgi ir iekārtas plānošanas un izveides procesā no pašiem pirmsākumiem iesaistīt iedzīvotājus, nodrošinot atklātu komunikāciju un sniedzot informāciju par projekta mērķiem, priekšrocībām un riskiem. Ir jāizvērtē finanšu un juridiskie aspekti un iespējas apkārtējo kopienu iedzīvotājiem finansēt dažādas sociālā atbalsta programmas vai nodrošināt individuālās finanšu kompensācijas. Iekārtas operatoram ir jāizvērtē iespēja tieši vai pastarpināti caur siltumapgādes pakalpojumu operatoru sniegt atbalstu siltumenerģijas iegādei ar samazinātu tarifu.

Tā, piemēram, pēc publiski pieejamas informācijas 2023. gada pirmajā pusē¹³³ ir veikta tehniski-ekonomiskā izpēte un ietekmes uz vidi novērtējums atkritumu reģenerācijas iekārtai, kur paredzētās darbības ietvaros tika izskatīti divi alternatīvi sadedzināšanas iekārtas tipi – kustīgo ārdū un verdošā slāņa sadedzināšana. Gan kustīgo ārdū, gan verdošā slāņa atkritumu sadedzināšanas tehnoloģija ir plaši izplatīta Eiropā un pasaulē un nodrošina stabilu un nepārtrauktu iekārtu ekspluatāciju. Saražoto siltumenerģiju bija plānots realizēt AS “Rīgas siltums”. Šādas iekārtas izveide ļautu būtiski samazināt gan apglabāto nepārstrādājamo atkritumu daudzumu, gan siltumenerģijas tarifus iedzīvotājiem.

Iespējama arī citu atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi iekārtu izveide, ņemot vērā kopējo reģiona ekonomisko aktivitāti, kā arī blakus esošo atkritumu apsaimniekošanas reģionu potenciālo nepārstrādājamo atkritumu un iepakojuma pārstrādes atlikumu apjomu. Iekārtas izvietošanai jābūt pārdomātai un saskaņotai no visiem vērā ņemamajiem aspektiem, kas ietver ne tikai normatīvo aktu prasības, tehniskos risinājumus, finansiāli ekonomiskās iespējas, bet arī sabiedrības viedokli.

AAVP2028¹³⁴ 2.5.7. sadaļā par atkritumu reģenerāciju Pierīgas (Viduslatvijas) AAR rekomendēts izbūvēt ~110 tūkst. t/g atkritumu reģenerācijas iekārtas ar jaudu ~50MW enerģijas ražošanai.

VARAM pasūtītajā pētījumā „Investīciju vajadzību izvērtējums atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021. - 2028. gadam izstrādei”¹³⁵ minēts, ka 2019. gadā no poligonā “Getliņi” pieņemtajām 473 571 tonnām atkritumu 78 412 tonnas (16% no ievesto

¹³³ Vides pārraudzības birojs. <https://www.vpvb.gov.lv/lv/ietekmes-uz-vidi-novertejumu-projekti> (skatīts 2023.gada jūnijā)

¹³⁴ Ministru kabinets. *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam*. 2021. gada 22. janvāris. <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam> (skatīts 2023. gada jūnijā).

¹³⁵ SIA Geo Consultants. *Investīciju vajadzību izvērtējums Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021. - 2028. gadam izstrādei*. VARAM, 2020.

atkritumu apjoma) ir pārstrādātas NAIK. Līdz šim NAIK tiek sagatavots atbilstoši kvalitātes prasībām, kādas nosaka SRF ISO standarta Nr.21640 3. un augstākā klase.

No VLAARP atkritumu apjoma prognozēm izriet, ka kopējais reģenerējamo atkritumu apjoms līdz 2028. gadam varētu palielināties par 5% (2023.g.) līdz 35% (2028%) no kopējā radītā mājsaimniecības un tiem pielīdzināmi atkritumu apjoma.

Plānojot atkritumu reģenerācijas iekārtu jaudas, būtu jāparedz vismaz 15-20% rezerve VLAAR robežojošo atkritumu apsaimniekošanas reģionu NAIK apjoma utilizācijai, pieaugošā sadzīves atkritumu iepakojuma pārstrādes atlikumu apjoma utilizācijai un notekūdeņu dūņu pārstrādes atlikumu utilizācijai.

Izmantojot visu potenciālo nepārstrādājamo atkritumu plūsmu apjomu, atkritumu reģenerācijas ar enerģijas ieguvu rezultātā kopējais apglabājamo atkritumu apjomu masas samazinājuma potenciāls ir vismaz **50%**.

Kustīgo ārdū un virstošā slāņa atkritumu reģenerācijas iekārtu investīciju apjoms atkarībā no iekārtās jaudas, izvēlētās tehnoloģijas, piegādātāja un citiem faktoriem svārstās no 300 līdz 700 EUR/t atkritumu pārstrādes jaudas gadā. Piemēram, atkritumu reģenerācijas iekārtas ar atkritumu reģenerācijas jaudu **150 000 t/gadā** sākotnējās investīcijas var sastādīt **90 – 150 milj. EUR** atkarībā no tehnoloģijas risinājuma, piegādātāja un civilās būvniecības sadaļas risinājumiem. 6.2.1. tabulā ir apkopotas potenciālās ekspluatācijas izmaksas un ieņēmumi.

6.2.1.1. tabula. Atkritumu reģenerācijas ar enerģijas ieguvu iekārtu ekspluatācijas izmaksas un ieņēmumu prognoze

Izmaksu pozīcija	Summa EUR vai % (uz doto vienību)
Iekārtu kopējās ekspluatācijas izmaksas (izteiktas uz 1 t/atkritumu)	125 €/t
Personāla izmaksas	1,2 milj. €/gadā
Sadedzināšanas iekārtu apkopes izmaksas	1,5% no investīcijām/ gadā
Elektroenerģijas ražošanas iekārtu apkopes izmaksas	1,5% no investīcijām/ gadā
Ēku un teritorijas uzturēšanas izmaksas	1,5% no investīcijām/ gadā
Ieņēmumu pozīcija	
Atkritumu pieņemšanas maksa (~90 EUR/t)	13 500 000 €/gadā
Ieņēmumi no elektroenerģija pārdošanas (~60 EUR/MWh)	6 500 000 €/ gadā
Ieņēmumi no siltumenerģijas pārdošanas (~70 EUR/MWh)	12 133 333 €/ gadā

6.2.2. Atkritumu gazifikācijas, pirolīzes un depolimērazija iekārtas

Iepriekšējā apakšnodaļā bija norādes uz kustīgo ārdū un virstošā slāņa atkritumu termālās reģenerācijas metodēm, kas praksē ir aprobētas un pierādījušas sevi kā tehniski un

ekonomiski drošas tehnoloģijas enerģijas ieguvē pie atkritumu ievades jaudas 50 000 – 1 200 000 t/gadā.

Specifisku atkritumu plūsmu termālai utilizācijai ir iespējams pielietot arī atkritumu gazifikācijas un pirolīzes tehnoloģijas. Katrai no šīm tehnoloģijām ir savas priekšrocības, ierobežojumiem un trūkumi. Gazifikācijas un pirolīzes termo ķīmiskais process tiek izmantots ne tikai enerģijas ieguvē, bet arī plaši pielietots polimēru ķīmiskās pārstrādes industrijā.

Polimērus saturošu atkritumu depolimerizācijā var izmantot pirolīzes procesu, kurā polimēri tiek sadalīti to atsevišķos monomēros. Depolimerizācijas procesā tiek ģenerēti dažādu produktu maisījumi, tostarp:

- Monomērus, kas var tikt izmantoti jaunu produktu ražošanā.
- Ogļūdeņražus, kas var tikt izmantoti kā kurināmais vai ķīmiskas rūpniecībā.
- Hidrāts ogleklis, kas var tikt izmantots kā gāzes degviela vai ķīmiskas rūpniecībā
- Slāpekļa oksīdi, kas var tikt izmantoti kā mēslojums vai ķīmiska vielu ražošanā.

Pirolīzes iekārtas ir efektīvs veids, kā pārstrādāt polimēru atkritumus. Ķīmiskās depolimerizācijas procesā ir svarīgi norošināt kvalitatīvi atdalītas un konstantas kvalitātes materiālu plūsmu. Depolimerizācijas iekārtas var pārstrādāt dažādus polimēru atkritumus, tostarp:

- Polietilēnu (PE)
- Polipropilēnu (PP)
- Polivinilhlorīdu (PVC)
- Poliakrilonitrilu (PAN)

Jāatzīmē, ka atkritumu gazifikācijas un pirolīzes tehnoloģijām šobrīd ir zemāks tehnoloģiskās gatavības līmenis nekā kustīgo ārdū un virstošā slāņa termālās reģenerācijas metodēm. Gazifikācijas un pirolīzes iekārtas prasa specifiski sagatavotu atkritumu izejvielu plūsmu. Mainīgs atkritumu sastāvs var būt par iemeslu iekārtu ekspluatācijas pārtraukumiem, ekspluatācijas drošumam, saražotās pirolīzes eļļas vai sintētiskās gāzes kvalitātei. Gan pirolīzes eļļa, gan sintētiskā gāzes produkti, gan citi sekundārie produkti prasa papildus attīrīšanu pirms sadedzināšanas vai tālākas izmantošanas.

Pašreiz ES polimēra pārstrādes nozarē notiek pētījumi un eksperimentālu polimēra atkritumu ķīmiskās depolimerizācijas pārstrādes iekārtu izstrāde. Plāna izstrādes brīdī nav pietiekamu datu par šo metožu tehnoloģisko gatavības līmeni un kvantitatīvām iespējām tās pielietot plāna mērķu sasniegšanā.

6.3. Esošo atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietu un iekārtu slēgšana

Esošo atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas vietu un iekārtu slēgšana VLAAR teritorijā ir atkarīga no plāna darbības periodā realizētajiem plānotajiem pasākumiem, it īpaši pasākumiem attiecībā uz apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanu. Neveidojot atkritumu reģenerācijas iekārtas ar enerģijas atguvi, atkritumu poligona “Getliņi” atkritumu apglabāšanas

darbību ir iespējams nodrošināt aptuveni līdz 2025. - 2026. gadam¹³⁶, ja tiek veikta veco atkritumu apglabāšanas kalnu atrakšana, veicot darbības, kas atbilst AAVP rekultivētu izgāztuvju pārrakšanas nosacījumiem, un nodrošinot krātuves rekultivāciju atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

¹³⁶ SIA Getliņi EKO. *Vidēja termiņa darbības stratēģija (2019-2023)*. <https://www.getlini.lv/wp-content/uploads/2022/06/Videja-termiņa-stratēģija-2019-2023.pdf> (skatīts 2023. gada jūlijā).

7. Pasākumi mērķu sasniegšanai

Lai plānotu pašvaldību atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstību atbilstoši mērķiem, kas definēti AAVP2028 un šī plāna 2. nodaļā, un novērstu vai mazinātu trūkumus, kas identificēti 6. nodaļā, ir nepieciešama virkne pasākumu.

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas mērķi ir noteikti Direktīvā 2008/98/EK¹³⁷ jeb “Atkritumu ietvardirektīvā”. Direktīvā ir noteikta atkritumu apsaimniekošanas darbību hierarhija, kas prioritārā secībā ir sekojoša:

- atkritumu rašanās novēršana;
- atkritumu sagatavošana atkārtotai izmantošanai;
- atkritumu pārstrāde;
- atkritumu cita tipa reģenerācija, piemēram, enerģijas reģenerācija;
- atkritumu apglabāšana.

Šie mērķi ar lielāku detalizācijas pakāpi ir noteikti arī AAL 5.panta pirmajā daļā: Valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un atkritumu apsaimniekotāji, organizējot, plānojot un veicot atkritumu apsaimniekošanu, ievēro šādas prasības (prioritārā secībā):

- novērš atkritumu rašanās cēloņus;
- samazina radīto atkritumu daudzumu (apjomu) un bīstamību;
- sagatavo atkritumus atkārtotai izmantošanai;
- atkārtoti izmanto pienācīgi sagatavotus atkritumus;
- veic atkritumu pārstrādi;
- veic atkritumu reģenerāciju citos veidos, piemēram, iegūstot enerģiju;
- veic atkritumu apglabāšanu tādā veidā, lai netiktu apdraudēta vide, cilvēku dzīvība un veselība;
- slēdz izgāztuves saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas plāniem, kā arī nodrošina slēgto izgāztuvju un atkritumu poligonu rekultivāciju.

Pašvaldību pasākumu grupēšana veikta atbilstoši AAL noteiktajai atkritumu apsaimniekošanas hierarhijai (skat. 12. pielikumu), kur iekļauts skaidrojums par mērķu sasniegšanai virzīto pasākumu saistību ar pašvaldību darbību, ko spēj organizēt pašvaldības un to izvēlētie atkritumu apsaimniekotāji. Savukārt 13. pielikums aspoguļo pašvaldībās veicamos pasākumus, ko tās norādīja 2023. gada maijā veiktajā anketēšanā. Savukārt 14. pielikumā sniegts laika grafiks pasākumu ieviešanai.

7.1. Pašvaldību plānotie pasākumi

Ar pašvaldību darbību tieši saistāmi ir atkritumu rašanās novēršanas un atkritumu pārstrādes veicināšanas pasākumi. Pasākumi, kurus pašvaldības var ietekmēt, ir ADV sistēmas darbības ieviešana un darbības nodrošināšana, kā arī pirms tās – aprites ekonomikas funkciju nodrošināšana attiecībā uz samazinātu atkritumu apjoma radīšanu. 13. pielikumā ir iekļauti pasākumi, ko realizē pašvaldības un kas realizējami pašvaldību teritorijās.

¹³⁷ Eiropas Parlaments un Padome. *Direktīva 2008/98/EK par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu*. 2008. gada 19. novembris. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0098> (skatīts 2023. gada jūnijā).

Pašvaldību aptaujas rezultātā¹³⁸ iegūtais pasākumu plānojums ir nepietiekams, lai veiktu straujas izmaiņas atkritumu apsaimniekošanas jomā.

1.1. pasākums – Atkritumu radītāju informēšana, izglītošana, apziņas celšana. Izvērtējot nepieciešamību virzīties uz valstī noteiktajiem atkritumu apsaimniekošanas mērķiem, ir jāsecina, ka pašvaldības par zemu novērtē iedzīvotāju spēju mainīt paradumus un to, kādu lomu atkritumu saimniecībā spēlē paradumu maiņa. Sabiedrības informēšanai un izglītošanai ir jāvelta daudz lielāki ieguldījumi. Tas jā dara visām iesaistītajām pusēm (pašvaldībām, atkritumu apsaimniekotājiem, namu apsaimniekotājiem), lai macītu iedzīvotājus ne tikai rūpēties par vidi, bet regulāri analizēt arī savus materiālos ieguvumus no atkritumu neradīšanas un atkritumu šķirošanas. Pasākumi nedrīkst būt kampaņveida – nepieciešams regulārs darbs ar pakalpojuma saņēmēju. Vidējām izmaksām uz vienu iedzīvotāju reģionā būtu jā sasniedz vismaz 0,5 EUR/gadā.

1.2. pasākums – Lietu un mantu apmaiņas centri pašvaldību teritorijā. Šādi centri ir nepieciešami katrā pašvaldībā, Rīgas valstspilsētā – vismaz katrā atkritumu apsaimniekošanas zonā. Centri nav jāveido no jauna, var izmantot jau esošo NVO izveidoto struktūru, taču pašvaldībai ir jānodrošina, ka tiek veikta centros nonākušo preču uzskaitē un informācija par centru darbību ir iedzīvotājiem publiski pieejama. Šo uzdevumu var uzticēt AARC.

2.1.-2.4. pasākumi saistībā ar dalītās vākšanas sistēmas ieviešanu pašvaldību teritorijā nav pietiekami izvērsti. Pasākumiem ir jābūt daudzaptverošākiem par atkritumu daudzumu un veidiem – gan uz jau vākto materiālu grupām, piemēram, iepakojumu, gan jauniem atkritumu veidiem (tekstils, bioloģiskie atkritumi, videi kaitīgu preču atkritumu). Pašvaldībām pašām būtu jāizvēlas atkritumu savākšanas veids, taču skaidrs, ka ir nepieciešami ADV laukumi katrā pašvaldībā vai, ja pastāv pašvaldības daļījums zonās, katrā zonā, jo tikai tādā veidā ir iespējama atbrīvošanās no sadzīves bīstamajiem atkritumiem un videi bīstamām precēm. Ir jāpaplašina ADV sistēma, lai nodrošinātu pakalpojuma pieejamību iedzīvotājiem un pārstrādājamo atkritumu augstu vākšanas rādītāju, – Latvijai būtu jāveicina dažādu vākšanas režīmu kombinēšana ar dažādām vākšanas vietām un dažādām atkritumu plūsmām.

2.5. pasākums – Dārzu un parku atkritumu kompostēšana. Agrīnās brīdināšanas ziņojumā minēts, ka pieejamais finansējums būtu jānovirza bioloģisko atkritumu apstrādes jaudas palielināšanai un mājsaimniecībās veiktās kompostēšanas atbalstīšanai¹³⁹. Mājkompostēšana samazina atkritumu apsaimniekošanas izmaksas un sagatavotais materiāls kļūst par labu augsnes uzlabotāju. Tāpat pašvaldību teritorijās pēc parku un kapu kopšanas veidojas atkritumu veids, kas piemērots kompostēšanai. Tādējādi pašvaldību teritorijās būtu ierīkojamas vietas dārzu un parku atkritumu pieņemšanai un kompostēšanai. Ne visas mājsaimniecības nodarbošies ar dažādu dārzā radušos atkritumu kompostēšanu, tādēļ jāparedz iespēja nogādāt šāda veida atkritumus pašvaldību organizētajās kompostēšanas vietās.

Ir nepieciešama veikto pasākumu uzskaites un reģistrācijas sistēmas izveide un uzturēšana – sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizēšana ir pašvaldību pienākums, taču tās šo funkciju var deleģēt AARC.

¹³⁸ Pašvaldību aptaujas anketa par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu. 2023.

¹³⁹ Eiropas Komisija. *Agrīnās brīdināšanas ziņojums par Latviju*. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=SWD%3A2023%3A187%3AFIN#> (skatīts 2023. gada jūlijā).

7.2. AARC “Getliņi” plānotie pasākumi

AARC Getliņi veicamo pasākumu apkopojums sniegts 11. pielikumā.

Ietvertās galvenās darbības ir:

- Atkritumu radītāju informēšana, izglītošana, apziņas celšana;
- Lietu un mantu apmaiņas centri;
- Atkritumu pārstrāde un reģenerācija, to veicinoši pasākumi;
- Atkritumu apglabāšana;
- Poligona šūnu slēgšana un rekultivācija;
- Enerģētika,
- Citi iepriekš nekvalificēti pasākumi.

8. Pienākumu un atbildības sadalījuma novērtējums starp iesaistītajām pusēm, kas atbildīgas par VLRAAP izpildi

Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 1. punktā ir noteikts, ka viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības, siltumapgādes un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds.

AAL 8. panta pirmajā daļā ir noteikta pašvaldības kompetence atkritumu apsaimniekošanas jomā, tajā skaitā pašvaldība atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, ievērojot AAVP2028 un reģionālos plānus, organizē sadzīves atkritumu, tai skaitā sadzīvē radušo bīstamo atkritumu un mājsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu, apsaimniekošanu, kā arī organizē atkritumu dalītu vākšanu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam un reģionālajiem plāniem. Tāpat AAL 18. panta pirmajā daļā ir paredzēts, ka pašvaldība publisko iepirkumu vai publisko un privāto partnerību regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izvēlas atkritumu apsaimniekotāju, kurš veiks sadzīves atkritumu un mājsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu savākšanu, pārvadāšanu, pārkraušanu, šķirošanu un uzglabāšanu attiecīgajā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonā.

AAVP2028¹⁴⁰ norādīts, ka AARC nodrošina atkritumu poligonu apsaimniekošanu, saņemto atkritumu apstrādi un sagatavošanu pārstrādei, reģenerācijai, apglabāšanai, kā arī apglabāšanu un atbilstošās infrastruktūras uzturēšanu. AARC izveides pamatā ir sadzīves atkritumu poligoni, izmantojot pieejamo atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūru un veicinot sadarbību starp reģiona komersantiem un pašvaldībām aprites ekonomikas ieviešanai.

Savukārt saskaņā ar AAL 10¹. panta otro daļu pašvaldība, ievērojot normatīvo aktu par pašvaldībām un Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumus, var deleģēt AARC šādus pārvaldes uzdevumus:

1) nodrošināt atkritumu apsaimniekošanas reģionālā plāna ieviešanu, ņemot vērā AAL noteikto pašvaldību kompetenci atkritumu apsaimniekošanas jomā;

2) patstāvīgi vai sadarbībā ar attiecīgā atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldībām AAL 18. pantā noteiktajā kārtībā izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju veicināt iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā, to rašanās novēršanā un samazināšanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un atkritumu šķirošanu, to rašanās novēršanu un samazināšanu veicinošas kampaņas, kā arī atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas;

3) apkopot un pēc pieprasījuma sniegt valsts un pašvaldību institūcijām informāciju par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionā un katrā attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā centrā ietilpstošajā pašvaldībā, lai izvērtētu atkritumu pārstrādes un atkritumu apglabāšanas samazināšanas mērķu izpildi.

¹⁴⁰ Ministru kabinets. *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam*. 2021. gada 22. janvāris. <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam> (skatīts 2023. gada jūnijā).

2023. gada 16. marta grozījumi AAL anotācijā norādīts, ka, ņemot vērā, ka AARC pildīs arī sadzīves atkritumu apglabāšanas poligona funkcijas, tiek precizēta AAL 8. panta pirmās daļas 8. un 9. punkts (par veiktās pētniecības un attīstības darbības rezultātiem un to ieviešanu, un par iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā) un 8.panta 1.¹ daļa par AARC veiktās pētniecības un attīstības darbības rezultātu apstiprināšanu, 20.panta piektā un sestā daļa (attiecībā uz AARC iesaistīšanos atkritumu sagatavošanas atkārtotai izmantošanai, pārstrādes un materiālu reģenerācijas mērķu sasniegšanā), 21. panta pirmā daļa (attiecībā uz līgumu par sadzīves atkritumu apglabāšanu), kā arī 22. pants attiecībā uz AARC darbībām.

Ņemot vērā tiesību normās noteikto, kā arī analizējot reālo situāciju praksē, secināms, ka līdz AARC izveidei atkritumu apsaimniekošanas jomā ciešākā sadarbība ir starp pašvaldību un pašvaldības izvēlēto atkritumu apsaimniekotāju, kurš pašvaldības teritorijā nodrošina atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus. Pēc AARC izveides VLRAAP izpildē un atkritumu apsaimniekošanas pasākumu nodrošināšanā pienākumu un atbildības sadalījums tiek sadalīts starp trīs subjektiem: AARC, pašvaldībām un pašvaldības izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju.

Vērtējot iepriekš norādītās tiesību normas, secināms, ka VLRAAP izpildē iesaistītajām pusēm ir paredzēta katrai sava kompetence un pienākumu apjoms, kas saistīts gan ar VLRAAP ieviešanu, gan ar atkritumu apsaimniekošanas pasākumu veikšanu attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionā. Proti, AARC atbild par attiecīgā sadzīves atkritumu poligona darbību, savāko un poligona teritorijā nogādāto atkritumu apsaimniekošanu/apstrādi, kā arī koordinē un veicina VLAAR ietilpstošo pašvaldību un izvēlēto atkritumu apsaimniekotāju savstarpējo komunikāciju, lai nodrošinātu ES un nacionālajos normatīvajos aktos noteikto mērķu izpildi. Pašvaldība veic kontroli par AARC darbību atbilstību VLRAAP mērķiem, atbild un iesaistās jautājumos, kas attiecas uz atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšanu attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā, nosakot vadlīnijas un prasības, kuras ir jāievēro pašvaldības izraudzītajam atkritumu apsaimniekotājam, kas savukārt atbild par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšanu attiecīgajā teritorijā.

Ņemot vērā gan normatīvajos aktos noteiktos pušu pienākumus, gan AAVP2028¹⁴¹ un VLRAAP izvirzītos mērķus, nav šaubu, ka visām VLRAAP izpildē iesaistītajām pusēm ir savstarpēji jāsadarbojas. Ne visos gadījumos ir iespējams konkrēti nodalīt katras puses atbildību un pienākumus, jo noteiktos gadījumos, lai veiksmīgi īstenotu sasniedzamos mērķus, uzdevumi un konkrētie pasākumi ir īstenojami kopīgi, lai arī normatīvajos aktos ir paredzētas katras puses galvenās kompetences sfēras un ar to saistītie uzdevumi.

Vērtējot līdzšinējo sadarbību starp attiecīgo pašvaldību un tās izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju, kā arī abu iepriekš minēto pušu īstenotos pasākumus katrā pašvaldības administratīvajā teritorijā, secināms, ka VLRAAP iekļautās pašvaldības iesaistās un aktīvi risina ar atkritumu apsaimniekošanas jomu saistītos jautājumus. Tāpat secināms, ka pašvaldībām ir pietiekami resursi un atbilstošas zināšanas (piemēram, Rīgas valstspilsēta ir izveidojusi atsevišķu struktūrvienību – Atkritumu apsaimniekošanas uzraudzības nodaļu, kuras

¹⁴¹ Ministru kabinets. *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam*. 2021. gada 22. janvāris. <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam> (skatīts 2023. gada jūnijā).

pienākumos ir uzraudzīt ar atkritumu apsaimniekošanu saistītās darbības), lai sekmīgi spētu īstenot normatīvajos aktos noteiktos pašvaldības pienākumus atkritumu apsaimniekošanas jomā, kā rezultātā pastāv iespējamība, ka pašvaldībām nebūtu nepieciešams visus AAL 10.¹ panta otrajā daļā norādītos pārvaldes uzdevumus deleģēt AARC. Optimālākais šī brīža variants būtu, ja AARC veic un koordinē uzdevumus un pienākumus, kas tieši izriet no spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un saistās ar AARC sfērā ietilpstošo darbību nodrošināšanu, savukārt pašvaldības savas kompetences ietvaros turpina īstenot un nodrošināt ar ikdienas atkritumu apsaimniekošanu saistītos pasākumus, piesaistot publisko iepirkumu vai publisko un privāto partnerību regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izvēlēto atkritumu apsaimniekotāju.

Attiecībā uz to, kā VLAAR ietilpstošās pašvaldības līdz šim ir izvēlējušās atkritumu apsaimniekotāju (3.2. nodaļa), secināms, ka daudzas pašvaldības atkritumu apsaimniekotāju ir izvēlējušās, piemērojot kādu no Publisko iepirkumu likumā noteiktajiem iepirkuma procedūras veidiem, savukārt Publisko iepirkumu likuma 4. pantā ietvertais izvēles veids (*in-house* regulējums) VLAAR pašvaldību vidū ir piemērots reti. Ņemot vērā, ka pēc AARC izveides būs vērojama daudz lielāka VLAAR ietilpstošo pašvaldību savstarpējā sadarbība un arvien vairāk ar atkritumu apsaimniekošanu saistītie jautājumi varētu tikt risināti vairāku pašvaldību starpā, būtu vērtējams jautājums par to, ka atkritumu apsaimniekotājs/-i tiek izraudzīti, piemērojot publisko un privāto partnerību regulējošos normatīvos aktus. Īstenojot publiskās un privātās partnerības procedūras, samazinātos pašvaldību administratīvais slogs, kā arī tiktu veicināta efektivitāte, jo vairākas pašvaldības varētu rīkot vienu kopēju partnerības iepirkuma procedūru, kuras ietvaros tiktu izraudzīti viens vai vairāki atkritumu apsaimniekotāji.

Vienlaikus visām VLAAR ietilpstošajām pašvaldībām savstarpēji būtu nepieciešams rast risinājumu attiecībā uz to, ka VLAAR ir paredzēts izveidot divus AARC uz sadzīves atkritumu poligona "Getliņi" un sadzīves atkritumu poligona "Brakšķi" bāzes. AARC izveides organizatoriskie pasākumi (jautājumi par to, kādā veidā un termiņā veicamas sarunas pašvaldību starpā, nosakāmas kompetences un īstenojama sadarbība starp abiem AARC, pieņemams lēmums par AARC izveidi, kā arī apstiprināms AARC reglaments, sagatavojams un parakstāms deleģēšanas līgums) netiek regulēti VLRAAP ietvaros, taču atbilstoši AAL Pārejas noteikumu 56. punktam pašvaldībām ir pienākums izveidot AARC līdz 2024. gada 30. jūnijam. Attiecīgi pašvaldībām visas AARC izveidei nepieciešamās sagatavošanās darbības ir jāveic tādā veidā, lai iekļautos norādītajā termiņā. Lai pēc iespējas efektīvāk varētu īstenot sadarbību starp abiem AARC, kas tādējādi veicinātu gan nacionālo, gan starptautisko, gan VLRAAP noteikto mērķu sasniegšanu, viens no vieglāk realizējamiem variantiem būtu, ja visas VLAAR ietilpstošās pašvaldības izveido vienu kopīgu institūciju, piemēram, uzraudzības padomi, kuras pienākumos ietilptu uzraudzīt un koordinēt abu AARC savstarpējo komunikāciju un darbību sinhronizāciju.

VLRAAP iekļauto īstenojamo pasākumu ieviešanas kopsavilkums un laika grafiks atspoguļots tabulā, skat. 14.pielikumu. Ieviešanas laika grafiks sagatavots, vadoties no normatīvajos aktos noteiktajiem termiņiem atsevišķu aktivitāšu īstenošanai.

9. Izvērtējums par VLRAAP paredzēto pasākumu īstenošanai pieejamo un papildus nepieciešamo finansējumu un tā avotiem (arī pašvaldību līmenī), tai skaitā izveidotās atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras uzturēšanas izmaksas

Plānotās investīciju izmaksas aprakstītas 11. un 13. pielikumā.

2019. gadā Eiropas Komisija nāca klajā ar ziņojumu “Atkritumu apsaimniekošanas sektora investīciju vajadzību un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas ES dalībvalstīs izpēte”¹⁴², kurā ir ietvertas arī prognozētās atkritumu apsaimniekošanas darbību ekspluatācijas izmaksas gan 2027., gan 2035. gadā. To salīdzinājums ES valstīs ir redzams 9.1. tabulā. Atkritumu apsaimniekošanas darbību izmaksas tika iegūtas no jaunākajiem datiem ES atsaucēs modelī. Šajā aprēķinā ir iekļautas darbības izmaksas par atkritumu savākšanu, sausu pārstrādājamo materiālu šķirošanu, ieņēmumiem no otrreizējās pārstrādes, bioloģisko atkritumu pārstrādi un atkritumu apglabāšanu (izņemot apglabāšanas nodokļus).

9.1. tabula. Atkritumu apsaimniekošanas ekspluatācijas izmaksas uz iedzīvotāju, euro

	2014	2020	2027	2035	Change 2014 - 2020	Change 2020 - 2035
Austria	€48	€48	€49	€51	€0	€3
Belgium	€59	€61	€63	€65	€2	€4
Bulgaria	€19	€17	€17	€16	-€2	-€1
Croatia	€9	€29	€28	€28	€20	-€1
Cyprus	€18	€52	€53	€54	€34	€2
Czech Republic	€21	€20	€20	€20	-€1	€0
Denmark	€75	€74	€75	€77	-€1	€3
Estonia	€14	€15	€16	€15	€1	€0
Finland	€41	€42	€47	€45	€1	€3
France	€54	€54	€55	€55	€0	€1
Germany	€53	€52	€51	€51	-€1	-€1
Greece	€24	€49	€47	€44	€25	-€5
Hungary	€14	€18	€18	€18	€4	€0
Ireland	€58	€52	€56	€57	-€6	€5
Italy	€66	€63	€60	€58	-€3	-€5
Latvia	€20	€17	€18	€16	-€3	-€1
Lithuania	€15	€19	€20	€18	€4	-€1
Luxembourg	€52	€56	€58	€63	€4	€7
Malta	€10	€36	€38	€37	€26	€1
Netherlands	€55	€55	€55	€55	€0	€0
Poland	€14	€17	€18	€17	€3	€0
Portugal	€17	€37	€40	€39	€20	€2
Romania	€11	€16	€16	€15	€5	-€1
Slovakia	€8	€15	€16	€17	€7	€2
Slovenia	€34	€34	€32	€28	€0	-€6
Spain	€22	€37	€36	€34	€15	-€3
Sweden	€55	€59	€64	€70	€4	€11
United Kingdom	€48	€44	€45	€46	-€4	€2

¹⁴² COWI, Directorate-General for Environment (European Commission), Eunomia. "Study on investment needs in the waste sector and on the financing of municipal waste management in Member States." 2019. (skatīts 2023. gada septembrī)

Eiropas Komisijas mērķis bija sniegt norādi par to, vai izmaiņas atkritumu apsaimniekošanā var izraisīt ievērojamu ekspluatācijas izmaksu pieaugumu vai samazināšanos, kas pēc tam varētu atspoguļoties tarifos un privātpersonu maksājumos.

Iegūtie rezultāti liecina, ka vairākās dalībvalstīs no 2014. līdz 2020. gadam ir palielinājušās darbības izmaksas. 9.1. tabulā apskatot periodu no 2020. gada līdz 2035. gadam, var secināt, ka atsevišķām dalībvalstīm nav novērojamas būtiskas darbības izmaksu izmaiņas. Kopš 2019. gada, kad Eiropas Komisija nāca klajā ar ziņojumu, ir notikušas būtiskas ekonomiskas svārstības. Tādi globālie notikumi kā Covid-19 infekcijas pandēmija un Krievijas iebrukums Ukrainā ir izraisījuši globālo piegāžu ķēžu izmaiņas un būtisku inflāciju. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem patēriņa cenu indekss Latvijā 2023. gada 2. pusē bija vidēji par 20,4% augstāks nekā 2018. gadā, kad tika izstrādāts minētais ziņojums.

9.2. tabula. Kapitālās investīcijas atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūrā 2020.-2027. mērķu realizācijai

Investīciju pozīcija	Eiropas Komisijas pētījuma pieņēmumi, milj. EUR	Investīcijas koriģētas saskaņā ar 2023. g. inflāciju (20,4%), milj. EUR
Atkritumu savākšanas transports (hooklift tipa)	11	13,64
Konteineri (lielgabarīta)	0	0
Konteineru savākšanas transports (pressmašīnas)	3	3,97
Atkritumu savākšanas konteineri (mājsaimniec.)	0,20	0,25
Dalīti vāktu atkritumu konteineri	0	0
Atklātas BNA kompostēšanas iekārtas	0	0
Slēgtas BNA kompostēšanas iekārtas	0	0
BNA anaerobās fermentēšanas iekārtas	0	0
Atkritumu šķirošanas infrastruktūra	0	0
NSA un dalīti vāktu polimēru iepakojuma pārstrāde	21	26,04
Tekstila pārstrāde	0	0
NSA priekšapstrāde pirms atkritumu sadedzināšanas	0	0

NSA MBT šķirošanas iekārtu uzlabošana	2,70	3,35
Atkritumu uzskaites digitalizācija	4	4,96
Investīcijas kopā	43	53,32

9.2. tabulā sniegtā informācija ir jāvērtē kristiski, jo pētījuma autoru informācijas un datu avoti nav bijuši pilnīgi. Piemēram, pētījuma autori Latvijas vajadzības BNA pārstrādes iekārtu izveidē vērtē summāri (EUR 0,00), savukārt Lietuvas vajadzības šo pašu atkritumu pārstrādes iekārtu izveidē tiek vērtētas kā EUR 17,5 milj., lai gan tur jau kopš 2016.-2017. gada atkritumu apsaimniekošanas reģionos tika veiktas investīcijas centralizētu BNA anaerobās fermentēšanas un kompostēšanas iekārtu izveidē.

Aktuālās ekspluatācijas izmaksas dažādām iekārtām un plānotajām darbībām tiks rēķinātas detalizētāk, gatavojoties VLRAAP pasākumu ieviešanai. Atbildīgais ir pasākuma ieviesējs (skat. VLRAAP 11.;13. un 14.pielikumu).

VLRAAP ir vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas nav projekta tehniski ekonomiskais pamatojums ar konkrētiem risinājumiem, pasākumi nav definēti tik detalizēti, lai jau pašreiz būtu nepieciešama alternatīvu salīdzināšana. Tā ir sagaidāma, kad notiks konkrētā pasākuma tālāka izstrāde, bet tas nav VLRAAP jautājums. Savukārt SIA Getliņi EKO plānotie pasākumi tiks gatavoti atbilstoši plānotajam laika grafikam un atbilstošā detalizācijas pakāpē, iepriekš analizējot un izvērtējot konkrētos risinājumus, to apjomus un to, kādā mērā tas risina konkrēto problēmu.

10. Priekšlikumi reģiona sadalīšanai atkritumu apsaimniekošanas zonās, priekšlikumi par saistošo noteikumu pamatprasībām

Par VLAAR zonu jānorāda, ka AAVP2028 4.5. nodaļā “Kopsavilkums par atkritumu apsaimniekošanas reģionu robežu pārskatīšanu un reģionālās pieejas turpmāka attīstība”¹⁴³ norādīts, ka pašvaldības, izstrādājot atkritumu apsaimniekošanas plānus, tajos norāda atkritumu apsaimniekošanas reģiona sadalījumu zonās atkarībā no poligonu skaita un izvietojuma un to, kuras pašvaldības ietilpst kurā zonā un uz kuru sadzīves atkritumu poligonu ved tās teritorijā savāktos nešķirotos atkritumus. Katrā zonā atkritumu apsaimniekošanas darbības veic viens AARC, un zonā ir vienots atkritumu apsaimniekošanas tarifs. VLAAR izveido divus AARC uz sadzīves atkritumu poligona “Getliņi” un sadzīves atkritumu poligona “Brakšķi” bāzes, un kuriem katram ir savs atkritumu apsaimniekošanas tarifs. AARC veido tās pašvaldības, kuras ietilpst vienā atkritumu apsaimniekošanas zonā. Atkritumu apsaimniekošanas reģiona ietvaros esošās pašvaldības var lemt, ka visās zonās nešķirotos atkritumus apsaimnieko viens AARC komersants.

Savukārt, ņemot vērā AAL 8. panta pirmās daļas 3. punktu, VLAAR ietilpstošo pašvaldību kompetencē ir noteikt savas administratīvās teritorijas dalījumu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonās. Papildu AAL 18. panta trešā daļa paredz, ka pašvaldības, savstarpēji vienojoties, var noteikt kopīgu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonu, kurā ietilpst vairāku viena atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldību administratīvās teritorijas.

Attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas zonu dalījumu AAVP2028 2.5.1. apakšsadaļā¹⁴⁴ ir norādīts: ja pilsēta tiek dalīta vairāk nekā divās atkritumu apsaimniekošanas zonās, šķirotu atkritumu savākšanas laukums ierīkojams katrā atkritumu apsaimniekošanas zonā. Šajā kategorijā var tikt iekļautas tādas Latvijas lielās pilsētas kā Rīga, Liepāja, Jelgava un Daugavpils.

Vērtējot VLAARP ietilpstošo pašvaldību pašreizējo iedalījumu atkritumu apsaimniekošanas zonās (3.2. nodaļa), kā arī ņemot vērā, ka vairākas pašvaldības tuvākajā laikā plāno samazināt atkritumu apsaimniekošanas zonu skaitu, secināms, ka būtiskas izmaiņas atkritumu apsaimniekošanas zonu skaitā nebūtu nepieciešamas, jo pašreizējais atkritumu apsaimniekošanas zonu modelis ir uzskatāms par optimālu risinājumu starp iedzīvotāju un attiecīgās pašvaldības vēlmēm un vajadzībām. Tomēr gadījumā, ja VLAARP spēkā esamības laikā tiek konstatēta nepieciešamība samazināt VLAAR esošo pašvaldību atkritumu apsaimniekošanas zonu skaitu, lai tādējādi nodrošinātu efektīvāku un lietderīgāku resursu izmantošanu, pašvaldības, pieņemot attiecīgo lēmumu, var veikt savas teritorijas sadalījuma atkritumu apsaimniekošanas zonā samazināšanu vai arī pašvaldības, savstarpēji par to vienojoties, var lemt par vairāku pašvaldību administratīvo teritoriju ietveršanu vienā atkritumu

¹⁴³ Ministru kabinets. *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam*. 2021. gada 22. janvāris. <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam> (skatīts 2023. gada jūnijā).

¹⁴⁴ Ministru kabinets. *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam*. 2021. gada 22. janvāris. <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam> (skatīts 2023. gada jūnijā).

apsaimniekošanas zonā, bet, vērtējot pašreizējo situāciju, nebūtu nepieciešams samazināt VLAAR pašvaldību atkritumu apsaimniekošanas zonu skaitu.

VLAAR pašvaldības, izveidojot AARC, ir tiesīgas deleģēt AARC uzdevumus, lai nodrošinātu VLRAAP ieviešanu, ņemot vērā AAL noteikto pašvaldību kompetenci atkritumu apsaimniekošanas jomā. Tādējādi pašvaldības var deleģēt AARC arī uzdevumu veikt nepieciešamo izpēti un organizatoriskos pasākumus, lai samazinātu VLAAR pašvaldību atkritumu apsaimniekošanas zonu skaitu, noteiktu kopīgu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonu, kā arī organizētu vienu kopīgu publiskā iepirkuma vai publiskās un privātās partnerības procedūru, izvēloties atkritumu apsaimniekotāju, kurš veiks sadzīves atkritumu un mājsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu apsaimniekošanu attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas zonā. Dažādi nosacījumi un kritēriji, kas ņemami vērā attiecīgo darbību īstenošanai, nosakāmi pēc minētā deleģējuma piešķiršanas un sadarbojoties AARC ar iesaistītajām pašvaldībām.

Attiecībā uz SN pamatprasībām jānorāda, ka AAL 8. panta pirmās daļas 3. punktā ir norādītas SN par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu ietveramās sadaļas: pašvaldības teritorijas dalījums sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonās, prasības atkritumu savākšanai, arī minimālajam sadzīves atkritumu savākšanas biežumam, pārvadāšanai, pārkraušanai, šķirošanai un uzglabāšanai, prasības liela izmēra atkritumu, sadzīvē radušos bīstamo atkritumu un mājsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu apsaimniekošanai, prasības ADV organizēšanai, arī šo atkritumu savākšanas biežumam, un kārtību, kādā veicami maksājumi par atkritumu apsaimniekošanu.

Vērtējot VLAARP ietverto pašvaldību spēkā esošo SN par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu redakcijas, secināms, ka ikvienas pašvaldības izdotajos SN ir ietvertas visas nepieciešamās AAL noteiktās SN pamatprasības, kā arī visos pašvaldību SN iekļautās prasības attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma nodrošināšanu un iesaistīšanos atkritumu apsaimniekošanas sistēmā ir līdzīgas. Ievērojot iepriekš minēto un ņemot vērā spēkā esošo normatīvo aktu regulējumu, secināms, ka būtiskas izmaiņas attiecībā uz SN pamatprasībām šobrīd nav nepieciešams veikt.

Neraugoties uz iepriekš minēto, SN būtu nepieciešams konkrēti un nepārprotami paredzēt, ka ikviena atkritumu radītāja un valdītāja pienākums ir iesaistīties ADV sistēmā. Proti, Rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku 2020.-2027. gadam¹⁴⁵ ir norādīts, ka atkritumu pārstrādes būtisks priekšnoteikums ir nodrošināt kvalitatīvu atkritumu dalīto savākšanu un labāka ADV un pārstrāde ļautu samazināt valsts atkarību no importētiem resursiem un ļautu atgriezt materiālu vērtību iekšzemes ekonomikā. MK noteikumu Nr. 712 3. punktā ir norādīti termiņi, kuros pašvaldībām, sadarbojoties ar atkritumu apsaimniekotājiem, ir jāievieš ADV sistēma dažāda veida atkritumiem. Lai veicinātu iedzīvotāju iesaisti ADV sistēmā, tādējādi veicinot aprites ekonomiku un normatīvajos aktos noteikto mērķu izpildi attiecībā uz atkritumu pārstrādes un reģenerācijas apjomiem, SN būtu jāparedz obligāta atkritumu radītāja vai valdītāja dalība ADV sistēmā, proti, prasība, ka attiecīgās pašvaldības

¹⁴⁵ Ministru kabinets. *Par Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020.-2027. gadam*. 2020.

<https://likumi.lv/ta/id/317168-par-ricibas-planu-parejai-uz-aprites-ekonomiku-20202027-gadam> (skatīts 2023. gada jūlijā).

iedzīvotāji sāk veikt/piedalīties ADV tīklīdz attiecīgā atkritumu veida ADV sistēma ir ieviesta pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Ņemot vērā, ka saskaņā ar AAL Pārejas noteikumu 61. punktu, kas paredz pienākumu pašvaldībai līdz 2023. gada 31. decembrim pārskatīt un, ja nepieciešams, precizēt SN par atkritumu apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši AAL 8. panta pirmās daļas 3. punktam, būtu vērtējams arī jautājums par vienotu kritēriju iekļaušanu visu VLAARP iekļauto pašvaldību SN saistībā ar ADV pieejamības nodrošināšanu, īpašu vērību pievēršot tieši bioloģisko ADV infrastruktūras pieejamībai. Kā norādīts citās VLAARP sadaļās, šis atkritumu veids aizņem ievērojamu daļu no nešķirotu sadzīves atkritumu apjoma. Paredzot vienotu, labi izplānotu un visiem iedzīvotājiem pieejamu bioloģisko ADV, vienlaikus nosakot par pienākumu ikvienam atkritumu radītājam iesaistīties minētajā ADV sistēmā, tiktu panākts risinājums attiecībā uz bioloģisko atkritumu nodalīšanu no nešķirotajiem sadzīves atkritumiem jau atkritumu apsaimniekošanas procesa sākuma posmā. Savukārt tas ne tikai sekmētu aprites ekonomiku, bet arī veicinātu sasniegt Eiropas Savienības un nacionālajos normatīvajos aktos noteikto mērķi – samazināt poligonā apglabājamo atkritumu daudzumu un veicināt sadzīves atkritumu pārstrādi, jo, kā norādīts VLAARP iepriekšējās nodaļās, bioloģiskie atkritumi veido aptuveni 34 % no kopējās atkritumu plūsmas un to kvalitatīva pārstrāde nodrošinātu pārstrādes mērķrādītāju pieaugumu līdz 91 780 tonnām 2028. gadā jeb ~ 20% no kopējā māsaimniecību radītā atkritumu apjoma. Papildus apglabātā BNA apjoma samazinājumu nodrošinās mājkompostēšanas veicināšanas pasākumi.

Tāpat pašvaldībām, ņemot vērā AAVP2028 2.5.1. apakšnodaļā norādīto, iespējams, būtu jāvērtē, vai, izstrādājot SN par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā, nebūtu skaidri jādefinē vienoti kritēriji atkritumu konteineru piekļuves nodrošināšanai. Proti, kā tas ir norādīts AAVP2028, nepieciešams izvērtēt, vai šajā gadījumā nav nepieciešams izstrādāt papildu pakalpojumu izmaksu aprēķina metodiku, ievērojot privātā un publiskā sektora klientu specifiskās vajadzības pakalpojuma saņemšanai. Lai visā Latvijas teritorijā iedzīvotājiem nodrošinātu piemērotu ADV pakalpojumu, ir nepieciešama jauna vai papildu savākšanas infrastruktūra. Lai nodrošinātu skaidrāku izpratni, nepieciešama komunikācija ar iedzīvotājiem, jāattīsta regulāra iedzīvotāju izglītošana par atkritumu apsaimniekošanas jautājumiem valsts līmenī, kas ļautu paaugstināt konteineros ievietotā materiāla kvalitāti.

VLRAAP spēkā esamības periodā beigsies esošais dalījums atkritumu apsaimniekošanas zonās pašvaldībās (skat. 3.2. nodaļu), kur tas noteikts uz konkrētu laiku. Turpmāka novadu teritoriju dalīšana zonās netiek plānota. Izņēmumu VLAAR veido Rīgas valstspilsēta, kur paredzams arī turpmāks dalījums atkritumu apsaimniekošanas zonās.

11. Izvērtējums par VLRAAP atbilstību normatīvajiem aktiem atkritumu apsaimniekošanas jomā un to, kādā veidā plānā iekļautie pasākumi veicinās normatīvajos aktos noteikto mērķu sasniegšanu

VLRAAP pilnībā atbilst MK noteikumu Nr. 397 nosacījumiem, kas no izstrādātāju puses ir papildināti ar līdz šim nebijušu pieeju – VLRAAP ir iekļauti nosacījumi par AAVP2028 noteikto mērķu ieviešanu reģionālā līmenī (skat. Plāna 5. nodaļu un 10. pielikumu). Tāpat VLRAAP pilnībā atbilst arī citām valstī spēkā esošām atkritumu apsaimniekošanu regulējošām tiesību aktu normām, t.i., AAL un MK noteikumiem, citiem saistītiem likumiem un noteikumu prasībām.

AARC Getliņi plānotie pasākumi ietverti 11. pielikumā un plānā iekļauto pašvaldību plānotie pasākumi – 13. pielikumā. Mērķi, ko paredzēts sasniegt reģionālā līmenī, definēti 10. pielikumā, un VLRAAP 5. nodaļa sniedz ieskatu par mērķa rādītājiem attiecībā uz radīto atkritumu daudzumu, pārstrādi, reģenerāciju un apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanu.

Jāņem vērā, ka attiecībā uz ADV ieviešanu pašvaldībās un valsts līmenī noteikto mērķu kaskadēšanu reģiona līmenī VARAM vēl tikai strādā pie MK noteikumu projektiem, tādējādi var veidoties neatbilstības.